

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра економіки і права

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис) Шеремет О. О.
(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис) Заїнчковський А. О.
(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності 051 «Економіка»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми «Економіка підприємства»

на тему: «Напрями підвищення ефективності використання
матеріальних ресурсів на підприємстві».

Виконав: здобувач 4 курсу, групи 1

Комар Лоліта Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю) (підпис)

Керівник _____
Ємцева Галина Федорівна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю) (підпис)

Рецензент _____
Жебка В.В.
(прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних
посилань.

Здобувач _____
(підпис)

Київ – 2020 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Бакалавр

Спеціальність 051 «Економіка»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки і права

Заїнчковський А. О.

«10» лютого 2020 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Комар Лоліти Володимирівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.»

керівник роботи Ємцева Г. Ф., ст. викл. кафедри економіки і права

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від « 10 » лютого 2020 року № 109-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 05.06.2020 року,

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та статистична звітність за 2016-2018 роки ПрАТ «ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», мережа Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. Розділ 1. Теоретичні засади ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. 1.1. Економічна сутність та значення матеріальних ресурсів підприємства. 1.2. Фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства. 1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства

Розділ 2. Аналіз виробничо-господарської діяльності та ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». 2.1. Загальна характеристика підприємства. 2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». 2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. 2.4. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». Розділ 3. Шляхи та напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». 3.1. Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. 3.2. Оптимізація витрат на зберігання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». 3.3. Вплив запропонованого заходу на ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД». Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу: Презентація кваліфікаційної роботи.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 10 лютого 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	21.02.2020 р.	виконано
2	Написання розділу 1	06.03.2020 р.	виконано
3	Робота над розділом 2, розділом 3	20.04.2020 р.	виконано
4	Проходження переддипломної практики (уточнення змісту розділів 2 та 3). Підготовка звіту з переддипломної практики	20.04.2020 р. - 03.05.2020 р.	виконано
5	Захист звіту з переддипломної практики	13.05.2020 р.	виконано
6	Завершення розділів 2 та 3	30.05.2020 р.	виконано
7	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, ілюстративного матеріалу. Погодження з керівником дипломної роботи	01.06.2020 р.	виконано
8	Проходження перевірки на плагіат	05.06.2020 р.	виконано
9	Попередній захист дипломної роботи	10.06.2020 р.	виконано
10	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	02.06.2020 р.	виконано
11	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	04.06.2020 р.	виконано
12	Захист дипломної роботи	16.06.2020 р.	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Комар Л.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Ємцева Г.Ф.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота Комар Лоліти Володимирівни на тему: «Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві» на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства». Національний університет харчових технологій, Київ, 2020.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота виконана в обсязі 103 сторінок, містить 19 рисунків, 32 таблиці та 4 додатки.

У першому розділі роботи було визначено сутність поняття «матеріальні ресурси», визначена їх структура, фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства та наведено методiku оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємствах.

У другому розділі проаналізовано господарську діяльність підприємства та фінансовий стан. Особливу увагу приділено дослідженню стану та ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» що в результаті дало змогу виділити існуючі проблеми компанії.

У третьому розділі запропоновано шляхи та напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві, зокрема, оптимізацію витрат на зберігання матеріальних ресурсів на підприємстві. Було обґрунтовано запропонований захід та оцінено його вплив на ефективність використання матеріальних ресурсів.

Ключові слова: матеріальні ресурси, ефективність, підприємство, дохід, прибуток, витрати, рентабельність.

ANNOTATION

Qualification work of Komar Lolita Vladimirovna on the topic: «Directions for improving the efficiency of material resources at the enterprise» for the degree of «bachelor» specialty 051 «Economics» educational and professional program «Economics of the enterprise». National University of Food Technologies, Kyiv, 2020.

Qualification work consists of an introduction, 3 sections, conclusions, a list of sources and appendices. The work is performed in the amount of 103 pages, contains 19 figures, 32 tables and 4 appendices.

In the first section of the work the essence of the concept of "material resources" was defined, their structure, the factors influencing efficiency of use of material resources of the enterprise were defined and the technique of an estimation of efficiency of use of material resources at the enterprises is resulted.

The second section analyzes the economic activity of the enterprise and financial condition. Particular attention is paid to the study of the state and efficiency of use of material resources at LLC «KERNEL TRADE», which as a result allowed to highlight the existing problems of the company.

The third section suggests ways and directions to increase the efficiency of material resources in the enterprise, in particular, the optimization of costs for storage of material resources in the enterprise. The proposed measure was substantiated and its impact on the efficiency of material resources was assessed.

Key words: material resources, efficiency, enterprise, income, profit, expenses, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	6
1.1. Економічна сутність та значення матеріальних ресурсів підприємства.....	6
1.2. Фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства	17
1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства.....	25
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».....	34
2.1. Загальна характеристика підприємства	34
2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»	47
2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства.....	63
2.4. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».....	70
Висновки до розділу 2	74
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»..	76
3.1. Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.....	76
3.2. Оптимізація витрат на зберігання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».....	85
3.3. Вплив запропонованого заходу на ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».....	93
Висновки до розділу 3	99
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах господарювання для більшості промислових підприємств особливе значення має дослідження напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, так як на них припадає найбільша частка в структурі витрат на виробництво і реалізацію промислової продукції, що визначає необхідність наукового пошуку і обґрунтування шляхів їх економії. При цьому чим нижче собівартість виробленої продукції, тим більше можливостей використання маркетингових методів ціноутворення, що поряд з якістю продукції є серйозною конкурентною перевагою в завоюванні споживчого ринку. Все це вказує на необхідність усестороннього вивчення підходів і показників оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. Проведення оцінки та аналізу параметрів, які впливають на механізм підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства, дозволяє впливати на поточний стан і тенденції розвитку підприємства, встановлювати напрями змін, виявляти більш вагомі фактори впливу та вдосконалювати процеси відтворення й використання матеріальних ресурсів підприємства.

Сьогодні Україна в розрахунку на одиницю національного доходу витрачає палива, електроенергії та металу значно більше, ніж розвинені країни. Це приводить до дефіциту ресурсів, зважаючи на великі обсяги виробництва продукції, тому виникає необхідність на додаткові витрати для збільшення сировинної й паливно-енергетичної бази. Завищення на цій основі собівартості продукції приведе до втрати конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

У сучасних посткризових умовах розвитку світової економіки питання щодо ефективного використання матеріальних ресурсів підприємства набувають ще більшої актуальності, оскільки їх вирішення прямо впливає на

обсяги виробництва й реалізації продукції, доходи та витрати, фінансовий стан підприємства, що в цілому визначає його конкурентні позиції на ринку.

Дослідження останніх публікацій з теми дослідження. Аналіз наукової літератури показав, що питаннями оцінки використання матеріальних ресурсів та напрямками їх підвищення займалися А. Азріліян, І. Андрієвський, А. Борисов, І. Булеєв, Г. Вознюк, Д. Гордієнко, Б. Грабовецький, А. Загородній, В. Ісай, О. Лозовський, Т. Макроусова, А. Мелехов, І. Мірошникова, В. Орлова, О. Катаєв, М. Коржнев, М. Прокопенко, В. Терещук та інші науковці.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка науково-обґрунтованих методичних і практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».

У роботі буде застосовуватися грошова одиниця виміру – гр. одиниця, оскільки досліджуване підприємство є іноземним і у звітності зазначається грошова одиниця – долар.

Відповідно до поставленої мети в роботі були поставлені наступні **завдання:**

- дослідити сутність та значення матеріальних ресурсів підприємства;
- проаналізувати фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів;
- визначити методичні підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства;
- надати загальну характеристику підприємства;
- проаналізувати виробничо-господарську діяльність ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»;
- оцінити фінансові результати та фінансовий стан підприємства;
- проаналізувати ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»;
- дослідити шляхи та напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві;

- охарактеризувати можливості оптимізації витрат на зберігання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»;
- оцінити вплив запропонованого заходу на ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».

Об’єктом дослідження дипломної роботи є матеріальні ресурси ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних питань, які виникають в процесі використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».

Теоретичну та методологічну основу дослідження склали праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів щодо теми дослідження, фінансова звітність ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД».

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування запропонованих напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на переробних підприємствах.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 55 найменувань. Повний обсяг роботи викладений на 103 сторінках основного тексту (без бібліографії та додатків), що включає 19 рисунків, 32 таблиці та 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність та значення матеріальних ресурсів підприємства

Необхідною умовою здійснення виробничої діяльності підприємств майже усіх галузей економіки є забезпеченість ресурсами. Невід’ємною складовою виробничих ресурсів є матеріальні ресурси, які є комплексом речових елементів, призначених для обробки в процесі виробництва за допомогою знарядь праці [41, с. 225].

Існують різні підходи до визначення поняття «матеріальні ресурси», які сформульовані і використовуються різними вченими. Визначення матеріальних ресурсів можна розділити на три групи: перші автори – обґрунтовують матеріальні ресурси як предмети праці; другі – обґрунтовують матеріальні ресурси як і предмети праці, так і засоби праці, тобто засоби виробництва; треті – розглядають матеріальні ресурси як товар. Тобто усі автори розглядають матеріальні ресурси як частину оборотних засобів підприємства, що дозволяє згрупувати визначення матеріальних ресурсів відповідно до основних етапів циклу обігу оборотних засобів (циклу відтворення). Грошовій стадії відповідає постачання, де грошові кошти перетворюються у предмети праці, а саме, у матеріальні ресурси; стадія виробництва – перетворення придбаних на стадії постачання матеріальних ресурсів у товар за допомогою засобів праці; стадія збут – перетворює товар у грошові кошти. Таким чином, поняття «матеріальні ресурси» пов’язується з рухом виробничо-речових елементів, які проходять через фази постачання, виробництва та збуту.

На думку С.С. Крохмаль, сутність поняття «матеріальні ресурси» слід розглядати на стадії постачання циклу обігу оборотних засобів, через те, що матеріальні ресурси у первісному вигляді надходять на підприємство саме на цій стадії [20, с. 109].

Визначення поняття «матеріальні ресурси»

Автор	Дефініція
Азріліян А.Н.	Матеріальні ресурси – предмети праці: сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, незавершене виробництво та відходи виробництва, а також запасні частини машин, призначені для ремонту обладнання, тара і тарні матеріали
Борисов А.Б.	Матеріальні ресурси – ресурси в матеріально-речовій формі
Гордієнко Д.Д.	Матеріально-технічні ресурси – матеріали, які є фізичними складовими товару, що експортується, енергія, паливо та нафта, які використовуються у процесі виробництва, у тому числі каталізатори, що споживаються у процесі їх використання з метою одержання зазначеного товару
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Матеріальні ресурси – основні та допоміжні матеріали, вироби, конструкції, сировина, паливо, незавершене виробництво і відходи власного виробництва, тара й тарні матеріали, а також запасні частини, призначені для ремонту обладнання.
Зінченко О.П.	Матеріальні ресурси є необхідним елементом виробничого процесу, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, тому повністю переносять свою вартість на продукцію, створену в процесі виробництва
Золотогоров В.Г.	Матеріальні ресурси – комплекс речових елементів (засобів та предметів праці), призначених для обробки або переробки в процесі виробництва (машини та обладнання, сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати тощо.)
Іванюта П.В., Лугівська О.П.	Матеріальні ресурси - це як предмети праці, так і засоби праці тобто засоби виробництва
Колмакова О.М.	Матеріальні ресурси – це використовувані в процесі виробництва продукції (робіт, послуг) натурально-речові предмети праці (сировина, основні і допоміжні матеріали, власні та покупні напівфабрикати, комплектуючі вироби, запчастини, паливно-енергетичні ресурси), які в ході виробничої діяльності втілюються в експлуатаційні ресурси і ресурсні відходи
Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А.	Матеріальні ресурси - основні та оборотні засоби, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу
Пилипів Н.	Матеріальні ресурси – це матеріальні активи, які у формі предметів праці та засобів праці використовуються для потреб виробництва та його обслуговування, перебувають у формі продуктів виробництва для подальшої реалізації, використовуються для перепродажу, а також для потреб управління підприємством
Орлова В.С.	Матеріальні ресурси – це споживані в процесі виробництва предмети праці, які одноразово беруть участь в процесі виробництва і переносять свою вартість на вартість виробленої продукції
Смачило В.В.	Матеріальні ресурси – це предмети праці, до складу яких входять: сировина, основні матеріали, покупні напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні матеріали, паливо, запасні частини

Джерела : [1, 8, 11, 14, 27, 31].

При дослідженні категорії “матеріальні ресурси” досить часто зустрічається поняття “матеріальні активи”, тому для чіткого розмежування цих понять, вважаємо за необхідне визначити сутність активів. Відповідно до П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [15] та П(С)БО 2 “Баланс” активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких може привести до отримання економічних вигод в майбутньому. Тому, відповідно до чинного законодавства з бухгалтерського обліку активи та ресурси це тотожні поняття. Автоматично можна стверджувати, що й матеріальні активи та матеріальні ресурси це також тотожні поняття. Такий висновок ми зробили відповідно до вимог чинного законодавства, але звернемося й до праць видатних вчених та визначимо їхню точку зору:

Матеріальні ресурси – предмети праці: сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, незавершене виробництво та відходи виробництва, а також запасні частини машин, призначені для ремонту обладнання, тара і тарні матеріали.

Матеріально-технічні ресурси – матеріали, які є фізичними складовими товару, що експортується, енергія, паливо та нафта, які використовуються у процесі виробництва, у тому числі каталізатори, що споживаються у процесі їх використання з метою одержання зазначеного товару.

Матеріальні ресурси – комплекс речових елементів (засобів та предметів праці), призначених для обробки або переробки в процесі виробництва (машини та обладнання, сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати тощо.)

А.Н. Азріліян, С.В. Мочерний, Л.М. Тимошенко під матеріальними ресурсами розуміють предмети праці. В.Г. Золотогоров, П.В. Іванюта та О.П. Лугівська визначають, що матеріальні ресурси – це як предмети, так і засоби праці. Г.Л. Вознюк, Д.Д. Гордієнко та А.Г. Загородній матеріальні ресурси розглядають лише як матеріали. Більш ширше поняття “матеріальні ресурси” розглядають такі автори, як С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І.

Юрій, які трактують, що матеріальні ресурси – це основні та оборотні засоби, які використовуються у виробничому процесі.

Щодо трактування поняття “матеріальні ресурси”, то ми погоджуємося з такими авторами як С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко. Тобто, матеріальні ресурси – це основні та оборотні засоби, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та формують його матеріально речову базу.

Найбільше авторів до складу матеріальних ресурсів включають сировину й матеріали, паливо, запасні частини, купівельні напівфабрикати. Деякі також виділяють будівельні матеріали, тару й тарні матеріали, напівфабрикати власного виробництва. Усі ці об’єкти входять до складу виробничих запасів, які в свою чергу виступають предметами праці.

Також, деякі автори відносять основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, які є засобами праці. П.В. Іванюта, О.П. Лугівська та Г.Г. Рудюк до матеріальних активів відносять незавершене виробництво та малоцінні швидкозношувані предмети [3, с. 67]

Усі складові матеріальних ресурсів, які виділяються різними авторами, можна поділити за двома ознаками, за оборотністю та виробничим призначенням (рис. 1.1).

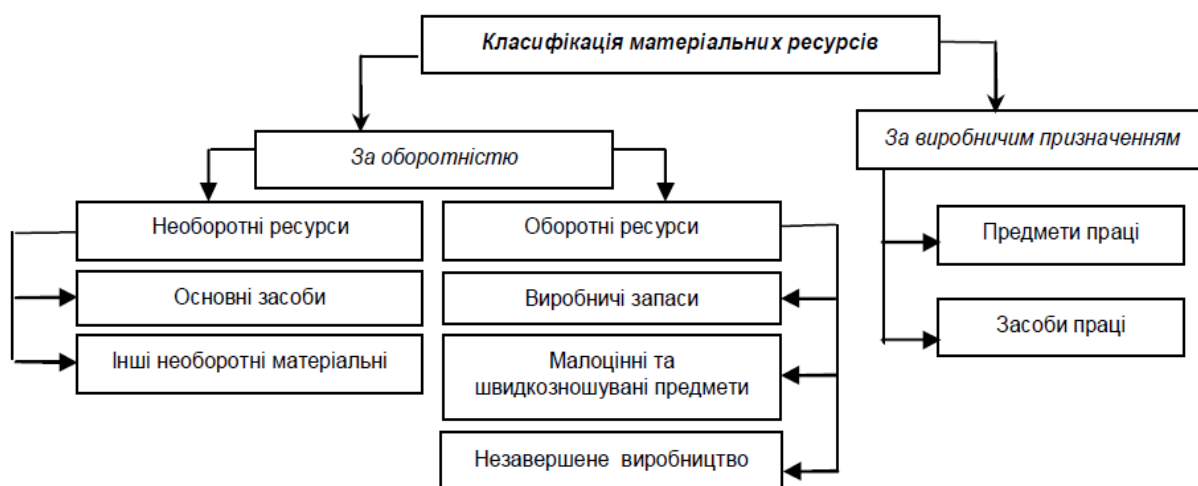

Рис. 1.1. Класифікація матеріальних ресурсів підприємства

Джерело [32, с. 142].

На думку М.О. Михайлюка до матеріальних ресурсів підприємства відносять власні (обладнання та інші матеріальні ресурси, внесені в якості статутного капіталу чи придбанні за власні кошти підприємства) та залучені (обладнання, встановлене на підприємстві, як інвестиції у виробництво підприємства). Обладнання, орендоване тимчасово, придбане в лізинг чи куплене коштом цільового кредиту – є позиковими матеріальними ресурсами [31].

А. Д. Трусов вважає, що до матеріальних ресурсів, які піддаються нормуванню по кількісній величині у виробництвах переробки багатокomпонентної сировини і напівфабрикатів складного речового (хімічного) складу, слід відносити: сировину, основні матеріали, напівфабрикати власного виробництва, паливо й електроенергію всіх видів для технологічних потреб, каталізатори та сорбенти, різного роду допоміжні матеріали виробничого призначення й ін. Роева О.С. зазначає, що матеріальні ресурси складаються із засобів праці і предметів праці, тобто є засобами здійснення виробничого процесу. Засобами праці є виробничі фонди: машини, обладнання, споруди і т. ін. Предметами праці є запаси, тобто елементи виробництва, що підлягають обробці: сировина, матеріали, покупні напівфабрикати та інші [41, с. 226].

Матеріальні ресурси об'єднують предмети праці, що переробляються в процесі виробництва: матеріали та конструкції загальновиробничого призначення, деталі, вузли, обладнання, що відносяться до системи інженерного забезпечення будівель і споруд [2, с. 69].

На думку Т.А. Талах потенціал матеріальних ресурсів включає весь комплекс формування матеріальних ресурсів – від стадії їх виробництва, використання у виробництві й у кінцевому підсумку – отримання готової продукції. Це і має становити зміст потенціалу матеріальних ресурсів [46, с. 124].

Більшість дослідників під матеріальними ресурсами розуміють запаси.

Крупка Я.Д. визначає виробничі запаси як придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві. В процесі виробництва виробничі запаси використовують неоднаково. Деякі з них повністю споживають у технологічному процесі (сировина і матеріали),

інші – змінюють тільки свою форму і розмір (мастильні матеріали, фарби), треті – входять до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін (запасні частини), четверті – сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу (МШП) [21, с. 72].

Абрамчук М.Ю. надає наступне визначення: запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [50, с. 55].

Відповідно до П(С)БО-9 виробничі запаси – активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою [38].

Визначення виробничих запасів наведене у П(С)БО-9 є найбільш повним і за змістом є синонімом матеріальних ресурсів. Так, під «матеріальними ресурсами» слід розуміти сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб. Дане визначення є найбільш прийнятним через те, що у ньому більш детально розглянуті складові матеріальних ресурсів та їх призначення на підприємстві [38].

Відповідно до Податкового кодексу, запаси – це активи, вартість яких може бути достовірно визначена, для яких існує імовірність отримання їх власником – суб'єктом господарювання економічної вигоди, пов'язаної з їх використанням. Згідно з п. 14. 1.128 Податкового кодексу України, запаси складаються з: сировини, призначеної для обслуговування виробництва, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, та адміністративних потреб; готової продукції,

що виготовлена на підприємстві, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, призначена для продажу і відповідає технічним і якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [36].

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 «Запаси», запаси – це активи, призначені для використання в ході звичайної господарської діяльності для споживання при наданні послуг [10].

На думку А.В. Дмитренка суть виробничих запасів як об'єкта обліку полягає у наступному: виробничі запаси – це сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі [8, с. 150].

М. Т. Шендригоренко дотримується думки, що виробничі запаси – це частина матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного операційного циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції [55, с. 573].

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах. Використання цього терміна викликає певні протиріччя, які пов'язані з тлумаченням його в довідковій літературі. Так, більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних

ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва, зберігання на випадок необхідності. Тобто, поняття запасів є досить специфічним. Незважаючи на те, що термін «товарно-виробничі запаси» є найбільш прийнятним у застосуванні для розкриття сутності предметів праці, їх окремих характерних особливостей [27, с. 68].

Склад матеріальних ресурсів представлено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Склад матеріальних ресурсів

Джерело [35, с. 305].

Згідно рис. 1.2 матеріальні ресурси включають запаси виробництва та запаси обігу.

Сировина і основні матеріали – предмети праці, які утворюють основу новоствореної продукції. До групи основних матеріалів відносять також куповані напівфабрикати і комплектуючі вироби. Окрему групу виробничих

запасів складають допоміжні матеріали, які надають продукції певних властивостей, зовнішнього вигляду, а також використовують для забезпечення нормального процесу самої праці (для ремонту, обслуговування обладнання і т. п.) [21, с. 71].

Поділ матеріалів на основні та допоміжні є досить умовним. Одні і ті ж матеріали в одному виробництві можуть виступати основними, а в іншому як допоміжні.

За своїм призначенням в процесі виробництва до допоміжних матеріалів відносять паливо, яке може виділятися в окрему облікову групу. Це пояснюють тим, що воно складає значну частину допоміжних матеріалів і потребує особливого контролю за використанням.

За функціональною роллю паливо поділяють на:

- технологічне – використовують в основному технологічному процесі з метою внесення змін у сировину або основний матеріал;
- енергетичне – використовують для виробництва енергії;
- господарське – для комунально-побутових потреб.

У групі допоміжних матеріалів, у зв'язку з особливістю використання, також окремо виділяють тару, тарні матеріали, запасні частини. До тари і тарних матеріалів належать предмети, які використовують для пакування, транспортування, зберігання різних матеріалів і продукції (мішки, ящики, коробки тощо). Запасні частини служать для ремонту і заміни спрацьованих деталей машин та обладнання.

Напівфабрикати – це сировина і матеріали, які пройшли певні стадії обробки, але ще не є готовою продукцією. У виготовленні продукції вони виконують таку ж роль, як і основні матеріали, тобто утворюють її матеріальну основу. Зворотні відходи виробництва – це залишки, що утворились у процесі переробки сировини і матеріалів та які повністю або частково втратили споживчі якості (тирса, стружка тощо) [6, с. 72].

Незавершене виробництво – це вироби (деталі, вузли тощо), що знаходяться у процесі виробництва, але ще не повністю готові (незакінчені обробкою і складанням деталей тощо); незакінчені технологічні процеси; витрати

на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано дохід (на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги).

Готова продукція – продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками та відповідає технічним умовам і стандартам.

Товарами називають матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством для подальшого продажу.

Матеріальні цінності, що використовують протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він не перевищує один рік, зокрема, інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення тощо, називають малоцінними та швидкозношуваними предметами (МШП).

Запаси поділяються на виробничі і товарні. Виробничі запаси промислового підприємства дещо відрізняються від товарних запасів торговельного підприємства.

Виробничі запаси, в свою чергу, поділяють на такі групи, як матеріали, поточні біологічні активи, МШП (рис. 1.3).

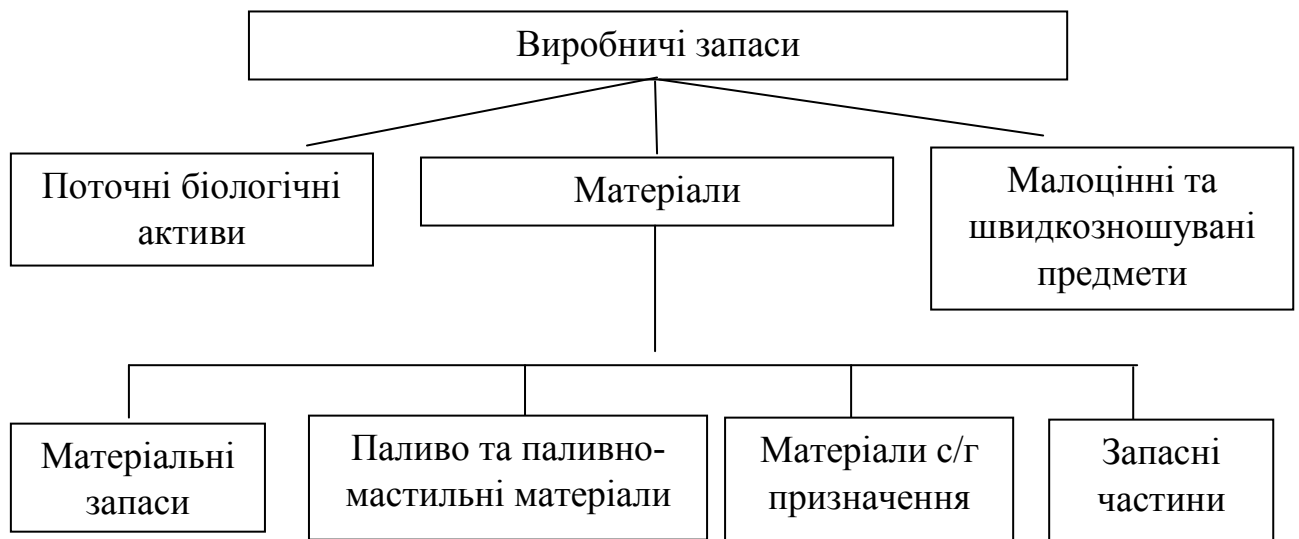

Рис. 1.3. Класифікація виробничих запасів

Джерело [21, с. 73].

Відповідно до рис. 1.3. виробничі запаси складаються з поточних біологічних активів, матеріалів, та малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Товарні запаси – придбані підприємством товари, призначені для подальшого перепродажу. При цьому підприємство, як правило, не вносить суттєвих змін до їх фізичної форми, вже при закупці у постачальника вони є товаром [21, с. 73].

Для пояснення суті товарно-матеріальних запасів важливо визначити їх роль у фінансовому та виробничому циклах підприємства (рис. 1.4).

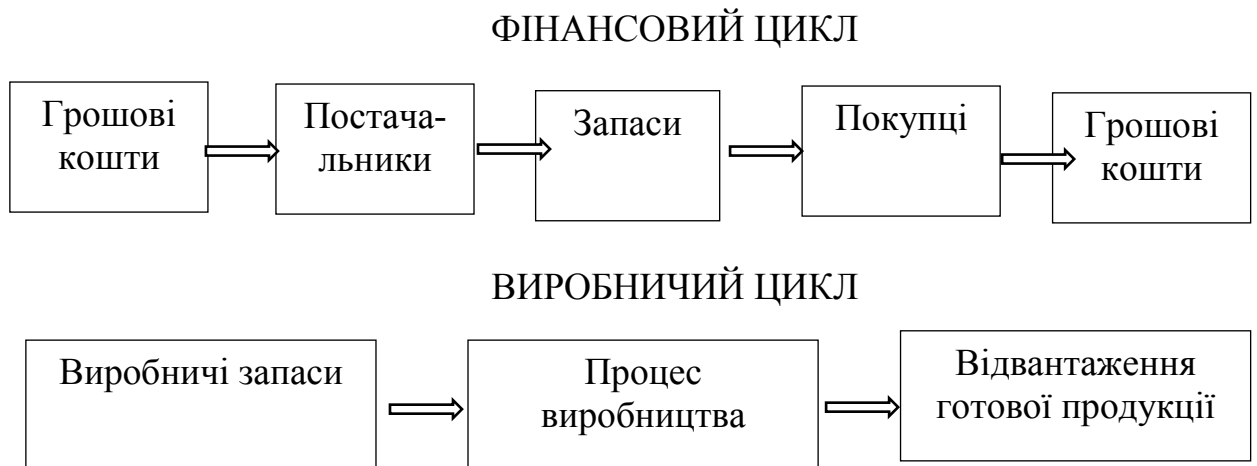

Рис. 1.4. Місце товарно-виробничих запасів у кругообігу капіталу підприємства

Джерело [35, с. 304]

Фінансовий (грошовий) цикл починається з моменту оплати постачальникам за сировину і матеріали та закінчується під час отримання коштів від покупців за відвантажену продукцію. Виробничий цикл починається з моменту вступу виробничих запасів на склад підприємства та закінчується під час відвантаження готової продукції покупцеві.

Характерною рисою матеріальних ресурсів порівняно з іншими оборотними активами є їх низька ліквідність, оскільки потрібно значний період часу, щоб перетворити виробничі запаси у готову продукцію, знайти покупця та отримати від нього грошові кошти [35, с. 304].

Критична оцінка існуючих визначень поняття «виробничі запаси» дає підстави виокремити такі основні підходи:

- переважна більшість економістів і вчених при висвітленні питань обліку запасів використовує визначення, наведене в П(С)БО 9;
- окремі вчені ототожнюють поняття «виробничі запаси» і «матеріальні ресурси»;
- ототожнюються також такі поняття, як «запаси» й «виробничі запаси»;
- в окремих джерелах застосовується термін «товарно-матеріальні цінності»;
- ряд авторів до виробничих запасів, як частини предметів праці, не відносять малоцінні швидкозношувані предмети та незавершене виробництво [27, с. 70].

Дослідивши поняття «матеріальні ресурси», можна сказати, що дана категорія є досить широким поняттям, адже до її складу входить багато аналітичних об'єктів, кожен з яких заслуговує особливої уваги.

1.2. Фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства

Необхідність оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів обумовлена загостренням конкуренції на ринку товарів. Виробничі підприємства працюють в умовах постійного зростання вартості матеріальних ресурсів, що призводить до зростання витрат та зменшення прибутків підприємства. Ринкові умови господарювання вимагають від підприємств постійного аналізу використання матеріальних ресурсів та пошуку шляхів їх оптимізації.

Динаміка ефективності використання матеріалів і рівень матеріаломісткості формуються під впливом численних факторів, в основу класифікації яких покладена диференціація на зовнішні і внутрішні чинники (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Чинники, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства.

Джерело: побудовано автором на основі [32].

Внутрішні чинники визначають безпосередній рівень використання матеріальних ресурсів на підприємстві. До них відносяться: технічні, технологічні, організаційні та економічні.

До технічних факторів ефективного використання матеріальних ресурсів відносять: зниження маси виробу, підвищення якості матеріалів, заміна дорогих і дефіцитних матеріалів. До технічних факторів слід віднести також конструкційні зміни в кінцевій готовій продукції по витраті основних і допоміжних матеріалів, енергії [17, с. 43].

Технологічні фактори діють на стадії виробництва продукції, призводять до скорочення відходів і втрат матеріалів. До них відносяться: впровадження нового обладнання з поліпшеними характеристиками, модернізація існуючого обладнання; впровадження ресурсозберігаючих технологій; вдосконалення методів виготовлення і обробки деталей. До технологічних факторів слід віднести також автоматизацію виробництва, нормування використання ресурсів відповідно до передових науково-технологічних досягненнями, експериментальне виробництво на основі

науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, спрямовані на скорочення втрат і оптимізацію нормування використання ресурсів.

Організаційні фактори спрямовані на вдосконалення структури і організації виробництва. До них відносять: вдосконалення організації виробництва (організованість виробничої системи в часі), вдосконалення обліку фактичного використання матеріальних ресурсів, вдосконалення контролю якості продукції, системи забезпечення матеріальними ресурсами.

Економічні чинники обумовлюють створення умов, що сприяють раціоналізації процесів використання матеріальних ресурсів на підприємстві та включають: систему економічного стимулювання працівників, систему економічної відповідальності за нераціональне використання матеріальних ресурсів, економічний стан підприємства. До економічних факторів слід віднести також формування локальної нормативної бази підприємства щодо рівня витрат усіх видів сировини і матеріалів, інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання.

Досягнення мети ефективного використання матеріальних ресурсів підприємства, пов'язане з раціоналізацією використання матеріалів, економією матеріальних ресурсів. Скорочення матеріальних витрат досягається при можливості найповнішого врахування їх витрат на основі формування інформаційної бази за напрямками: формування замовлень матеріальних ресурсів; нормування витрат матеріальних ресурсів; раціоналізація використання матеріальних ресурсів; мінімізація витрат при заміщенні матеріальних ресурсів.

Економічний зміст управління матеріальними ресурсами, диференціація їх класифікаційних ознак зумовили можливість максимально повного врахування чинників впливу на рівень ефективного використання матеріальних ресурсів, а також можливість угруповання і уніфікація ресурсної бази при виконанні порівняльних аналітичних процедур щодо поставлених цілей підприємства. Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів дозволяє знизити рівень виробничих витрат суб'єкта

господарювання і області в цілому, забезпечує можливість збільшення прибутку [17, с. 44].

Марцин С.В. також поділяє фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства на зовнішні і внутрішні. Зокрема до зовнішніх факторів він відносить:

1) Співвідношення між попитом та пропозицією. В умовах, коли попит населення на окремі види продукції перевищує його пропозицію, оборот матеріальних ресурсів підприємства є більш швидким, відповідно діяльність підприємства здійснюється з найменшими запасами матеріальних ресурсів. Зі збільшенням пропозиції продукції, насиченості ринку спостерігається деяке уповільнення швидкості обороту матеріальних ресурсів на підприємстві, а відповідно і зменшується ефективність їх використання.

2) Ритмічність та стійкість споживання окремих видів продукції. Чим стабільнішим та стійкішим є попит споживачів на окремі види продукції, тим меншою є потреба у створенні матеріальних запасів на випадок непередбачених коливань попиту.

Зовнішньою ознакою рівномірності споживання окремих видів продукції є показники середньоквадратичного відхилення та коефіцієнта варіації одноденного товарообороту від його середнього значення.

3) Ритмічність виробництва окремих видів продукції. Виробництво та закупівля окремих матеріальних ресурсів має сезонний характер. Це стосується олійних та соняшникових культур, а також іншої сільськогосподарської продукції тощо. В період сезону виробництва підприємства мають можливість придбання сировини у безпосередніх виробників за мінімальними цінами. Наявність цього фактора обумовлює потребу та економічну зацікавленість підприємств у створенні запасів матеріальних ресурсів сезонного забезпечення.

4) Стан конкуренції на ринку матеріальних ресурсів. Чим вищий ступінь конкуренції на ринку матеріальних ресурсів, тим більшу свободу у виборі постачальників та визначенні умов постачання має підприємство.

Узгоджені умови постачання - періодичність, обсяги партій поставки, що оновлює асортимент, можливість повернення недоброякісної сировини суттєво впливають на розмір матеріальних запасів підприємства та на ефективність їх використання.

5) Добросовісність постачальників щодо виконання постачання матеріальних ресурсів, стан дисципліни постачань.

Загальна дисциплінованість постачальників, їх обов'язковість та добросовісність щодо виконання договору постачання визначає потребу виробничого підприємства в створенні страхових запасів матеріальних ресурсів. Чим добросовіснішими є постачальники підприємства, чим ритмічніше та безперервніше організоване їх власне виробництво, тим нижча ймовірність невиконання графіка завантаження матеріальних ресурсів, а відповідно і потреба в створенні запасів.

6) Рівень інфляційних очікувань. В умовах інфляційної економіки одним із спонукальних мотивів створення запасів матеріальних резервів є захист обігових коштів підприємств від інфляційного знецінення. Чим вищі темпи інфляції, тим більша зацікавленість підприємств у максимальному підвищенні розміру запасів матеріальних ресурсів з метою захисту грошей від інфляції та для отримання додаткового доходу від випереджувального зростання цін на окремі види матеріальних ресурсів порівняно із загальним темпом інфляції [29, с. 298].

Розмір та обіговість матеріальних ресурсів визначаються також внутрішніми факторами, які залежать від діяльності самого підприємства та визначаються стратегією тактики його діяльності. До таких факторів належать:

1) Місцезнаходження виробничого підприємства. Цей фактор визначає інтенсивність споживчих потоків у районі діяльності підприємства, а відповідно, і розмір одноденного товарообороту, а також швидкість реалізації товарних запасів. Чим вигідніше місцезнаходження виробничого підприємства, тим вища швидкість реалізації товарних запасів та менша потреба в створенні запасів матеріальних ресурсів.

2) Обсяг виробництва продукції підприємства. Відносно великі за розміром підприємства, як правило, здійснюють виробничу діяльність з більшим обсягом матеріальних ресурсів та рівнем запасів. Це обумовлено тим, що вони мають необхідність у великих обсягах матеріальних ресурсів, але з іншої сторони і частіше робити завіз матеріальних ресурсів, маючи домовленості з постачальниками.

3) Спеціалізація підприємства та структура виробництва продукції. Різні види продукції залежно від її якості, особливостей призначення мають різний час виробництва, зберігання та реалізації. Це залежить від властивостей деяких предметів споживання, кількості різновидів, що входять до виробничої групи, особливостей прийому та комплектування виробів. Так, продукція, що швидко псується, швидко втрачає свої властивості (м'ясо, хліб, молоко), мають бути вироблені і реалізовані протягом нетривалого періоду. Задоволення попиту на продукцію складного асортименту, такі як: одяг, тканини, взуття, галантерея потребує наявності на виробництві широкого асортименту матеріальних ресурсів за кольорами, складом тощо. Оскільки такого роду продукція є предметами періодичного попиту, то запаси матеріальних ресурсів для її виробництва, виражені в днях до обороту відносно вищі, ніж запаси з інших товарів. Отже, специфіка продукції, яку виробляє підприємство прямо впливає на обсяги та ефективність використання матеріальних ресурсів.

4) Організація та частота постачання матеріальних ресурсів. Чим частіше завозяться матеріальні ресурси на підприємство, тим меншими затратами можна забезпечити виконання плану з виробництва продукції, і навпаки. В свою чергу, частота завозу залежить від місцезнаходження підприємства, розміщення основних постачальників, транспортних умов. Чим ближче розташовані постачальники, бази до районів споживання, тим частіше відбувається завезення матеріальних ресурсів до підприємства, тим менший розмір запасів, що позитивно впливає на ефективність використання матеріальних ресурсів.

5) Виробничі потужності підприємства та особливості виробництва продукції. Обсяги матеріальних ресурсів, що знаходяться на складах підприємства, повинні забезпечити безперебійність виробничого процесу, належну якість продукції, повну комплектність виробів. Чим більші обсяги виробництва продукції підприємства, тим більший розмір запасів матеріальних ресурсів має знаходитися безпосередньо в розпорядженні підприємства.

6) Стан та розміри складського господарства. Цей фактор має обмежувальний характер та визначає максимально можливий розмір запасів матеріальних ресурсів. Чим більша площа (ємність) складських приміщень, тим у більших розмірах можуть створюватися (при потребі) запаси матеріальних ресурсів.

7) Організація комерційної роботи. Велике значення для правильного визначення потреби в обсягам матеріальних ресурсів та оперативного регулювання їхнього розміру мають кваліфікація й компетентність кадрів та рівень керівництва виробничим та комерційним процесом, організація дієвого контролю за надходженням, реалізацією та залишками продукції, маневрування матеріальними ресурсами.

8) Фінансове становище підприємства. Формування запасів матеріальних ресурсів може здійснюватися у різний спосіб:

- шляхом оплати матеріальних ресурсів, що надходять, грошовими коштами підприємства;
- шляхом отримання комерційного кредиту від постачальників [29, с. 299-300].

Важливим фактором, який визначає ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства є тривалість перебування матеріальних ресурсів у запасах. Для багатьох підприємств характерною є така ситуація, за якої тривалість перебування матеріальних ресурсів у запасах в 2-5 разів перевищує період їх перебування у процесі виробничої переробки і цей розрив має тенденцію до зростання. Систематичне збільшення періоду

зберігання матеріальних ресурсів на складах підприємства у порівнянні із періодом їх виробничої переробки стає причиною виникнення у підприємства понаднормативних запасів. При цьому середньодобове їх споживання виробництвом залишається на тому самому рівні, оскільки середньодобова потреба у використанні виробничих ресурсів визначається обсягом випуску продукції. Підвищення обсягів виробництва продукції передбачає і адекватне нормативне зростання розмірів виробничих запасів. Але при цьому, відносний рівень запасів матеріальних ресурсів у порівнянні з обсягами виробництва не повинен збільшуватися. У тих випадках, коли має місце факт більш швидкого зростання матеріальних запасів у порівнянні із зростанням обсягів виробництва, відбувається утворення понаднормативних запасів матеріальних ресурсів і як наслідок у підприємства виникає дефіцит обігових коштів.

Практика роботи підприємств підтверджує, що основними причинами утворення понаднормових запасів є: завищення, порівняно з оптимальним, норм витрат матеріалів; невиконання планів щодо номенклатури випуску продукції; необґрунтоване збільшення залишків незавершеного виробництва; внесення змін до планів виробництва продукції в ході їх виконання; завезення матеріальних ресурсів за транзитними нормами, які перевищують потреби підприємств; відмова замовників від заявленої продукції та інше [47].

Таким чином, на ефективність використання матеріальних ресурсів впливає ряд факторів, які можна розділити на дві основні групи: внутрішні і зовнішні. Підприємство може впливати на внутрішні фактори з метою підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Формування та ефективність використання потенціалу матеріальних ресурсів є значною мірою визначальним фактором при вивченні ефективності й темпів зростання виробництва. Ресурсозберігаючого характеру цього процесу дотримуються з метою необхідності його ефективності при мінімально необхідному рівні залишків матеріальних ресурсів. Дослідження показали, що в сучасній економічній літературі кожен елемент ресурсного потенціалу аналізується

окремо і визначається відокремлено один від одного рівень ефективності їх використання. Тому необхідно вдосконалити методичний підхід до аналізу цих процесів, за допомогою чого встановити комплексний вплив факторів на узагальнюючі результативні показники діяльності підприємства і розрахувати резерви підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства

Необхідною умовою виробництва продукції, зниження її собівартості, росту прибутку, рентабельності є забезпеченість підприємства сировиною і матеріалами необхідного асортименту і якості та ефективне їх використання. Тому завданнями економічного аналізу матеріальних ресурсів є:

- оцінка реальності та обґрунтованості потреби в матеріальних ресурсах;
- визначення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, а також її вплив на обсяг виробництва продукції, її собівартість та інші результативні показники;
- оцінка рівня ефективності використання матеріальних ресурсів;
- виявлення та кількісне вимірювання факторів, що впливають на рівень ефективності використання матеріальних ресурсів;
- виявлення та кількісне вимірювання резервів економії матеріальних ресурсів та розробка заходів щодо їх реалізації [46, с. 125].

Поставленні завдання аналізу стану управління матеріальними ресурсами неможливо виконувати без відповідних окреслених напрямів. Таким чином, аналітичний процес доцільно подати у вигляді певної послідовності робіт, які дадуть змогу систематизувати й оптимізувати методику, зменшити трудомісткість процедур та підвищити одержуваний ефект. У науковій літературі розглядаються різні варіанти етапів аналізу

матеріальних ресурсів, а тому О.Е. Кузьмінською систематизовано основні види аналітичних робіт щодо виробничих запасів підприємств за уточненими напрямками аналізу (табл. 1.2) [23, с. 178].

Таблиця 1.2

Напрями оцінки матеріальних ресурсів підприємства

Напрямок аналізу	Складові аналізу
Визначення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами	Оцінка загальної потреби підприємства у матеріальних ресурсах
	Аналіз обґрунтованості обсягів замовлення матеріальних ресурсів
	Оцінка повноти та своєчасності надходження матеріальних ресурсів від постачальників
	Аналіз забезпеченості конкретними матеріальними ресурсами в днях
Загальний аналіз обсягу і структури матеріальних ресурсів підприємства	Горизонтальний аналіз матеріальних ресурсів на складі
	Вертикальний аналіз структури матеріальних ресурсів підприємства
	Коефіцієнтний порівняльний аналіз якісного стану та руху матеріальних ресурсів
Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів	Діагностичний аналіз використання матеріальних ресурсів за індивідуальними показниками
	Діагностичний аналіз використання матеріальних ресурсів за загальними показниками
Аналіз матеріаломісткості продукції	Діагностичний аналіз матеріаломісткості видів продукції підприємства
	Факторний аналіз матеріаломісткості продукції

Джерело : складено автором на основі [23].

Для того щоб достовірно визначити, наскільки підприємство забезпечене матеріальними ресурсами, необхідно:

- 1) вивчити порядок розрахунку й обґрунтованості договорів на поставку матеріальних ресурсів, умови поставок;
- 2) визначити характер виробничих матеріальних запасів і зміну їх структури;
- 3) перевірити обґрунтованість норм виробничих запасів і потребу в матеріальних ресурсах;

4) визначити забезпеченість матеріально-технічними ресурсами та ефективність їх використання;

5) виявити можливості зниження виробничих запасів і потреби в матеріальних ресурсах;

6) накреслити заходи щодо зниження понаднормативних і зайвих запасів матеріалів [9, с. 424].

Джерелами інформації для оцінювання матеріальних ресурсів є план матеріально-технічного постачання, заявки, угоди на постачання сировини та матеріалів, форми статистичної звітності про наявність і використання матеріальних ресурсів та про витрати на виробництво, оперативні дані відділу матеріально-технічного постачання, відомості аналітичного бухгалтерського обліку про надходження, витрати й залишки матеріальних ресурсів і т. ін. [42, с. 298].

В науковій літературі запропонована значна кількість показників оцінки використання матеріальних ресурсів, що пояснюється різноманітністю об'єктів обліку та необхідністю комплексного аналізу на всіх стадіях їх зберігання та споживання.

Михайлюк М.О. розподіляє показники оцінювання матеріальних ресурсів на шість груп:

- традиційний метод аналізу використання матеріальних ресурсів;
- традиційний метод аналізу забезпеченості виробництва матеріальними ресурсами;
- традиційний метод показників ефективності використання обігових коштів підприємства;
- система показників і моделювання взаємозв'язку для оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів;
- оцінювання динаміки матеріальних витрат;
- оцінювання впливу ефективності використання матеріальних ресурсів на величину матеріальних витрат [31].

Склад основних показників оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів представлено в табл. 1.3.

Методи оцінювання використання матеріальних ресурсів

Показник	Економічний зміст
1	2
1. Традиційний метод аналізу використання матеріальних ресурсів	
1.1. Матеріалоємність продукції $MC = M / Q$	Де М - матеріальні витрати; Q - обсяг виготовленої продукції.
1.2. Матеріаловіддача $MB = Q / M$	Характеризує, скільки продукції виготовлено на 1 грн матеріальних ресурсів.
1.3. Питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції $dM = M / C_v$	Де М - матеріальні витрати; Св - повна собівартість виготовленої продукції
2. Традиційний метод аналізу забезпеченості виробництва матеріальними ресурсами	
2.1. Загальна потреба підприємства в конкретних видах матеріальних ресурсів $N_z = N_v + N_e + N_r + N_{zp} + N_k$	де N_v - потреба на виробництво продукції; N_e - потреба на експериментально-дослідні роботи; N_r - потреба на ремонтні роботи; N_{zp} - потреби на створення планових (в межах нормативів) запасів; N_k - запас (залишок) на кінець планового періоду.
2.2. Наявний (фактичний) запас матеріалів $N_z = Z_z / B_d$	Де Z_z - залишок матеріалів на складі; B_d - величина середньоденних витрат матеріалів. Наявний запас визначається в днях; розрахунок ведеться для всього асортименту виробничих запасів.
2.3. Нормативний запас матеріалів на складі $Z_{zn} = B_d * D_r$	Де Z_{zn} - нормативний запас матеріалів на складі; B_d - величина середньоденних витрат матеріалів на виробництво; D_r - кількість робочих днів, на які повинен зберігатися запас.
2.4. Індекс виконання норм запасу $I_z = Z_z / Z_{zn}$	Визначається шляхом зіставлення фактичного запасу матеріалів на складі і нормативного запасу.
2.5. Величину надлишку / дефіциту запасу $\Delta Z = Z_z - Z_{zn}$	Різниця між фактичним запасом і нормативним запасом характеризує величину надлишку (+) або дефіциту (-). Наявність понаднормативних надлишків матеріальних ресурсів негативно впливає на фінансовий стан підприємства
3. Система показників і моделювання взаємозв'язку для оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів	
3.1. Плановий коефіцієнт викорис-тання: $K_{пл} = mч / M_n$	Де $mч$ – чиста вага виробу; M_n – витрати матеріалу за нормами. Показує використання одного виду матеріалу, який витрачається на виробництво одного виду виробу
3.2. Фактичний коефіцієнт використання $K_f = mч / M_f$	де M_f – фактично витрачений матеріал
3.3. Коефіцієнт використання матеріальних ресурсів $K_i = M_f / M_{пл}$	Співвідношення суми фактичних матеріальних витрат з величиною матеріальних витрат, яка розрахована за плановими калькуляціями і фактичним випуском та асортиментом продукції. У випадку перевищення коефіцієнтом одиниці спостерігається перевитрата матеріалів, навпаки – економія матеріальних ресурсів

1	2
4. Оцінювання динаміки матеріальних витрат	
4.1. Агрегований індекс питомих витрат за кожним матеріалом $I = (\sum p_{v1} * Q_1) / (p_{v0} * Q_0)$	Де p_v – питомі витрати матеріалу у плановому (0) та звітному (1) періодах; Q – об'єм даного виду продукції у натуральному вираженні у плановому (0) та звітному (1) періодах. Індекс питомих витрат за кожним матеріалом показує питому вагу витрачання сировини та матеріалів на одиницю продукції та їх динаміку. В умовах випуску декількох видів продукції на промисловому підприємстві будується агрегований індекс питомих витрат одного матеріалу.
4.2. Індекс питомих витрат комплексу різних матеріалів на виробництво одиниці продукції $I = (\sum p_{v1} * Q_1 * c_0) / (p_{v0} * Q_0 * c_0)$	Де c_0 – планова ціна одиниці матеріалу.
5.3 Індекс питомих витрат різних видів матеріалів на обсяг реалізованої продукції: $I = (\sum p_{v1} * c_0) / (p_{v0} * c_0)$	Включає індекс питомих витрат за кожним матеріалом та індекс питомих витрат комплексу різних матеріалів на виробництво одиниці продукції

Джерела [30-31].

Виробничі запаси по своєму складу є матеріальними ресурсами. Оскільки їх питома вага у структурі оборотних фондів значна, то для підприємства важливою є оцінка ефективності їх використання з метою пошуку джерел і шляхів зниження матеріальних витрат. Для цього використовується система показників, основним з яких є матеріаломісткість.

У практичній діяльності підприємства також часто використовують показники:

1) коефіцієнт використання матеріалів ($K_{вик.матер}$) – відношення чистої ваги виробу до норми витрат сировини і матеріалів (плановий $K_{вик.матер}$) або відношення чистої ваги виробу до фактичних витрат сировини і матеріалів (фактичний $K_{вик.матер}$);

2) коефіцієнт відходів – відношення величини відходів до величини загальних витрат матеріалів;

3) коефіцієнт вилучення готової продукції з одиниці переробленої сировини - відношення ваги готової продукції до ваги переробленої

сировини; цей коефіцієнт має певну межу, яка характеризує вміст у вихідній сировині корисних компонентів [4, с. 185].

Аналіз матеріаломісткості продукції дає можливість пошуку резервів скорочення матеріальних витрат на виробництво продукції та сприяє зниженню собівартості [9, с. 425].

Відносна економія матеріальних витрат ($E_{матер}$) обчислюється:

$$E_{матер} = M_{баз} \times Iq - M_{пл}, \text{ грн.}, \quad (1.1)$$

де $M_{баз}$, $M_{пл}$ - сума матеріальних витрат у базовому і плановому періодах, грн. [1, с. 185-186].

Розрахунок потреби у виробничих запасах важливий тому, що на його основі формується тактика організації матеріально-технічного постачання, визначаються постачальники, а також терміни й обсяги поставок. Загальну потребу підприємства в тому чи іншому виді матеріалів можна визначити за наступною формулою:

$$\Pi_0 = \Pi_n + \Pi_e + \Pi_p + \Pi_{зв} - Z_n, \quad (1.2)$$

де Π_0 – загальна потреба;

Π_n – потреба у виробництві;

Π_e – потреба на експериментально-дослідні роботи;

Π_p – потреба на ремонт;

$\Pi_{зв}$ – потреба на утворення нормативних залишків на кінець аналізованого періоду;

Z_n – запас на початок аналізованого періоду.

Перевіряючи розрахунки потреб, треба з'ясувати, чи враховані зміни у номенклатурі та асортименті призначеної до випуску продукції, чи враховані зміни питомих норм витрат на одиницю продукції, чи враховані заходи, спрямовані на підвищення технічного рівня виробництва, вдосконалення організації виробництва та праці [9, с. 424].

Недоліки в постачанні, зменшення обсягів матеріалів у поточних матеріальних запасах та перевитрати матеріалів при їх використанні може певною мірою компенсуватися економією їх у виробничому процесі. Але для

цього необхідно провести оцінку ефективності використання матеріальних запасів за допомогою системи різноманітних показників, зокрема таких як: коефіцієнт використання запасів; швидкість оборотності (тривалість обороту), коефіцієнт оборотності (кількість оборотів).

Коефіцієнт оборотності запасів (коефіцієнт інтенсивності використання) розраховується діленням собівартості реалізованої за звітний період продукції на вартість виробничих запасів.

Рівень оборотності виробничих запасів значною мірою залежить від галузевих особливостей. Тривалість обороту виробничих запасів представляє собою кількість днів, яка необхідна для перетворення виробничих запасів в грошову форму, і є величиною, оберненою до коефіцієнта оборотності [1, с. 56-57].

Загальна матеріаломісткість залежить від обсягу виробленої продукції та суми матеріальних витрат на її виробництво. В свою чергу, обсяг випуску продукції в вартісному вираженні (ВП) може змінитися за рахунок кількості виготовленої продукції (VBП), її структури (Уді) і рівня відпускних цін (ЦПі). Сума матеріальних витрат (МЗ) залежить від обсягу виготовленої продукції, її структури, а також витрат матеріалів на одиницю продукції (УРі) та вартості матеріалів (ЦМі). У підсумку загальна матеріаломісткість залежить від обсягу виготовленої продукції, її структури, норм витрат матеріалів на одиницю продукції, цін на матеріальні ресурси, відпускних цін на продукцію.

Таким чином, факторну модель матеріаломісткості можна подати у вигляді формули 1.4 [9, с. 425]:

$$M_{\text{м}} = \frac{МЗ}{ВП} = \frac{\sum (VBП \times U_{di} \times UP_i \times CM_i)}{\sum (VBП \times U_{di} \times ЦП_i)} \quad (1.3)$$

Формулювання напрямів аналізу слугує основою вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення методики й організації аналізу виробничих запасів, спрямованих на оптимізацію політики управління запасами підприємства. Для покращення управління

виробничими запасами доречно проводити загальний аналіз обсягу і структури виробничих запасів підприємства, який передбачає проведення горизонтального аналізу виробничих запасів на складі, тобто аналізу динаміки виробничих запасів за певні періоди часу, визначення абсолютних і відносних показників змін за номенклатурними позиціями та визначення тенденцій змін у часі (тренду). Крім горизонтального аналізу доцільно проводити вертикальний аналіз структури виробничих запасів підприємства та коефіцієнтний порівняльний аналіз якісного стану та руху виробничих запасів. Оцінка ефективності використання виробничих запасів передбачає проведення діагностичного аналізу екстенсивного та інтенсивного використання виробничих запасів. У процесі аналізу матеріаломісткості продукції здійснюється діагностичний і факторний аналіз зазначеного показника.

Висновки до розділу 1

Дослідивши сутність поняття матеріальних ресурсів ми дійшли висновку, що вони є необхідним елементом виробничого процесу, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, тому повністю переносять свою вартість на продукцію, створену в процесі виробництва. До матеріальних ресурсів включаються усі елементи засобів виробництва і предметів споживання, які мають матеріальну форму, тобто всі елементи сукупного суспільного продукту.

На ефективність використання матеріальних ресурсів впливає ряд факторів, які можна розділити на дві основні групи: внутрішні і зовнішні. Підприємство може впливати на внутрішні фактори з метою підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Використання традиційного методу оцінювання матеріальних ресурсів у вигляді розрахунку показників є недостатнім для повного аналізу, тому нами було проведено систематизацію інших методів оцінювання

матеріальних ресурсів. Для оцінювання матеріальних ресурсів використовують традиційні методи аналізу використання, забезпеченості виробництва матеріальних ресурсів; метод показників ефективності використання обігових коштів підприємства; систему показників і моделювання взаємозв'язку для оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів; оцінювання динаміки та впливу ефективності використання матеріальних ресурсів на величину матеріальних витрат.

Ефективна організація аналізу виробничих запасів сприяє виявленню негативних аспектів у процесах забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх раціонального використання у виробничих цілях. У свою чергу, це дасть змогу виявити резерви скорочення матеріальних витрат та, відповідно, зниження собівартості продукції.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

2.1. Загальна характеристика підприємства

Kernel Holding S.A. заснована згідно законодавства Люксембургу 15 червня 2005 р. (номер В 109,173 у Реєстрі компаній Люксембурга) і є холдинговою компанією для групи підприємств, що разом утворюють Групу Кернел.

Головний операційний офіс Компанії знаходиться за адресою 01001, Україна, м. Київ, пров. Тараса Шевченка, 3.

Kernel Group – українська вертикально інтегрована група компаній, що працює в агропромисловому секторі. Один з найбільших експортерів агропромислової продукції та найбільший експортер соняшникової олії в Україні. Кернел – провідний у світі та найбільший в Україні виробник та експортер соняшникової олії, ключовий постачальник сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки. Свою продукцію Кернел експортує більш ніж у 80 країн світу. З листопада 2007 року акції компанії торгуються на Варшавській фондовій біржі (WSE).

Основною діяльністю Групи є виробництво та подальший експорт соняшникової олії та шроту наливом (насипом), виробництво та реалізація бутильованої соняшникової олії, оптова торгівля зерном (переважно кукурудза, соя, пшениця та ячмінь), сільськогосподарська діяльність та надання логістичних та перевалочних послуг. Більшість виробничих потужностей Групи в основному базуються на території України та Російської Федерації.

Протягом останніх 15 років ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» перетворилися із невеликого регіонального переробника соняшникової олії на найбільшого світового виробника соняшникової олії. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» значно

розширила географію діяльності, що дозволяє їй успішно здійснювати діяльність навіть у найскладніші часи, збільшує масштаби та веде суміжну синергетичну комерційну діяльність, в результаті чого Компанія стає ще сильнішою та більш конкурентоспроможною.

Рис. 2.1. Бізнес модель компанії Кернел

Джерело: <https://www.kernel.ua/ua/about/>

Продукція компанії представлено наступними видами відомими торговими марками:

1. ТМ «Щедрий Дар» – національний бренд, що входить до трійки лідерів ринку соняшникової олії в Україні. Виготовляється за двома унікальними технологіями: холодної рафінації (олія не зазнає багаторазового нагрівання та охолодження, зберігаючи свою первинну структуру) та першого віджиму (для отримання олії використовується виключно ціле ядро насіння, з якого одноразовим віджимом за низької температури відбирається тільки перша, біологічно найцінніша олія).

2. ТМ «СТОЖАР» – статусний бренд для сучасної господині. Завдяки технології глибокого очищення Soft Column – рафінована олія «СТОЖАР» є ідеальною для універсального використання: смаження, випікання,

приготування дресінгів, соусів. Шеф-олія «СТОЖАР» – для ваших кулінарних шедеврів!

3. Соняшникова олія ТМ «ЧУМАК» – premium-олія з українським колоритом, що виготовляється лише з найкращих українських сортів соняшнику. Асортиментний ряд складається з рафінованої олії «ЧУМАК Золота» і нерафінованої «ЧУМАК Домашня» з традиційним присмаком смаженого насіння.

4. ТМ «QLIO» – асортиментний ряд містить олію extra virgin та оливки. Це – найкраща іспанська сировина, дбайливе збирання оливок, що запобігає пошкодженню та окисленню плодів до процесу їх віджиму, сучасні європейські технології виробництва. Головним принципом продукції цієї торгової марки є збереження конкурентної доступної ціни за незмінно високої якості товару європейського виробництва.

5. ТМ «МАРИНАДО» – національний бренд, який входить до п'ятірки лідерів у категорії «Овочева консервація». Вже понад 10 років під цим брендом проводиться селекція та виготовлення найкращих зразків у своїй категорії як українського, так і європейського виробництва. Бренд успішно реалізує завдання зі створення асортименту виключно якісної продукції, що підтверджують сертифікати IFS, ISO 22000, BRC BODY та ін. «МАРИНАДО» пропонує більше 30 видів продуктів різних товарних груп – овочеву консервацію та натуральні соуси (хрін, гірчицю, томатну пасту), які зможуть задовольнити потреби найвибагливіших гурманів на будь-якій події.

6. ТМ Blanc – на найбільш вишуканих кухнях світу завжди присутня елегантна пляшка «Le Blanc». Ця соняшникова олія настільки чиста, що її неможливо відчутися на смак навіть у найвитонченіших стравах. Вона така прозора, що деколи її складно розгледіти на найбільш гладкій поверхні. І настільки досконала, що з нею хочеться готувати знову і знову. Про таку олію зазвичай кажуть: це – Refined Perfection. Кожен знайде для себе потрібний об'єм: 1 л, 1,6 л, 3 л або 5 л, що надасть максимальної зручності у процесі приготування.

7. ТМ KERNEL – виробник соняшникової олії №1 у світі. Як визнаний світовий лідер, компанія забезпечує стабільний контроль усіх етапів виробництва продукту, який відповідає всім найвищим стандартам якості. Якість олії бренда «KERNEL» високо цінують споживачі в понад 30 країнах світу. Олією «KERNEL» кожен день заправляються сотні тисяч свіжих салатів, смажаться та запікаються мільйони страв. Ми – лідери, і пишаємося цим та робимо все можливе, щоб у кожній кухні, де стоїть пляшка «KERNEL», приготування їжі було справжнім святом смаку! Асортимент «KERNEL» складається з 4-х позицій: 0,5 л, 1 л, 2 л та 5 л.

8. ТМ «Premi» створено з добірного насіння соняшника, очищеного за допомогою спеціальної технології SoftColumn. ТМ «Premi» розливається в ергономічні пляшки різного об'єму: 1 л, 1,6 л, 3 л та 5 л. Завдяки ретельному очищенню «Premi» не має смаку та запаху, повністю зберігаючи первинний смак усіх інгредієнтів страви.

Найважливіші події історії розвитку компанії Кернел по роках [<https://uk.wikipedia.org/wiki/Кернел>]:

1995 рік – запуск перших елеваторів та розпочато експорт сільськогосподарської продукції.

2002 рік – придбано олійноекстракційний завод у Полтаві та ряд сільгосппідприємств.

2004 рік – придбано торгову марку бутильованої соняшникової олії «Щедрий дар» та завод з переробки, екстракції та бутілювання олії на сході України.

2006 рік – придбано виробничі активи компанії «Євротек».

2007 рік – акції компанії розміщено на Варшавській фондовій біржі. Початок виробництва бутильованої олії під торговою маркою «Чумак».

2008 рік – придбано другий за величиною термінал в Чорноморському порту.

2009 рік – запущено в експлуатацію олійноекстракційний завод у власному терміналі Чорноморського порту.

2010 рік – придбано активи конкурента компанії «Allseeds».

2011 рік – придбано ряд підприємств у центральній і західній Україні та завод з переробки насіння соняшника «Українська Чорноморська Індустрія». Придбано російську компанію «Русские масла».

2012 рік – придбано дві сільськогосподарські компанії в Полтавській і Хмельницькій областях та глибоководний термінал в порту Тамань (Росія).

2013 рік – придбано компанію «Дружба-Нова».

2014 рік – запущено в експлуатацію нові елеватори.

2016 рік – придбано завод з переробки соняшникового насіння в Кіровоградській області. Продано неефективні олійнопереробні заводи на півдні Росії (Усть-Лабинськ та Георгієвськ).

2017 рік – придбано активи компаній «Українські Аграрні Інвестиції» та «Агро Інвест Україна». Земельний банк компанії сягнув 600 тис. га.

2019 рік – золотий партнер українського освітнього проекту «Агрокебети».

У 2018 році ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» розпочала будівництво найбільшого та найефективнішого в країні заводу з переробки олійних культур у Західній Україні, що ідеально відповідає наявним регіональним ресурсам. Річна потужність переробки становитиме 1 млн. тонн соняшникового насіння, а також завод зможе переробляти сою та ріпак. Завод буде розташовуватися у м. Старокостянтинів Хмельницької області. Введення заводу в експлуатацію заплановано на перше півріччя 2021 р. За допомогою цього активу, який є важливим компонентом Стратегії-2021, ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» планує закріпити лідерство у галузі переробки олійних культур в Україні.

Кернел – найбільший виробник соняшnikової олії у світі. Річна потужність переробки – 3,5 млн. тонн соняшникового насіння, що складає 20% від всіх потужностей, які знаходяться в Україні (рис. 2.2).

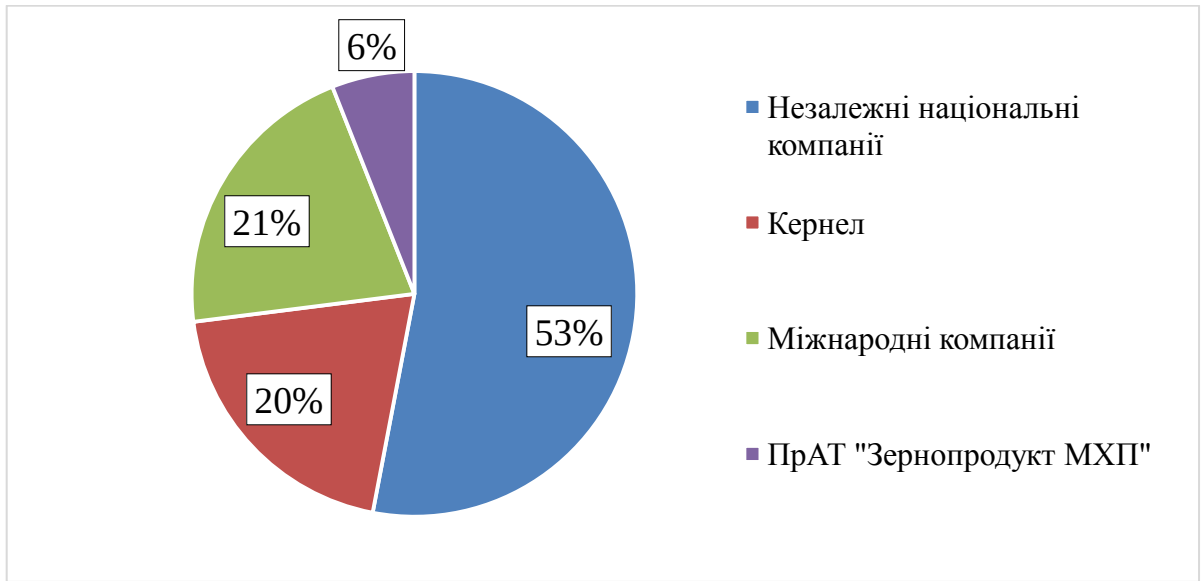

Рис. 2.2. Структура переробних потужностей насіння соняшнику станом на 2018 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [34].

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має сім олійноекстракційних заводів на території України, а також переробляє соняшникове насіння на умовах давальницької сировини на потужностях третіх сторін – олійно-екстракційному заводі «Еллада» у м. Кропивницький. Заводи ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» складають 20% промислової потужності переробки соняшнику в країні. Значна частина заготовленого насіння зберігається на власних елеваторах Компанії «Кернел» загальною потужністю зберігання 2,8 млн. тонн (найбільша мережа приватних елеваторів в Україні), але ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» також використовує і потужності третіх сторін для зберігання.

Усі активи ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» знаходяться в районах вирощування соняшнику в Україні, у безпосередній близькості до фермерських господарств, що забезпечує високий ступінь завантаження та рентабельності, оскільки низька щільність соняшnikового насіння негативно позначається на економії транспортування насіння у віддалені регіони.

Географічний розподіл експорту соняшnikової олії наливом, яку виробляє ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» представлено на рис. 2.3.

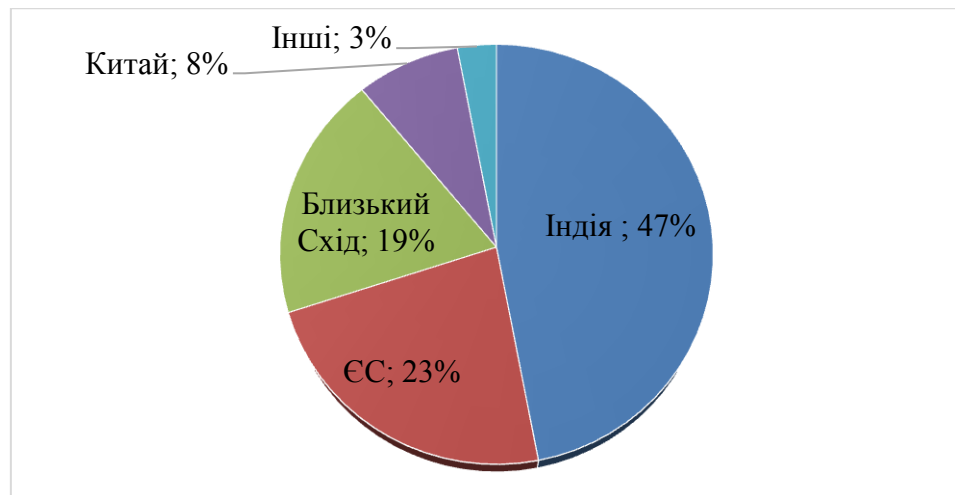

Рис. 2.3. Структура ринків збуту соняшникової олії наливом ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Понад 90% виробленої соняшникової олії наливом експортується. Ключовими ринками збуту у цьому сегменті є Індія (47%), ЄС (23%), Близький Схід (19%) та Китай (рис. 2.3). Решта 10% рафінується та розливається у пляшки.

Два заводи ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» (у місті Полтаві та Приколотному) оснащені обладнанням для рафінування та розливу, що дозволяє виробляти бутильовану соняшникову олію. На заводі «Еллада» також переробляється високоолеїнове насіння соняшнику. Більшість олійноекстракційних заводів є мультизерновими, і здатні перейти на переробку сої або ріпаку.

Основні напрямки збуту соняшникової олії бутильованої представлено на рис. 2.4.

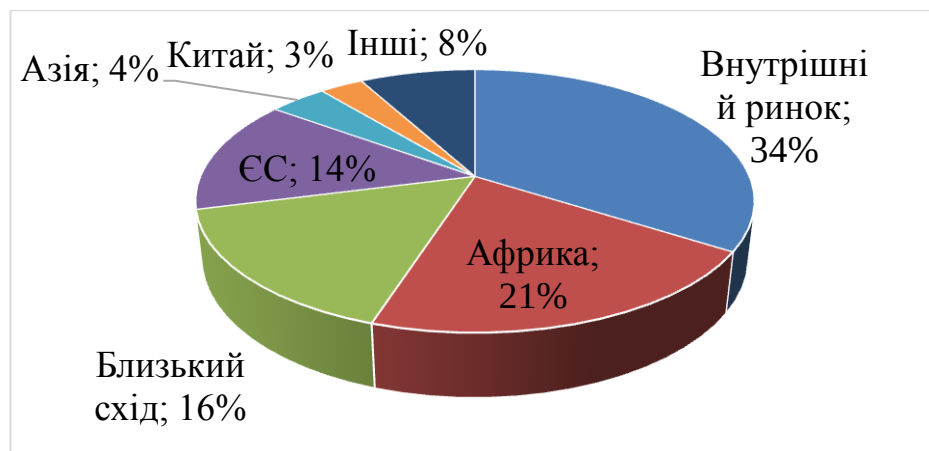

Рис. 2.4. Структура ринків збуту соняшникової олії бутильованої, %

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Згідно рис. 2.4 66% бутильованої олії експортується за кордон під нашими брендами або власними торговими марками, а 34% продається на внутрішньому ринку під відомими брендами «Чумак», «Щедрий Дар», «Стожар» та інші. Основними експортними ринками є Африка, Близький Схід, ЄС та Китай. Частка ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» у загальному обсязі експорту рафінованої бутильованої олії з України складає 55%.

Переробка соняшнику дає два основні продукти: соняшникову олію та шрот, які ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» експортує на світовий ринок переважно через сторонні термінали, лише незначна частина переправляється через власний термінал компанії «Трансбалктермінал».

У 2018 р. прибутковість олійноекстракційної промисловості в Україні сягнула історичного мінімуму. Низька врожайність олійних культур та високий попит з боку переробників сировини стали результатом найнижчої за усі часи рентабельності галузі.

За показниками діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», маржа EBIDTA від продажів олії наливом знизилася на 37% у порівнянні з минулим роком, до 49 дол. США за тонну олії, а EBIDTA усього сегменту загалом зменшилася до 77 млн. дол. США, незважаючи на те, що у 2018 р. компанією було перероблено рекордний об'єм соняшникового насіння – 3,1 млн. тон, а також експортовано найбільший об'єм соняшnikової олії наливом.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», будучи найбільшим експортером сільськогосподарської продукції з України, об'єднує понад 5 тисяч виробників зернових культур в Україні зі світовими ринками, поставляючи 3,8 млн. тонн. зерна на експорт. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» працює у найефективнішому в Україні інтегрованому ланцюгу доданої вартості, який включає в себе найбільшу мережу приватних елеваторів, один із найбільших морських терміналів та широку закупівельну мережу.

Обсяги експорту сільськогосподарської продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» протягом 2016-2018 років представлено на рис. 2.5.

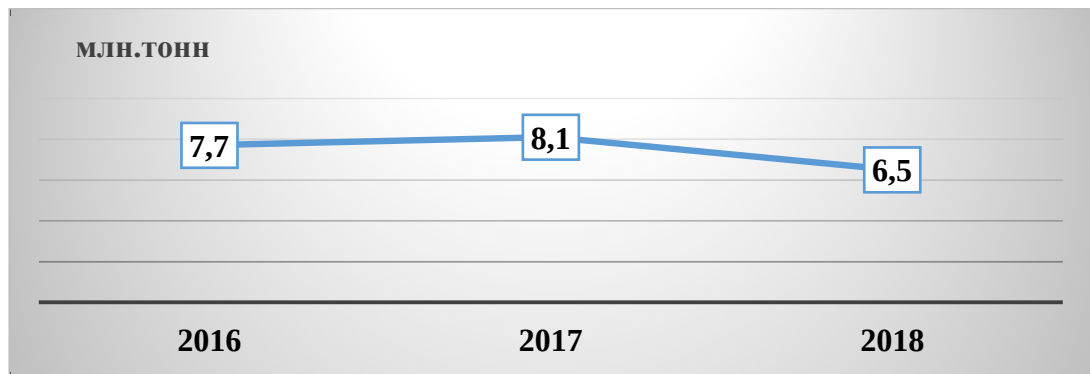

Рис. 2.5. Обсяги експорту сільськогосподарської продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» у 2016-2018 рр., млн тон

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

У 2017 році компанія експортувала понад 8 млн. тонн сільськогосподарської продукції по всьому світу. Протягом 2018 року ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» здійснила поставку понад 6,5 млн. тонн сільськогосподарської продукції на світовий ринок.

Напрямок зернотрейдингу та логістики охоплює три сегменти: зернотрейдинг, елеватори та експортні термінали. Вони є взаємозалежними і утворюють ланцюг постачання, з'єднуючи українських фермерів з міжнародними ринками.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» здійснює близько 9% загального експорту зернових з України, будучи одним із найбільших експортерів зерна з регіону Чорноморського басейну.

Елеватори ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» надають послуги з приймання, сушіння, очищення, зберігання та відвантаження зерна фермерським господарствам Компанії та стороннім фермерам по всій країні. Послуги по сушінню зерна мають найбільшу додану вартість, тому прибутковість всього сегменту залежить від погодних умов під час кампанії збору врожаю: більше дощів означає кращий прибуток для елеватора.

Основні експортні ринку збуту зерна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» представлені на рис. 2.6.

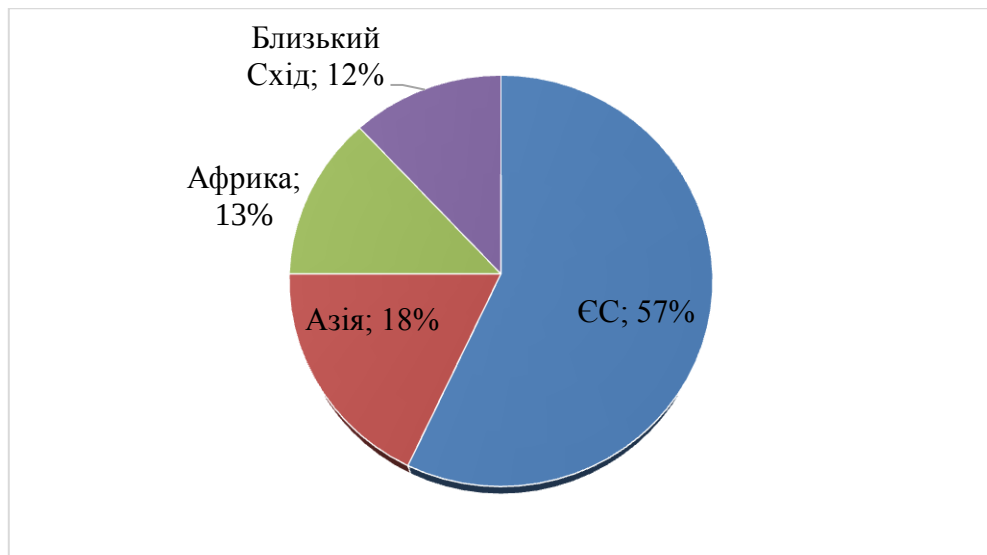

Рис. 2.6. Структура основних експортних ринків збуту зерна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Відповідно до рис. 2.6 можна сказати, що основну частку зерна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» експортує до країн ЄС (57%), на країни Азії припадає 18%, Африки – 13% і на країни близького Сходу – 12%.

Ще одним напрямком діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є агробізнес. Агробізнес в Україні залишається конкурентоспроможним на світовому ринку, завдяки основним перевагам: близькістю до ключових ринків, родючим ґрунтами та меншим витратами. За 2009-2018 рр. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» збільшило масштаб операцій в 7 разів, зробивши Кернел найбільшим виробником сільськогосподарської продукції в Україні. Основними сільськогосподарськими культурами, які вирощує Компанія Кернел є: соняшник, кукурудза, соя та озима пшениця.

Організаційна структура ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є лінійно-функціональною і представлена на рис. 2.7.

Організаційна структура ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» складається з восьми департаментів та Полтавської філії. Управління ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» здійснює генеральний директор.

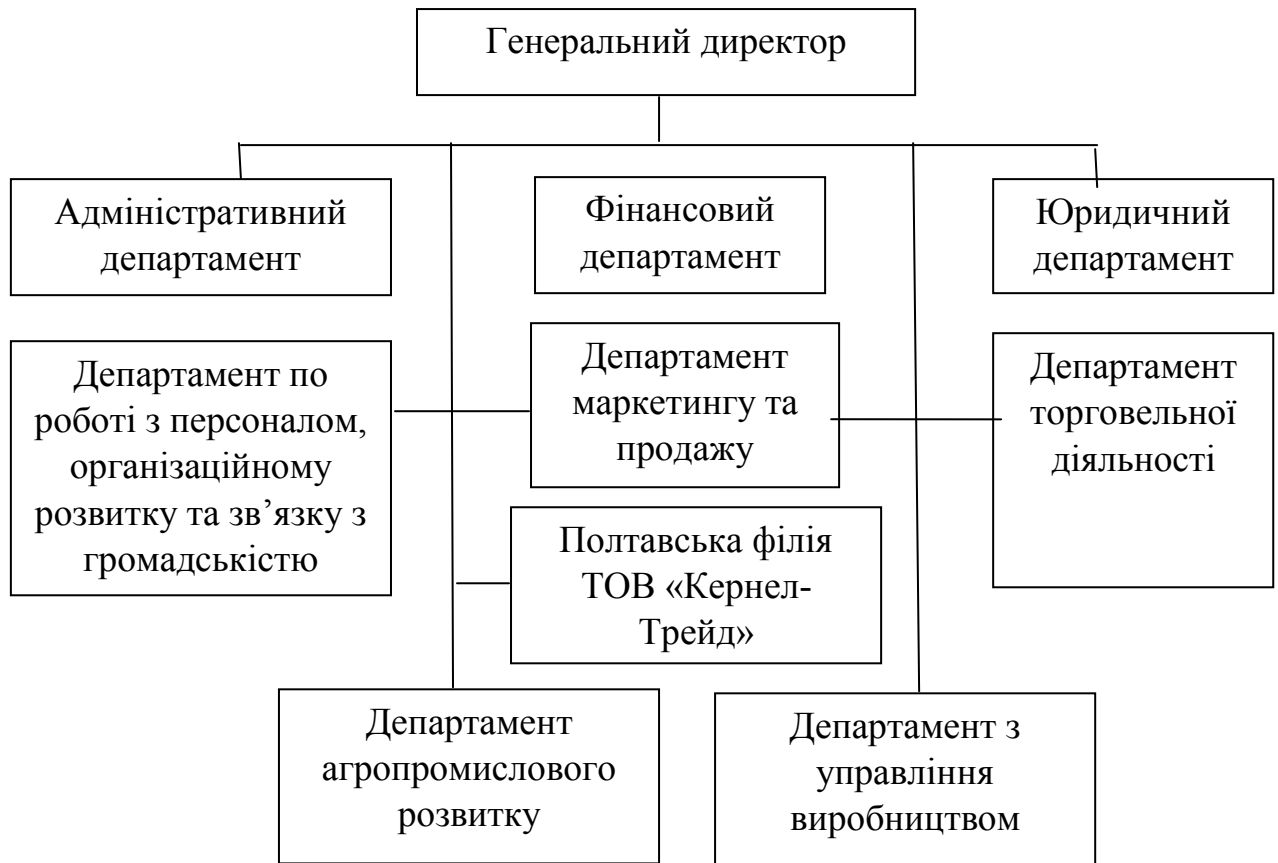

Рис. 2.7. Організаційна структура управління ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

До складу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» входять також дочірні компанії:

- 1) ТОВ «Агро Логістика Україна» – зернові елеватори. Надання послуг із очистки, сушіння та зберігання зернових та олійних;
- 2) ТОВ «Агро Інвест Україна» – сільськогосподарська діяльність. Вирощування с/г культур: кукурудза, пшениця, соя, насіння соняшника, ріпак, кормові культури, горох, ячмінь.

Виробнича структура ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» включає сім олійноекстракційних заводів на території України, мережу приватних елеваторів загальною потужністю 2,8 млн. тон. та експортні термінали.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дотримуємося превентивної системи контролю якості та безпеки харчових продуктів, яка спрямована на усунення потенційних біологічних, хімічних та фізичних ризиків у виробничих процесах. Ця система дає змогу відстежити та контролювати походження продуктів упродовж всього ланцюга утворення вартості. Усі

олійноекстракційні ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» заводи сертифіковані згідно стандартів ISO 22000 (що включають принципи системи аналізу ризиків та критичних контрольних точок (НАССР) та дотримуються виконання процедур, встановлених Комісією по Продовольчому кодексу згідно системи контролю якості ISO 9001.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» також має сертифікати GMP+B1, які гарантують якість та безпеку кормової продукції для виробництва білкових шротів. Системи менеджменту безпеки харчових продуктів, що діють на лініях розливу олії у пляшки, пройшли сертифікацію згідно FSSC 22000. Олійноекстракційний завод у Полтаві має сертифікацію IFS, що відкриває широкі можливості для встановлення співпраці з крупними рітейлерами ЄС.

Рівень конкуренції на ринку виробництва різних видів олій досить високий.

Виробництвом нерафінованої соняшникової олії займаються близько 173 учасників, основними з яких є АТ «Каргіл», ТОВ «Маколі», ТОВ «Олійний дім», ТОВ «Санфлавер», ГО «Фортуна», ТОВ «Велес Трейдинг». Рафінованого – близько 27 учасників: ТОВ «Кернел», ДП «Сантрейд», ПП «Віктор і К», ПП «Оліяр», ТОВ «Дельта Вілмар СНД» та ін.

Основними конкурентами ТОВ «Кернел Трейд» є ДП «Сантрейд», Компанія «Оптімус Арго» та Вінницький олійножировий комбінат ViOil.

ДП «Сантрейд» є великим зернотрейдером-експортером. Входить до складу «Бунге Україна» – український підрозділ Bunge Ltd. Група Bunge – світовий лідер з переробки олійних культур і виробництва бутильованої олії.

Основними активами Bunge в Україні є Дніпропетровський маслоекстракційний завод, що виробляє соняшникову олію під ТМ «Олейна» і «Розумниця», і дочірнє підприємство з іноземною інвестицією «Сантрейд» (Київ) з елеваторами в ряді регіонів України. Компанія також має в своєму розпорядженні зерновий термінал в Миколаївському морському торговому порту.

«Оптімус Агро» об'єднує під своєю торговою маркою велику приватну мережу елеваторів в Україні з загальною потужністю одноразового зберігання понад 1,1 млн. тонн зернових, а також ПАО «Запорізький

олійноекстракційний завод» із потужністю переробки 900 тис. тонн на рік. Взаємодія з виробниками сільгосппродукції дозволяє компанії підтримувати провідну позицію на ринку насіння та продуктів переробки.

ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» є одним з найбільших і найпотужніших підприємств з переробки олійних культур і виробництва рослинних олій та жирів в Україні.

Виробничий комплекс Товариства розміщений на одній промисловій ділянці площею 20,8 га.

До складу ПрАТ «Вінницький ОЖК» входять:

- олійноекстракційний завод по переробці насіння олійних культур добовою потужністю переробки 1000 тонн насіння соняшнику або 600 тонн насіння ріпаку, або 355 тонн соєвих бобів;
- олійноекстракційний завод № 2 по переробці насіння олійних культур добовою потужністю переробки до 1300 тонн насіння соняшнику або 1000 тонн насіння ріпаку, або 700 тонн соєвих бобів;
- гідрогенізаційний завод добовою потужністю виробництва 140 тонн нерафінованих саломасів та 90 тонн рафінованої дезодорованої олії;
- цех фасування продукції потужністю по виробництву олії, фасованої в полімерні пляшки – 30 тонн/добу, фасованих жирів та маргаринів – 60 тонн/добу;
- дільниця гранулювання лушпиння потужністю до 210 тонн на добу;
- елеватор насіння місткістю 24000 тонн насіння соняшнику;
- елеватор шроту місткістю 3200 тонн;
- резервуари для зберігання олії об'ємом 12505 м³ на дільниці олійної сировини потужністю заливу 3000 тонн на добу залізничних цистерн та 1300 тонн на добу флекси- контейнерами;
- котельня загальною потужністю 30 тонн пари на годину.

Таким чином, ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є найбільшим у світі експортером та найбільшим регіональним виробником соняшникової олії, провідним експортером зернових та олійних культур з Чорноморського регіону, має значні виробничі потужності та ефективно розвиває свою діяльність на ринку сільськогосподарської продукції України.

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» здійснює свою діяльність в галузі сільського господарства та переробки соняшникового насіння та інших олійних культур.

Зазначена діяльність має сезонний характер, також залежить від погодних умов, врожайності олійних та зернових культур, а ефективність діяльності компанії значною мірою залежить від рівня конкуренції на ринку.

За таких умов оцінка виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» набуває особливого значення.

Операційна діяльність ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має шість основних напрямків:

- 1) продаж соняшникової олії наливом, соняшникового шроту і жому;
- 2) продаж зерна;
- 3) продаж соняшникової олії бутильованої;
- 4) дохід від агробізнесу;
- 5) елеваторні послуги;
- 6) послуги з перевалки зерна.

Проаналізуємо обсяги виробництва продукції та надання послуг ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» за кожним напрямком діяльності у вартісному вираженні в табл. 2.1.

Аналіз табл. 2.1 показує, що найбільші обсяги виробництва у вартісному вираженні ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» належать соняшниковій олії наливом, соняшникового шроту і жому, сума якого в 2017 р. зросла на 3,9%, а в 2018р. на 17,9%. Дещо меншими темпами зростають обсяги виробництва зерна: в 2017р. на 12,4%, а в 2018р. на 3%.

В 2018р. спостерігається зменшення обсягів таких видів діяльності як виробництво соняшникової олії бутильованої, елеваторних послуг та послуг з перевалки зерна, що обумовлено завершенням річного контракту з одним із

великих міжнародних клієнтів компанії, а також збільшенням обсягів реалізації соняшникової олії наливом.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягів виробництва продукції та послуг ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» у вартісному вираженні, тис. гр. од.

Напрямок діяльності	Роки			Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Обсяги виробництва соняшникової олії наливом, соняшникового шроту і жому	1050752	1091762	1286645	3,9	17,9
Обсяги виробництва зерна	821671	923319	951252	12,4	3,0
Обсяги виробництва соняшникової олії бутильованої	83542	116423	106846	39,4	-8,2
Обсяги продукції агробізнесу	25063	26075	51529	4,0	97,6
Обсяги елеваторних послуг	7306	10568	6308	44,6	-40,3
Обсяги послуг з перевалки зерна	186	784	423	321,5	-46,0
Разом	1988520	2168931	2403003	9,1	10,8

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Для більш повного аналізу обсягів операційної діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» проаналізуємо їх структуру протягом 2016-2018 років в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура обсягів виробництва продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» за напрямками діяльності, %

Напрямок діяльності	Роки			Відхилення	
	2016	2017	2018	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Обсяги виробництва соняшникової олії наливом, соняшникового шроту і жому	52,84	50,34	53,54	-2,50	3,21
Обсяги виробництва зерна	41,32	42,57	39,59	1,25	-2,98
Обсяги виробництва соняшникової олії бутильованої	4,20	5,37	4,45	1,17	-0,92
Обсяги продукції агробізнесу	1,26	1,20	2,14	-0,06	0,94
Обсяги елеваторних послуг	0,37	0,49	0,26	0,12	-0,22
Обсяги послуг з перевалки зерна	0,01	0,04	0,02	0,03	-0,02
Всього	100	100	100	0	0

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Рис. 2.8. Динаміка та структура основних видів продукції ТОВ «Кернел Трейд».

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

На основі табл. 2.2 та рис. 2.8 можна побачити, що протягом 2016-2018 років структура обсягів виробництва за видами діяльності не зазнала суттєвих змін, основну частку ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» займає виробництво соняшникової олії наливом, соняшникового шроту і жому, його частка складає більше 50%, і збільшується в 2018 р. Значна частка в обсяг виробництва підприємства належить виробництву зерна, але в 2018р. вона зменшується і становить 39,59%. Обсяги виробництва соняшникової олії бутильованої не перевищують 5%. Обсяг продукції агробізнесу зріс в 2018р., але є незначним в структурі діяльності підприємства і складає в 2018р. - 2,14%, оскільки даний вид діяльності не є основним для Компанії.

Для аналізу виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» проаналізуємо динаміку та структуру майна підприємства.

Для оцінки майна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» проведемо аналіз динаміки статей балансу підприємства в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. гр. од.

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6
Актив					
I Необоротні активи	788888	888395	1006245	12,6	13,3
Основні засоби	538728	569714	588127	5,8	3,2
Нематеріальні активи	36818	104861	104466	184,8	-0,4
Гудвіл	121912	114110	103691	-6,4	-9,1
Інвестиції у спільні підприємства	52164	51025	52218	-2,2	2,3
Відстрочені податкові активи	20161	11924	18536	-40,9	55,5
Передплачений податок на прибуток	8056	5028	4845	-37,6	-3,6
Інші необоротні активи	11049	31733	134562	187,2	324,0
II Оборотні активи	720467	1120688	1204269	55,6	7,5
Грошові кошти та їх еквіваленти	60372	143392	132018	137,5	-7,9
Торгова дебіторська заборгованість	75207	87192	92355	15,9	5,9
Передплати постачальникам та інші оборотні активи	52983	82701	113342	56,1	37,1
Передплачений податок на прибуток	7400	8198	6937	10,8	-15,4
Податки, що підлягають відшкодуванню та передплачені	130378	135257	114695	3,7	-15,2
Запаси	200213	386660	368458	93,1	-4,7
Біологічні активи	190312	256247	289436	34,6	13,0
Інші фінансові активи	0	21041	72344	-	243,8
Баланс	1509355	2009083	2210514	33,1	10,0
Пасив					
I. Власний капітал	995329	1153028	1170733	15,8	1,5
Зареєстрований капітал	2104	2164	2164	2,9	0,0
Емісійний дохід	463879	481878	481878	3,9	0,0
Додатковий капітал	39944	39944	39944	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток	1130890	1285671	1318872	13,7	2,6
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	138995	557623	557394	301,2	0,0
III. Поточні зобов'язання	373305	293851	476516	-21,3	62,2
Поточна кредиторська заборгованість	41910	52776	73629	25,9	39,5
Аванси від покупців та інші поточні зобов'язання	76945	88665	104898	15,2	18,3
Короткострокові позики	179615	131679	224773	-26,7	70,7
Поточна частка довгострокових позик	74835	2782	2811	-96,3	1,0
Процент за випущеними облігаціями	0	17949	17949	-	0
Баланс	1509355	2009083	2210514	33,1	10,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.3 дозволяє зробити висновок, що загальна сума майна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду. Активи підприємства зростають за рахунок збільшення як оборотних так і необоротних активів. В 2017 р. необоротні активи зросли за рахунок зростання таких статей, як основні засоби, нематеріальні активи та інші необоротні активи, а в 2018р. за рахунок таких статей як основні засоби, інвестиції у спільні підприємства, відстрочені податкові активи та інші необоротні активи.

Збільшення оборотних активів в 2017 р. пов'язано з нарощенням суми всіх статей активів крім інших фінансових активів, а в 2018р. зі зростанням торгової дебіторської заборгованості, інших видів дебіторської заборгованості, біологічних активів та інших фінансових інвестицій.

В цілому в активах підприємства можна спостерігати деякі негативні зміни, зокрема: зменшення високоліквідних активів, зростання обсягів дебіторської заборгованості, досить високі темпи зростання необоротних активів, що негативно впливає на ефективність діяльності підприємства, оскільки ці активи є низьколіквідними.

Аналіз пасивів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» показав, що власний капітал підприємства зростає, але досить низькими темпами, оскільки його зростання пов'язано лише зі статтею нерозподіленого прибутку, а прибутковість діяльності підприємства в останні роки зменшується. В 2018р. підприємство залучило значні обсяги довгострокових зобов'язань, що призвело до зростання його фінансових витрат. Крім того, в 2018р. спостерігається значне зростання поточних зобов'язань. В зазначеній групі пасивів відбулося зростання всіх її складових.

У січні 2017 р. Група «КЕРНЕЛ» випустила незабезпечені облігації на суму 500000 тис дол США, строк сплати яких настає 31 січня 2022 р. За облігаціями передбачене нарахування відсоткового доходу з 31 січня 2017р. у розмірі 8,75% щорічно, сплачуваний на піврічній основі за минулий період 31 січня та 31 липня кожного року, починаючи з 31 липня 2017 р.

Станом на 30 червня 2017 р. накопичений дохід за випущеними облігаціями склав 17949 тис дол США.

Облігації є незабезпеченими, і відносяться до тієї ж категорії що існуюча та майбутня незабезпечена заборгованість Емітента, що підлягає першочерговому погашенню безумовно та безповоротно гарантуються призначеними дочірніми компаніями Групи на сумісній та роздільній основі, наскільки це дозволено законодавством.

В цілому зміни в динаміці майна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» більше характеризуються як негативні.

Проаналізуємо структуру майна ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.4.

Аналіз структури активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.4 показав, що частка оборотних активів протягом 2017-2018 років становила більше 50%. Слід зазначити, що протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення частки основних засобів з 35,7% до 26,6%, що пов'язано з низькими темпами зростання суми основних засобів в порівнянні з іншими статтями активів.

Таблиця 2.4

Структура балансу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Найменування статей	2016	2017	2018	Відхилення (+/-)	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6
Актив					
I Необоротні активи	52,3	44,2	45,5	-8,0	1,3
Основні засоби	35,7	28,4	26,6	-7,3	-1,8
Нематеріальні активи	2,4	5,2	4,7	2,8	-0,5
Гудвіл	8,1	5,7	4,7	-2,4	-1,0
Інвестиції у спільні підприємства	3,5	2,5	2,4	-0,9	-0,2
Відстрочені податкові активи	1,3	0,6	0,8	-0,7	0,2
Передплачений податок на прибуток	0,5	0,3	0,2	-0,3	0,0
Інші необоротні активи	0,7	1,6	6,1	0,8	4,5
II Оборотні активи	47,7	55,8	54,5	8,0	-1,3
Грошові кошти та їх еквіваленти	4,0	7,1	6,0	3,1	-1,2
Торгова дебіторська заборгованість	5,0	4,3	4,2	-0,6	-0,2
Передплати постачальникам та інші оборотні активи	3,5	4,1	5,1	0,6	1,0

продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
Передплачений податок на прибуток	0,5	0,4	0,3	-0,1	-0,1
Податки, що підлягають відшкодуванню та передплачені	8,6	6,7	5,2	-1,9	-1,5
Запаси	13,3	19,2	16,7	6,0	-2,6
Біологічні активи	12,6	12,8	13,1	0,1	0,3
Інші фінансові активи	0,0	1,0	3,3	1,0	2,2
Баланс	100	100	100	0,0	0,0
Пасив					
I. Власний капітал	65,9	57,4	53,0	-8,6	-4,4
Зареєстрований капітал	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Емісійний дохід	30,7	24,0	21,8	-6,7	-2,2
Додатковий капітал	2,6	2,0	1,8	-0,7	-0,2
Нерозподілений прибуток	74,9	64,0	59,7	-10,9	-4,3
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	9,2	27,8	25,2	18,5	-2,5
III. Поточні зобов'язання	24,7	14,6	21,6	-10,1	6,9
Поточна кредиторська заборгованість	2,8	2,6	3,3	-0,1	0,7
Аванси від покупців та інші поточні зобов'язання	5,1	4,4	4,7	-0,7	0,3
Короткострокові позики	11,9	6,6	10,2	-5,3	3,6
Поточна частка довгострокових позик	5,0	0,1	0,1	-4,8	0,0
Процент за випущеними облігаціями	0,0	0,9	0,8	0,9	-0,1
Баланс	100	100	100	0,0	0,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

У структурі пасивів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» відбулися негативні зміни, оскільки спостерігається зменшення частки власного капіталу протягом аналізованого періоду з 65,9% до 53%, зростає частка довгострокових зобов'язань з 9,2% до 25,2%, а поточних зобов'язань в 2018р. зросла з 14,6% до 21,6%. Таким чином, спостерігається зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Проаналізуємо склад основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.5.

Аналіз табл. 2.5 показав, що склад основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» обумовлений видами діяльності підприємства. Зменшення вартості землі в 2018 р. відбулося в результаті зменшення обсягу земельного банку підприємства. Значне зростання вартості обладнання, яке введене в

експлуатацію та незавершене будівництво пов'язано з початком будівництва заводу з переробки олійних культур у Західній Україні.

Таблиця 2.5

Склад основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. гр. од.

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Земля	3691	3823	2575	3,6	-32,6
Будівлі і споруди	311418	315830	315616	1,4	-0,1
Виробнича техніка та обладнання	134201	131489	144590	-2,0	10,0
Транспортні засоби і с/г техніка	71852	97639	88009	35,9	-9,9
Інші основні засоби	8146	9430	13495	15,8	43,1
Обладнання, не введене в експлуатацію та незавершене будівництво	9420	11503	23842	22,1	107,3
Основні засоби	538728	569714	588127	5,8	3,2

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Проаналізуємо структуру основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.6.

Відповідно до даних табл. 2.6 та рис. 2.9 найбільшу частку в основних засобах займають будівлі та споруди (53,66% на кінець 2018 р.). Значна частка належить виробничій техніці і обладнанню, частка яких на кінець 2018р. становила 24,58%, а також транспортним засобам - 14,96%.

Таблиця 2.6

Структура основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Найменування статей	2016	2017	2018	Відхилення, (+/-)	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Земля	0,69	0,67	0,44	-0,01	-0,23
Будівлі і споруди	57,81	55,44	53,66	-2,37	-1,77
Виробнича техніка та обладнання	24,91	23,08	24,58	-1,83	1,51
Транспортні засоби і с/г техніка	13,34	17,14	14,96	3,80	-2,17
Інші основні засоби	1,51	1,66	2,29	0,14	0,64
Обладнання, не введене в експлуатацію та незавершене будівництво	1,75	2,02	4,05	0,27	2,03
Основні засоби	100	100	100	0,00	0,00

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

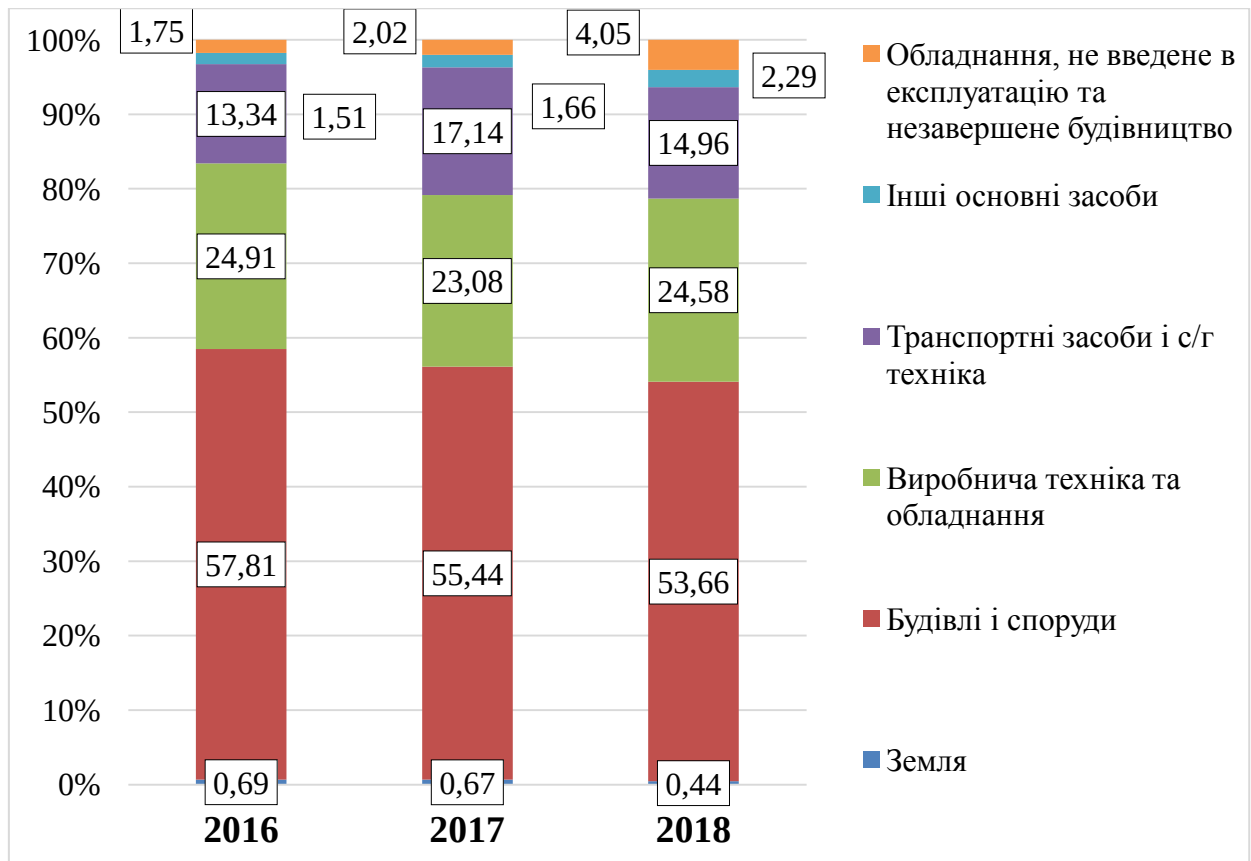

Рис. 2.9. Динаміка структури основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Проаналізуємо показники стану, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники стану, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Найменування статей	2016	2017	2018	Відхилення (+/-)	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6
Обсяги виробництва, тис. гр.од.	1988520	2168931	2403003	180411	234072
Основні засоби (залишкова вартість), тис. гр. од.	538728	569714	588127	30986	18413
Первісна вартість основних засобів, тис. гр. од.	683093	746898	820122	63805	73224
Знос основних засобів, тис. гр. од.	144365	177184	231995	32819	54811
Надходження основних засобів, тис. гр. од.	45144	33139	80346	-12005	47207
Вибуття основних засобів, тис. гр. од.	20993	2717	12547	-18276	9830
Коефіцієнт введення	0,08	0,06	0,14	-0,03	0,08

продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт вибуття	0,04	0,005	0,02	-0,03	0,02
Коефіцієнт приросту	0,04	0,05	0,12	0,01	0,06
Коефіцієнт зносу	0,21	0,24	0,28	0,03	0,05
Коефіцієнт придатності	0,79	0,76	0,72	-0,03	-0,05
Віддача основних засобів, гр.од./гр.од.	3,73	3,81	4,09	0,08	0,28
Місткість основних засобів, гр. од./гр. од.	0,27	0,26	0,24	-0,01	-0,02
Озброєність праці основними засобами, тис. гр. од./осіб.	37,9	35,4	38,9	-2,5	3,5

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

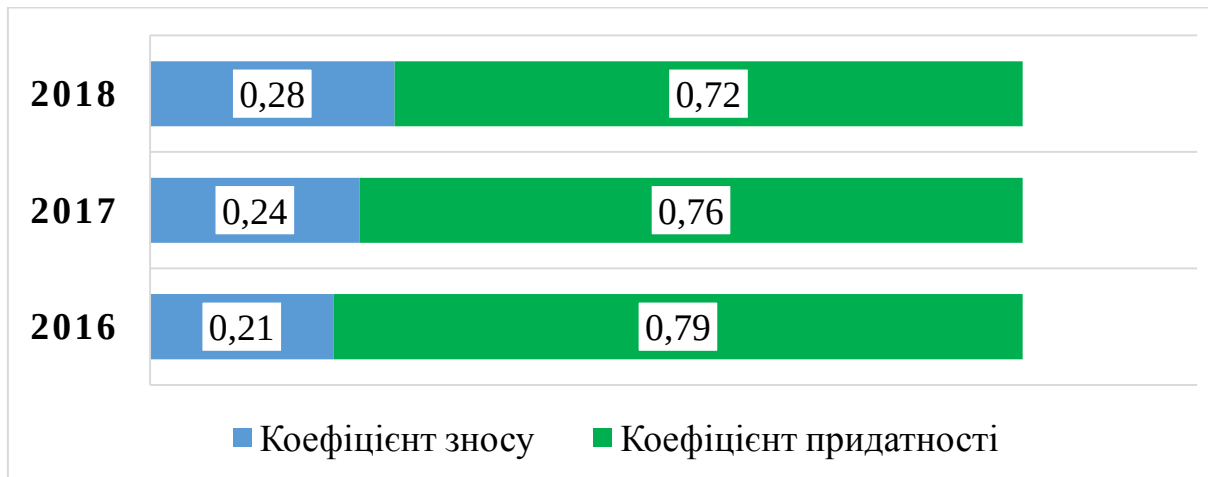

Рис. 2.10. Співвідношення коефіцієнтів стану основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

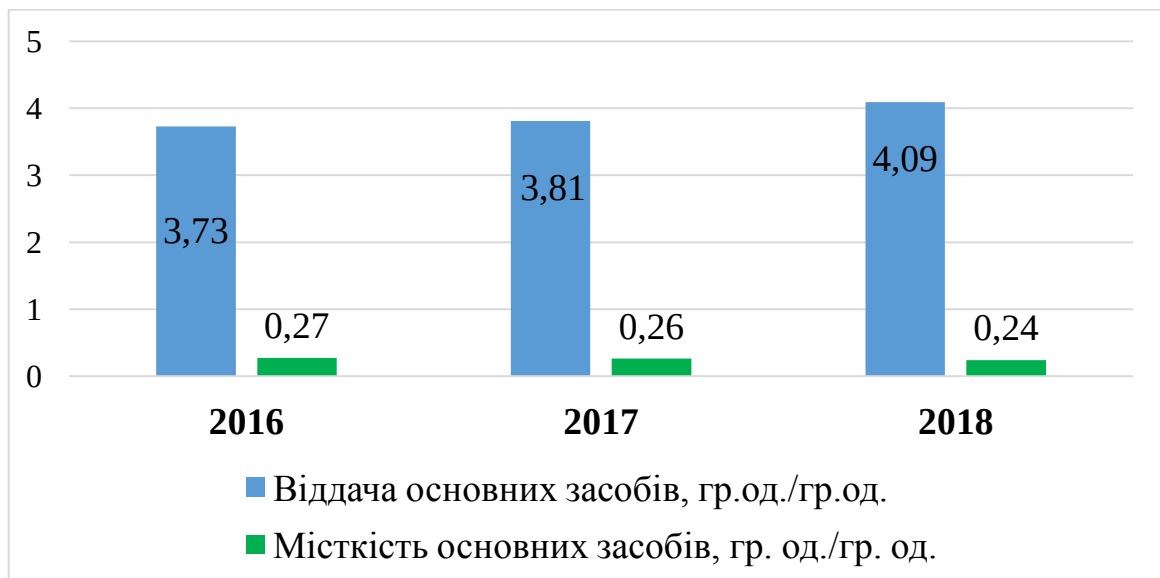

Рис. 2.11. Динаміка основних показників ефективності основних засобів підприємства

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Аналіз даних табл. 2.7 та рис. 2.10.-2.11 дозволяє зробити висновок, що ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» щорічно оновлює частину основних засобів, позитивним є вибуття основних засобів меншими темпами ніж оновлення, що дозволяє поступово нарощувати основні засоби підприємства. Рівень зносу основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має невисоке значення, але протягом аналізованого періоду зростає з 21% до 28%, відповідно рівень придатності зменшується. Про ефективне використання основних засобів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» свідчить зростання з кожним досліджуваним роком віддачі основних засобів з 3,73 гр. од. у 2016 році до 4,09 гр. од. у 2018 році та зменшення місткості основних засобів, озброєність праці основними засобами в 2018р. також має тенденцію до зростання.

Проаналізуємо динаміку оборотних активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка оборотних активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. гр. од.

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Грошові кошти та їх еквіваленти	60372	143392	132018	137,5	-7,9
Торгова дебіторська заборгованість	75207	87192	92355	15,9	5,9
Передплати постачальникам та інші оборотні активи	52983	82701	113342	56,1	37,1
Передплачений податок на прибуток	7400	8198	6937	10,8	-15,4
Податки, що підлягають відшкодуванню та передплачені	130378	135257	114695	3,7	-15,2
Запаси	200213	386660	368458	93,1	-4,7
Біологічні активи	190312	256247	289436	34,6	13,0
Інші фінансові активи	0	21041	72344	-	243,8
Всього	720467	1120688	1204269	55,6	7,5

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Відповідно до даних табл. 2.8 грошові кошти та їх еквіваленти не мали стабільної динаміки за досліджуваний період. У 2017 році їх вартість суттєво

підвищилася на 137,5%, у 2018 році спостерігалось зменшення грошових коштів в оборотних активах на 7,9%, тобто забезпеченість підприємства високоліквідними активами зменшилась. Зростання з кожним досліджуваним роком (2016-2018) торгової дебіторської заборгованості пов'язано зі збільшенням обсягів реалізації продукції, яка відвантажена, але не оплачена. У 2017 році порівняно з 2016 роком вона зросла на 15,9%, у 2018 році порівняно з 2017 роком на 5,9%. Обсяги запасів після значного зростання в 2017 році на 93,1%, в 2018 р. зменшились на 4,7%, що свідчить про оптимізацію управління запасами на підприємстві. Зростання біологічних активів пов'язано зі збільшенням вартості сільськогосподарських культур, які вирощує підприємство. В цілому оборотні активи підприємства мають тенденцію до збільшення у 2017 році порівняно з 2016 роком вони зросли на 55,6%, у 2018 порівняно з 2017 роком на 7,5%.

Проаналізуємо структуру оборотних активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка структури оборотних активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Грошові кошти та їх еквіваленти	8,4	12,8	11,0	4,4	-1,8
Торгова дебіторська заборгованість	10,4	7,8	7,7	-2,7	-0,1
Передплати постачальникам та інші оборотні активи	7,4	7,4	9,4	0,0	2,0
Передплачений податок на прибуток	1,0	0,7	0,6	-0,3	-0,2
Податки, що підлягають відшкодуванню та передплачені	18,1	12,1	9,5	-6,0	-2,5
Запаси	27,8	34,5	30,6	6,7	-3,9
Біологічні активи	26,4	22,9	24,0	-3,5	1,2
Інші фінансові активи	0,0	1,9	6,0	1,9	4,1
Всього	100	100	100	0	0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

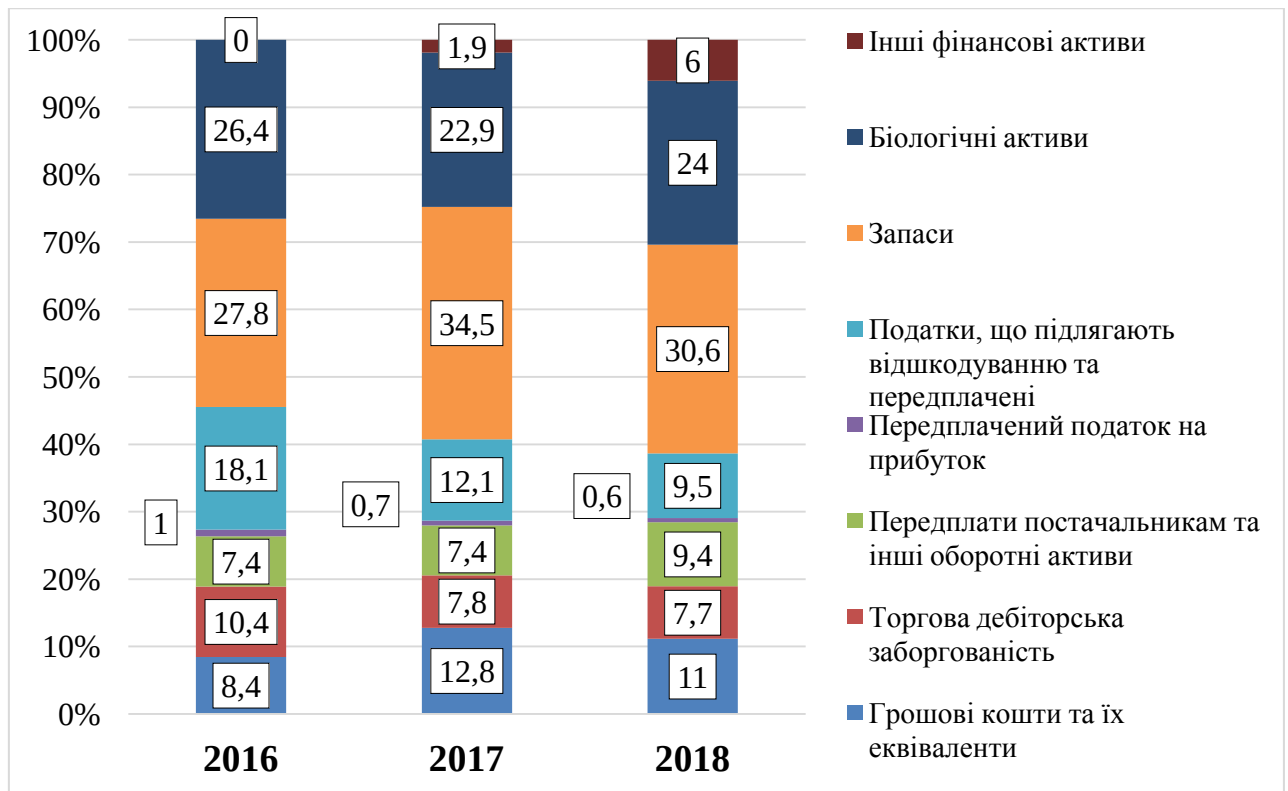

Рис. 2.12. Динаміка структури оборотних активів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Відповідно до табл. 2.9 та рис. 2.12 основна частка в оборотних активах ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» належить запасам більше 30% у 2018 році та біологічним активам, які у 2018 році займали 24% у загальній структурі оборотних активів підприємства. Досить високою є частка грошових коштів у 2017 році їх частка становила 12,8%, у 2018 році – 11%. Спостерігається зростання частки передплати постачальникам та інші оборотні активи, що потребує оптимізації управління дебіторською заборгованістю.

Проаналізуємо чисельність, склад та структуру персоналу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.10.

Аналіз табл. 2.10 дозволяє зробити висновок, що чисельність персоналу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зменшується в 2018 р. В структурі персоналу відбуваються зміни, які свідчать про оптимізацію чисельності управлінського персоналу, оскільки як чисельність так і частка менеджерів зменшується та збільшення чисельності і частки спеціалістів. Оптимізація виробничої діяльності сприяє зменшенню частки виробничого персоналу.

Таблиця 2.10

**Показники чисельності, складу та структури персоналу ТОВ
«КЕРНЕЛ ТРЕЙД»**

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	14075	16103	15116	14,4	-6,1
Менеджери, осіб	1042	1159	998	11,3	-14,0
у % до загальної чисельності	7,4	7,2	6,6	-0,2	-0,6
Спеціалісти, осіб	3139	3849	3960	22,6	2,9
у % до загальної чисельності	22,3	23,9	26,2	1,6	2,3
Виробничий персонал (робочі), осіб	9895	11095	10158	12,1	-8,4
у % до загальної чисельності	70,3	69	67,3	-1,3	-1,7

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Проаналізуємо показники оплати праці та ефективності використання персоналу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Показники оплати праці та ефективності використання персоналу
ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»**

Найменування статей	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	14075	16103	15116	14,4	-6,1
Фонд заробітної плати, тис. гр. од.	59824	66775	102679	11,6	53,8
в т. ч. основна заробітна плата, %	56	58	65	+2	+7
додаткова заробітна плата, %	44	42	35	-2	-7
Продуктивність праці, тис. гр. од./особу	141,3	134,7	159,0	-4,7	18,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.11 дозволяє зробити висновок, що фонд заробітної плати має стійку тенденцію до зростання в результаті зростання розміру мінімальної заробітної плати відповідно до законодавства України, а також в результаті реалізації на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» програми підвищення матеріальної мотивації працівників.

Основним показником ефективності використання персоналу ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є продуктивність праці. В 2017 р. даний показник зменшився на 4,7% в порівнянні з 2016 р., тобто збільшення чисельності працівників в 2017 р. було не достатньо обґрунтованим, але в 2018р. продуктивність праці зросла на 18% за рахунок оптимізації чисельності працівників та збільшення обсягів виробництва продукції.

Представимо узагальнені показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

**Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ
«КЕРНЕЛ ТРЕЙД» за 2016-2018 рр.**

Показники	Рок			Відхилення			
	2016	2017	2018	Абсолютне		Відносне	
				2017 до 2016	2018 до 2017	2017 до 2016	2018 до 2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. гр. од.	1988520	2168931	2403003	180411	234072	9,1	10,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. гр. од.	1548474	1722756	2107677	174282	384921	11,3	22,3
Матеріальні витрати, тис. гр. од.	1415227	1585872	1872392	170645	286520	12,1	18,1
Матеріаломісткість продукції, гр. од.	0,71	0,73	0,78	0,02	0,05	2,8	6,8
Валовий прибуток, тис. гр. од.	460180	443300	314025	-16880	-129275	-3,7	-29,2
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток, тис. гр. од.	287190	265039	139565	-22151	-125474	-7,7	-47,3
Середньо-облікова чисельність персоналу, осіб	14075	16103	15116	2028	-987	14,4	-6,1
- в тому числі ПВП	11119	12721	11942	1602	-779	14,4	-6,1

продовження табл. 2.12

1	2	3	4	5	6	7	8
Середньомісячний рівень оплати праці, гр. од./осіб	354,2	345,6	566,1	-8,6	220,5	-2,4	63,8
Продуктивність праці, тис. гр. од./особу	141,3	134,7	159,0	-6,6	24,3	-4,7	18,0
Середньорічна вартість активів, тис. гр. од.	1509355	2009083	2210514	499728	201431	33,1	10,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. гр. од.	538728	569714	588127	30986	18413	5,8	3,2
Озброєність праці основними засобами, тис. гр. од./особу	37,9	35,4	38,9	-2,5	3,5	-6,6	9,9
Віддача ОЗ, гр.од./гр.од.	3,73	3,81	4,09	0,08	0,28	2,1	7,3
Місткість ОЗ, гр.од./гр.од.	0,27	0,26	0,24	-0,01	-0,02	-3,7	-7,7
Чистий прибуток, тис. гр. од.	226844	178603	55954	-48241	-122649	-21,3	-68,7

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.12 дозволяє зробити висновок про збільшення обсягів реалізації продукції, але спостерігається зменшення ефективності діяльності підприємства, про що свідчить зменшення валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності та чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Спостерігається також зростання матеріальних витрат та матеріаломісткості продукції. Зростання активів та основних засобів свідчить про зростання забезпеченості підприємства майном та виробничими засобами. Ефективність використання основних засобів підвищується протягом 2016-2018 років.

Таким чином, аналіз показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» показав, що підприємство збільшує обсяги майна, покращує ефективність використання основних засобів та трудових ресурсів, але зменшується ефективність діяльності підприємства.

2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

Основною метою діяльності будь-якого підприємства, в тому числі і ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є отримання прибутку від здійснення господарської діяльності. Для аналізу фінансових результатів та фінансового стану підприємства здійснюється аналіз його звітності та розрахунок ряду показників.

Проаналізуємо основні показники фінансових результатів діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Показники формування фінансових результатів діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. грн.

Найменування показника	Роки			Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
	2016	2017	2018		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	1988520	2168931	2403003	9,1	10,8
Собівартість реалізованої продукції	1548474	1722756	2107677	11,3	22,3
Валовий прибуток	460180	443300	314025	-3,7	-29,2
Повні витрати на виробництво і реалізацію продукції	1701330	1903892	2263438	11,9	18,9
Чистий прибуток	226844	178603	55954	-21,3	-68,7
Витрати на 1 грн. од. чистої виручки від реалізації	0,86	0,88	0,94	2,6	7,3

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.13 показує, що чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має стабільні темпи зростання: в 2017р. даний показник зріс на 9,1%, а в 2018р. на 10,8%. Слід зазначити, що темпи зростання є досить низькими, оскільки в 2017 році індекс інфляції становив 13,7%, а в 2018р. 9,8%, що свідчить про незначне нарощення обсягів діяльності підприємства. Така ситуація пов'язана з тим, що у 2017р. було завершено контракт з одним із міжнародних клієнтів щодо продажу

бутильованої соняшникової олії. Також дещо зменшились обсяги діяльності за напрямком зернотрейдингу та експортних терміналів.

Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зростала більшими темпами ніж чистий дохід, що свідчить про зростання витрат підприємства, які входять до складу собівартості продукції. Особливо негативно вплинула на рівень собівартості продукції Компанії низька врожайність насіння соняшнику в 2018р., в результаті чого на ринку вітчизняних переробників загострилася конкуренція, що відобразилось на закупівельній ціні соняшнику.

Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» представлена на рис. 2.13.

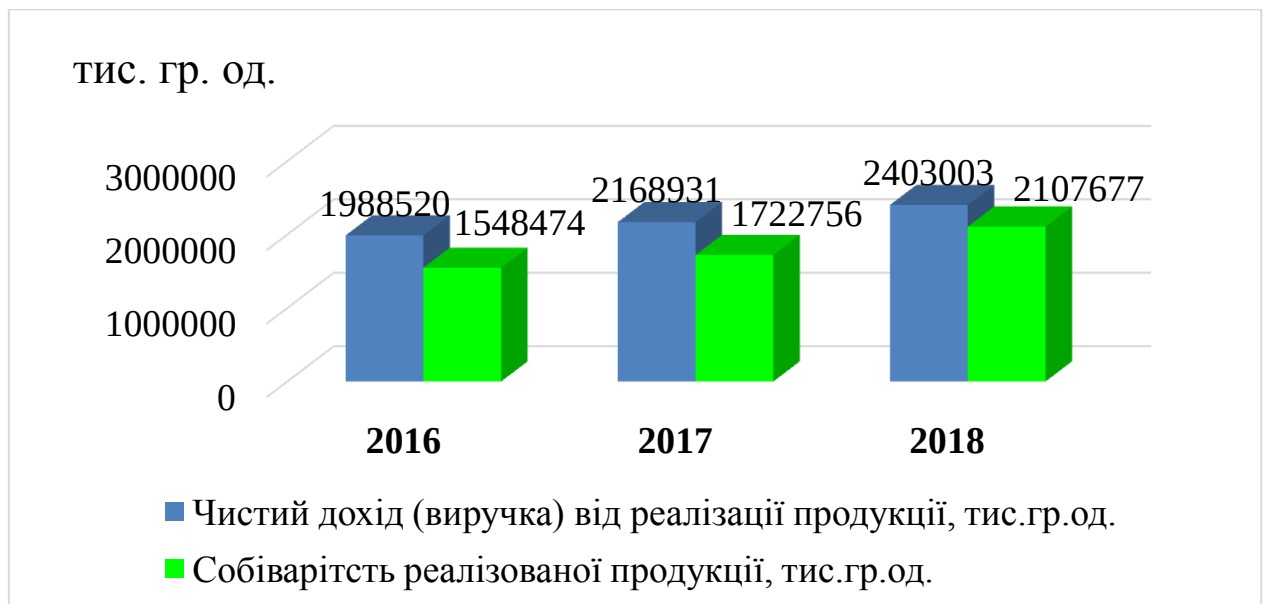

Рис. 2.13. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. гр. од.

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Як видно з рис. 2.13 різниця між собівартістю та чистим доходом від реалізації продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» протягом 2016-2018 років зменшується, що свідчить про зменшення валового прибутку підприємства протягом аналізованого періоду.

Відповідно до табл. 2.12 валовий прибуток підприємства в 2017р. зменшився на 3,7%, а в 2018р. на 29,2%, що потребує від підприємства реалізації заходів з оптимізації собівартості продукції та послуг.

Загальна сума витрат на виробництво та реалізацію продукції та послуг ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має тенденцію до зростання: в 2017р. зазначені витрати зросли на 11,9%, а в 2018р. на 18,9%, тобто темпи зростання витрат більші за темпи зростання чистого доходу, що негативно позначилось на фінансовому результаті від операційної діяльності.

Основним показником ефективності діяльності підприємства в цілому є обсяг чистого прибутку (рис. 2.14).

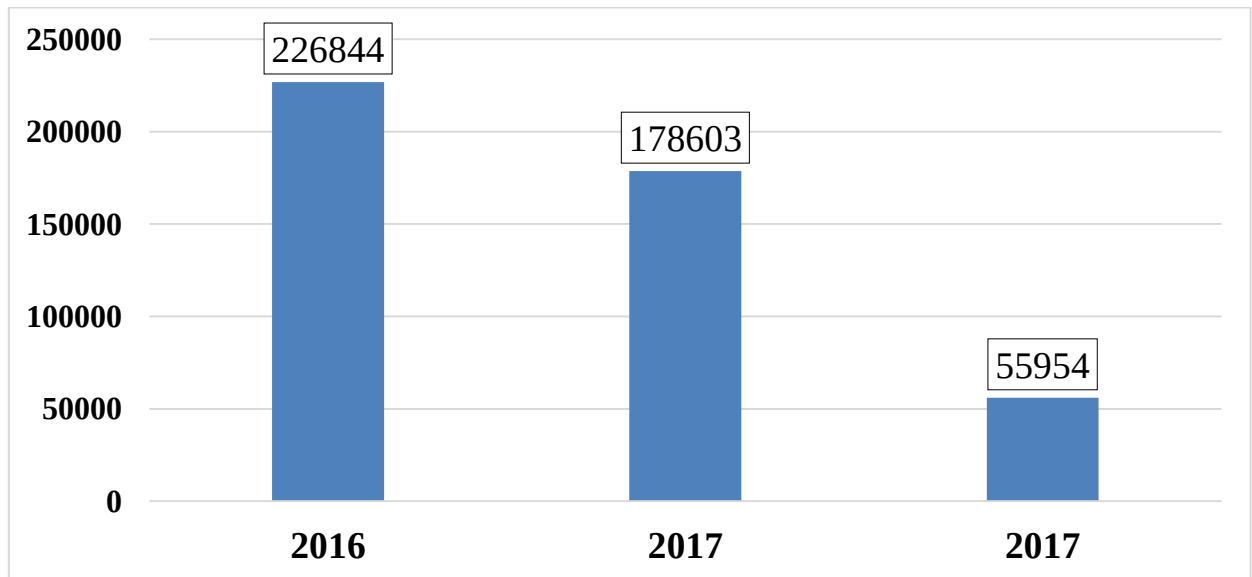

Рис. 2.14. Динаміка чистого прибутку ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. грн. од.

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Аналізуючи дані рис. 2.14 можна сказати, що ефективність діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має тенденцію до зменшення. Сума чистого прибутку підприємства в 2017р. зменшилась на 213%, а в 2018р. на 68,7%, така тенденція потребує від підприємства реалізації заходів щодо підвищення рівня прибутковості з метою запобігання збитків в наступних періодах.

Проаналізовані вище тенденції зміни основних фінансових показників діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» негативно вплинули на такий показник діяльності як витрати на 1гр.од. чистої виручки від реалізації, як зріс

протягом 2016-2018 років з 0,86гр.од. до 0,94гр.од. За умови коли даний показник досягне 1 підприємство не отримуватиме прибутку, а при досягненні значення більше 1, діяльність підприємства буде збитковою.

Слід зазначити, що на ефективність діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» діяльності в 2018р. вплинуло ряд факторів:

1) несприятливі погодні умови. В результаті посухи в Україні під час весняного періоду запилення врожаю, врожайність на первинному земельному банку зменшилась на 9-30% в залежності від типу с/г культури.

2) низький прибуток від придбаного орендованого земельного банку. Внаслідок неефективного управління земельними активами протягом сезону, що передував продажу, компанія отримала урожай на придбаних землях у надзвичайно поганому стані, що значно знизило прибуток від сегменту агробізнесу.

3) зростання виробничих витрат склало 6% (приблизно 40 гр.од. на га), переважно внаслідок збільшення витрат на оренду та заробітну плату.

Метою діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є отримання прибутку від здійснення господарської діяльності.

Рентабельність – це показник, що характеризує прибутковість. Для оцінки показників рентабельності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» використаємо табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Показники рентабельності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2016	2017	2018	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Рентабельність активів	15,0	8,9	2,5	-6,1	-6,4
Рентабельність власного капіталу	22,8	15,5	4,8	-7,3	-10,7
Валова рентабельність реалізованої продукції	23,1	20,4	13,1	-2,7	-7,4
Операційна рентабельність реалізованої продукції	14,4	12,2	5,8	-2,2	-6,4
Чиста рентабельність реалізованої продукції	11,4	8,2	2,3	-3,2	-5,9

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Відповідно до табл. 2.14 прибутковість діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зменшується в 2016-2018р.р. в результаті зменшення чистого прибутку. Також відбувається зменшення валової та чистої рентабельності реалізованої продукції, що свідчить про зменшення прибутку, а також про не досить ефективне управління собівартістю продукції та витратами. Негативним показником є зменшення операційної рентабельності реалізованої продукції ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», що свідчить про зменшення прибутковості операційної діяльності підприємства.

Для оцінки фінансового стану ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» проаналізуємо показники ліквідності та фінансової стійкості.

Аналіз показників ліквідності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» представлено в табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Показники ліквідності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Показник	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення	
				2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Коефіцієнт покриття	1,9	3,8	2,5	1,9	-1,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,4	2,5	1,8	1,1	-0,7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,5	0,3	0,3	-0,2
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	0,6	0,6	0,8	0,0	0,2
Чистий оборотний (робочий) капітал, тис. гр. од.	206441	264633	164488	58192	-100145

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Відповідно до табл. 2.15 коефіцієнт покриття відповідає нормативному значенню (має бути більше 1), в 2018 р. спостерігалось його зменшення з 3,8 до 2,5. Коефіцієнт швидкої ліквідності перевищує нормативне значення (0,7-0,8), тобто платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами досить повільні. Коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідав нормативному значенню (0,2-0,3), що свідчить про достатній рівень абсолютної ліквідності підприємства.

Позитивним показником є наявність чистого робочого капіталу, тобто підприємство має можливість розширювати діяльність.

Таким чином, рівень ліквідності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є досить високим.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

**Показники фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ
«КЕРНЕЛ ТРЕЙД»**

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2016	2017	2018	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Коефіцієнт автономії	0,7	0,6	0,5	-0,1	0,0
Коефіцієнт фінансової залежності	0,3	0,4	0,5	0,1	0,1
Коефіцієнт фінансового ризику	0,5	0,7	0,9	0,2	0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2	0,2	0,1	0,0	-0,1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	2,7	3,0	1,8	0,3	-1,3
Коефіцієнт мобільності	0,9	1,3	1,2	0,4	-0,01
Коефіцієнт постійного активу	0,8	0,8	0,9	0	0,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,8	0,9	0,8	0,1	-0,1

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Відповідно до табл. 2.16 коефіцієнт автономії ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зменшується в динаміці і становить в 2018р. 0,5, що свідчить що підприємство фінансує свою діяльність власними коштами на 50%. Відповідно коефіцієнт фінансової залежності зростає і має не достатньо високе значення, яке на кінець 2018р. становить 1,9. Коефіцієнт фінансового ризику зростає 0,5 до 0,9. Зростання цього коефіцієнта свідчить про підвищення залежності від залучених джерел, втрату фінансової автономії.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу має досить низьке значення, чим менше значення цього коефіцієнта, тим більш нестабільний фінансовий стан, оскільки не створюються кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами має тенденцію до

зменшення, що свідчить про зростання потреби підприємства в оборотних коштах.

Коефіцієнт постійного активу має досить високе значення, що свідчить про достатній рівень платоспроможності підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості відповідає нормативному значенню.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дає можливість зробити висновок, про недостатньо стійкий фінансовий стан підприємства.

Проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Показники ділової активності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Показник	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	26,4	24,9	26,0	-1,6	1,1
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	14	15	14	1	-1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обороти	20,1	19,4	20,1	-0,7	0,7
Період оборотності кредиторської заборгованості, днів	18	19	18	1	-1
Коефіцієнт оборотності активів, обороти	1,3	1,1	1,1	-0,2	0,0
Період оборотності активів, днів	277	338	336	61	-2
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	7,7	4,5	5,7	-3,3	1,3
Період оборотності запасів, днів	47	82	64	35	-18
Оборотність оборотних коштів, обороти	2,76	1,94	2,00	-29,9	3,1
Тривалість одного обороту, днів	132	189	183	42,6	-3,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз показників ділової активності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.17 дозволяє зробити висновок, що в 2018р. відбулося незначне покращення використання всіх ресурсів підприємства, оскільки коефіцієнти оборотності мали тенденцію до зростання. Відповідно період оборотності всіх видів ресурсів зменшувався.

Оборотність оборотних коштів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є досить низькою, але частково це обумовлено видом діяльності підприємства (операційний цикл складає майже півроку). Відповідно тривалість одного обороту є високою і в 2018р. складає 183 дні.

Таким чином, аналіз фінансових показників діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» показав, що підприємство має ряд проблем, які потребують вирішення з метою запобігання погіршення фінансового стану підприємства в наступні періоди, зокрема необхідно вжити заходів щодо оптимізації собівартості продукції та інших операційних витрат, розширювати ринки збуту, підвищувати ефективність використання наявних у підприємства ресурсів.

2.4. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Потреба ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» у матеріальних ресурсах визначається обсягами виробництва. Проаналізуємо обсяги виробництва продукції за видами діяльності компанії в табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Обсяги виробництва продукції за видами діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Вид діяльності	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Обсяги виробництва олії соняшникової, яка реалізується наливом, тис. тон	984	1084	1301	10,2	20,0
Обсяги виробництва олії соняшникової, бутильованої, млн літрів	94	131	119	39,4	-9,2
Обсяги експорту зерна, тис. тон	4409	5060	4646	14,8	-8,2
Обсяги надання послуг елеваторів, тис. тон	2820	3255	3292	15,4	1,1
Обсяги перевалки експортних терміналів, тис. тон	5343	6101	6065	14,2	-0,6
Посівна площа, тис. га	391	385	596	-1,5	54,8

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Відповідно до табл. 2.18 в 2017р. спостерігалось зростання обсягів всіх видів діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», крім посівних площ, які зменшились на 1,5%. В 2018р. відбулося зменшення обсягів за більшістю видів діяльності, зокрема виробництво олії соняшникової, яка реалізується наливом зросло на 20%, послуги елеваторів на 1,1 %, а посівна площа на 54,8%.

Слід зазначити, що 90% насіння соняшнику для переробки ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» закупає від сторонніх фермерів, і лише 10% виробляється власними силами.

Об'єми переробки соняшникового насіння майже не змінилися (приблизно 17,7 млн. тонн) у 2018 р., сухі погодні умови вплинули на зниження рівня врожайності, тому всього було зібрано 13,4 млн. тонн соняшникового насіння, у порівнянні із 15 млн. тонн минулого року.

Обсяги експорту зерна з України у 2018 р. залишилися відносно незмінними. Обсяги експорту з Росії скоротилися у 10 разів у порівнянні з минулим роком, оскільки ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» передало квоту на перевалку зерна на терміналі у порту Тамань третій стороні. Разом з фізичними продажами компанії Aveve, загальний обсяг продажу зерна склав 4,6 млн. тонн, що на 8% менше у порівнянні з 2017 роком.

Кількість посівних площ зросла більше ніж на 50%, оскільки на початку 2018 р. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» придбала дві компанії із орендованим земельним банком понад 200 тисяч гектарів. Внаслідок оптимізації земель сільськогосподарського призначення, проведеної протягом 2018 р., загальна площа оброблюваних земель на 2019 р скоротилася до 550 тисяч гектарів.

У виробництві соняшникової олії ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» насіння соняшника використовується як основна сировина. Крім того, використовується гексан, як компонент у процесі екстракції розчинником. Менше 10% продукції випускається в упаковці. Картон, який ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» використовує для упаковки (61% всіх матеріалів, які використовуються для упаковки), виробляється з повторно використаних матеріалів.

Проаналізуємо склад матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Склад матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», тис. гр. од.

Показник	2016	2017	2018	Темп приросту, %	
				2017р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Готова продукція	129442	221369	210687	71,0	-4,8
Сировина	21012	109951	81543	423,3	-25,8
Товари для перепродажу	4551	20227	37072	344,5	83,3
Сільськогосподарська продукція	39068	24166	22132	-38,1	-8,4
Паливо	1899	2770	4411	45,9	59,2
Пакувальні матеріали	647	993	1634	53,5	64,6
Незавершена діяльність	0	410	1620	-	295,1
Інші матеріальні ресурси	3594	6774	9354	88,5	38,1
Разом	200213	386660	368453	93,1	-4,7

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.19 дозволяє зробити висновок, що склад матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» обумовлений видами діяльності підприємства, в 2018р. спостерігалось зменшення таких видів матеріальних ресурсів як готова продукція, сировина, сільськогосподарська продукція. Також зменшилась загальна сума матеріальних ресурсів підприємства.

Проаналізуємо структуру матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.20.

Таблиця 2.20

Структура матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», %

Показник	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення	
				2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.
Готова продукція	64,7	57,3	57,2	-7,4	-0,1
Сировина	10,5	28,4	22,1	17,9	-6,3
Товари для перепродажу	2,3	5,2	10,1	3,0	4,8
Сільськогосподарська продукція	19,5	6,2	6,0	-13,3	-0,2
Паливо	0,9	0,7	1,2	-0,2	0,5
Пакувальні матеріали	0,3	0,3	0,4	-0,1	0,2
Незавершена діяльність	0,0	0,1	0,4	0,1	0,3
Інші матеріальні ресурси	1,8	1,8	2,5	0,0	0,8
Разом	100	100	100	0,0	0,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

На основі аналізу табл. 2.20 можна сказати, що основна частка в матеріальних ресурсах ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» належить готовій продукції, досить високою є частка сировини та товарів для перепродажу. Протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення частки сільськогосподарської продукції, частки інших видів матеріальних ресурсів є не високими.

Проаналізуємо показники ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в табл. 2.21.

Таблиця 2.21

**Показники ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ
«КЕРНЕЛ ТРЕЙД»**

Найменування показника	Роки			Темп приросту, %	
				2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
	2016	2017	2018		
Обсяг виробництва, тис.гр.од.	1988520	2168931	2403003	9,1	10,8
Матеріальні витрати, тис.гр.од.	1415227	1585872	1872392	12,1	18,1
Матеріаловіддача, гр.од.	1,41	1,37	1,28	-2,7	-6,2
Матеріалоемність, гр. од.	0,71	0,73	0,78	2,7	6,6
Питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції, %	91,4	92,1	88,8	0,7	-3,5
Плановий коефіцієнт використання матеріалів для виробництва основної продукції (олія)	0,44	0,44	0,44	0	0
Фактичний коефіцієнт використання матеріалів для виробництва основної продукції (олія)	0,44	0,432	0,435	-1,82	0,69
Коефіцієнт відходів	0,1	0,1	0,1	0	0
Коефіцієнт використання матеріалів для отримання додаткової продукції (соняшникове лушпиння, соняшковий шрот)	0,46	0,468	0,465	-1,74	0,64

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Аналіз використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дозволяє зробити висновок, що обсяг матеріальних витрат зростає щороку значними обсягами переважно за рахунок зростання вартості сировини, що негативно позначається на динаміці показника матеріаловіддачі, який

протягом 2016-2018 років зменшився з 1,41 гр.од. до 1,28 гр.од., відповідно показник матеріалоємності мав тенденцію до зростання. Питома вага матеріальних витрат у загальній собівартості в 2017р. зросла з 91,4% до 92,1%, але в 2018р. зменшилась до 88,8%, що свідчить про знічені темпи зростання також інших статей собівартості продукції.

За даними підприємства з 1000 кг насіння соняшника можна отримати 440кг соняшnikової олії, тобто плановий коефіцієнт використання матеріальних ресурсів складає 0,44. Соняшникове лушпиння складає приблизно 160кг і використовується для опалювання в котлах на олійноекстракційних заводах для отримання пари, а на деяких об'єктах і для отримання електроенергії. Також з 1000кг насіння соняшника підприємство отримує 390кг соняшnikового шроту, який використовується у виробництві комбікормів для великої рогатої худоби, птиці тощо. Таким чином, плановий рівень відходів становить лише 10%. Але головною метою підприємства є отримання максимальної кількості основного продукту – олії. На фактичний коефіцієнт використання матеріалів в 2017-2018 роках вплинула якість насіння соняшника, що було обумовлено погодними умовами.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що підприємству необхідно шукати шляхи оптимізації матеріальних витрат ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», активно впроваджувати сучасні оптимізаційні технології у виробництво, що дозволить оптимізувати використання матеріальних ресурсів.

Висновки до розділу 2

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є найбільшим у світі експортером та найбільшим регіональним виробником соняшnikової олії, провідним експортером зернових та олійних культур з Чорноморського регіону, має значні виробничі потужності та ефективно розвиває свою діяльність на ринку сільськогосподарської продукції України.

Аналіз показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дозволяє зробити висновок про збільшення обсягів реалізації продукції, але спостерігається зменшення ефективності діяльності підприємства, про що свідчить зменшення валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності та чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Спостерігається також зростання матеріальних витрат та матеріаломісткості продукції. Зростання активів та основних засобів свідчить про зростання забезпеченості підприємства майном та виробничими засобами. Ефективність використання основних засобів підвищується протягом 2016-2018 років.

Прибутковість ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зменшується в 2016-2018р.р. в результаті зменшення чистого прибутку.

Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дає можливість зробити висновок, про недостатньо стійкий фінансовий стан підприємства.

Аналіз використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дозволяє зробити висновок, що обсяг матеріальних витрат зростає щороку значними обсягами переважно за рахунок зростання вартості сировини, що негативно позначається на динаміці показника матеріаловіддачі, який протягом 2016-2018 років зменшився з 1,41 гр. од. до 1,28гр.од., відповідно показник матеріалоемності мав тенденцію до зростання. Питома вага матеріальних витрат у загальній собівартості є досить високою, що свідчить про значні темпи зростання також інших статей собівартості продукції.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що підприємству необхідно шукати шляхи оптимізації матеріальних витрат ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», активно впроваджувати сучасні оптимізаційні технології у виробництво, що дозволить оптимізувати використання матеріальних ресурсів.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ
ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

3.1. Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві

Одним з важливих чинників підвищення ефективності діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є раціональне використання матеріальних ресурсів. Актуальність оптимізації матеріальних запасів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» і управління ними обумовлена тим, що стан матеріальних запасів значно впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і результати діяльності.

Особливого значення в підвищенні ефективності використання матеріальних ресурсів є покращення використання та управління запасами.

Наявність надмірних матеріальних запасів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» призводить до збільшення витрат на їх зберігання, що збільшує загальні витрати підприємства і негативно впливає на рівень прибутку. Оскільки в 2018р. спостерігається зменшення обсягу чистого прибутку ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», то оптимізація витрат є особливо актуальною проблемою. Крім того, в запасах зосереджується частина коштів підприємства, яка використовується не досить ефективно, що обумовлено специфікою діяльності підприємства. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має необхідність у великих площах для зберігання, оскільки заготівля матеріальних ресурсів, зокрема насіння соняшнику, здійснюється в певний період року, а виробництво олії здійснюється протягом усього року.

З метою вивільнення частини коштів, “заморожених” в надмірних запасах, ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» доцільно реалізувати низку заходів, зокрема:

- вести постійний контроль формування запасів товарно-матеріальних цінностей, порівнюючи їхній нормативний та фактичний обсяги;
- подавати інформацію про надлишкові запаси готової продукції до служби маркетингу, яка має розробляти заходи щодо просування товарів на ринку;
- подавати інформацію про надлишкові виробничі запаси службі виробничого менеджменту з метою прискорення їхнього залучення у процес виробництва.

В залежності від характеру заходів основні напрямки реалізації резервів економії ресурсів у промисловості і на виробництві підрозділяються на виробничо-технічні й організаційно-економічні.

До виробничо-технічних напрямків відносяться заходи, зв'язані з якісною підготовкою сировини (для ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» важливим є ретельний відбір насіння соняшнику, реалізація заходів щодо збільшення врожайності та олійності) до його виробничого споживання, удосконалюванням конструкції машин, устаткування і виробів, застосуванням більш економічних видів сировини, палива, упровадженням нової техніки і прогресивної технології, що забезпечують максимально можливе зменшення технологічних відходів і втрат матеріальних ресурсів у процесі виробництва виробів з максимально можливим використанням вторинних матеріальних ресурсів.

До основних організаційно-економічних напрямків економії матеріальних ресурсів відносяться: комплекси заходів, обумовлених підвищенням наукового рівня нормування і планування матеріалоемності продукції (для ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» важливим є ефективна та своєчасна організація збирання врожаю, належний рівень організації виробництва з метою мінімізації втрат матеріальних та інших витрат), розробкою і впровадженням технічно обґрунтованих норм і нормативів витрати матеріальних ресурсів; комплекси заходів, пов'язаних із установленням

прогресивних пропорцій, що полягають у прискореному розвитку виробництва нових, більш ефективних видів сировини і матеріалів.

Головний напрямок економії матеріальних ресурсів на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» - це збільшення виходу кінцевої продукції з тієї самої кількості сировини і матеріалів, що залежить від якості вхідної сировини, технічного оснащення виробництва, рівня організації матеріально-технічного забезпечення, кількості норм витрати і запасів матеріальних ресурсів.

Чимале значення має скорочення втрат у виробничому процесі, за рахунок якого можна досягти 15-20% всієї економії матеріальних ресурсів.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» здійснює діяльність з вирощування та переробки олійних культур. Основними резервами підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в даній галузі є збільшення врожайності олійних культур та вмісту олії в рослинах. Також ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має можливість збільшувати обсяги вирощування олійних культур на власних площах.

Для підвищення ефективності вирощування соняшнику необхідним є врахування таких чинників: удосконалення регіонального розміщення посівів цієї культури, виходячи з її ботанічних і біологічних особливостей, технологій вирощування, підбору сортів, застосування відповідних засобів захисту тощо; неухильне додержання вимог чергування посівів соняшнику в полях сівоzmіни; застосування інтенсивних технологій вирощування і збирання з метою зниження витрат на одиницю продукції, впровадження високоврожайних гібридів з високим вмістом олії; залучення необхідних для розвитку галузі коштів та матеріальних ресурсів (техніки, добрив, насіння) шляхом пошуку потенційних інвесторів і кредиторів; інтегрування в агропромислові та кооперовані формування задля вирішення проблем виробництва і раціонального використання урожаю.

Фактори, що впливають на рівень ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» можна згрупувати у вигляді табл. 3.1.

**Фактори впливу на ефективність використання матеріальних
ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» на шляхи їх оптимізації**

Фактор	Напрямок впливу на діяльність компанії	Шляхи зменшення негативного впливу
1	2	3
Умови та технології зберігання	Оптимізація витрат на зберігання насіння	Використання сучасних технологій зберігання зерна, зокрема поліетиленових багат шарових мішків, що дозволяє зменшити втрати від псування насіння та підвищити його якість
Збільшення врожайності та вмісту олії в олійних культурах	Якість насіння соняшнику здійснює найбільший вплив на ефективність діяльності підприємства	1) Використання якісного насіння високопродуктивних сортів; 2) Застосування біопрепаратів на основі природних ґрунтових та ендоефітних мікроорганізмів та їхніх біологічно активних речовин (фітогормонів, вітамінів, ферментів) значно поліпшує обмінні процеси в тканинах рослин. Як наслідок, підвищується стійкість проти хвороб, посилюється розвиток та ріст рослин, накопичується більша кількість цукрів, жирів, протеїну, вітамінів. Безперечно, все це позитивно відбивається на якості та кількості продукції.
Низька врожайність олійних та зернових культур	Слабкий врожай насіння соняшнику в Україні може негативно впливати на використання потужностей олійно-екстракційних заводів Компанії, що відображається на зниженні її прибутку та фінансовому стані	1) Диверсифікована база активів: розташування заводів по переробці насіння соняшнику в різних регіонах України, у поясі вирощування соняшника. Перспективи виходу в західний регіон України, побудувавши там олійноекстракційний завод. Цей підхід знижує залежність від погодних коливань в будь-якому окремому регіоні; 2) Використання комплексного аналізу балансу пропозиції - попиту на насіння соняшника на основі офіційної статистики, ринкових консенсус-прогнозів, інформації с/г і закупівельних груп компанії, вивчення умов вирощування культури шляхом моніторингу супутникових знімків. Використання результатів цього аналізу при розробці стратегії закупівель. 3) Забезпечення фінансування майбутнього врожаю фермерів. Це дозволяє певною мірою замкнути ланцюг постачання насіння соняшнику.
	Значна частина експорту зерна та логістики компанії залежить від сторонніх фермерів. Тому низький врожай може призвести до зниження рентабельності діяльності	1) Диверсифікована база забезпечення поставок. Розповсюдження заготівельної мережі в більшості регіонів України. 2) Збільшення обсягів власного сільгоспвиробництва, що забезпечить внутрішні обсяги для інших напрямків діяльності 3) Проведення постійного моніторингу виробництва зерна у регіонах

продовження табл. 3.1

1	2	3
Пізня збиральна кампанія	Існує ризик часткової втрати врожаю через пізню збиральну кампанію в результаті відсутності потужностей для транспортування та зберігання врожаю	1) Більш інтенсивне використання транспорту третіх сторін; 2) Оптимізація мережі елеваторів: збільшення потужностей елеваторів компанії по прийманню, сушінню, очищенню та відвантаженню зерна. Будівництво нових елеваторів та модернізація існуючих.
	Несвоєчасна підготовка до нової посівної кампанії внаслідок пізнього збирання врожаю може призвести до зниження врожайності в наступному році.	Збільшення обсягів зберігання зерна та олійних культур у пластикових мішках «рукавах», що дозволяє знизити тиск на логістику у пік сезону збору врожаю; 3) Послуги третіх осіб. У компанії є альтернатива укладання угод з іншими елеваторами та експортними терміналами для полегшення проходження потоку зерна та олійних культур.

Джерело: власна розробка автора

Згідно даних табл. 3.1 ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» має можливість підвищити ефективність використання матеріальних ресурсів за рахунок реалізації заходів щодо управління розміщенням потужностей. Удосконалення системи закупівель, використання сучасних технологій зберігання сировини, використовувати послуги третіх сторін для оптимізації матеріальних потоків тощо.

Резервом підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є також оптимізація витрат на їх зберігання за рахунок використання сучасних технологій зберігання зернових та олійних культур, які не тільки дозволяють зменшити витрати, але й мінімізувати втрати матеріальних ресурсів в результаті їх пошкодження або псування, а також забезпечити високу якість.

В останні роки набуває широкого поширення в Україні спосіб зберігання насіння в поліетиленових багатошарових мішках, що називаються рукавами. Матеріал не дозволяє проникати волозі всередину зернової маси і має спеціальні просочення для захисту від гризунів і інших шкідників. При такому способі зберігання кисень, наявний в міжзерновому просторі, за

короткий термін заміщується вуглекислим газом, що забезпечує самоконсервацію насіння.

У табл. 3.2 показані дані зміни технологічних показників якості насіння пшениці за різних способів його зберігання.

Таблиця 3.2

**Порівняльний аналіз технологічних показників якості при
зберіганні насіння різними способами**

Спосіб зберігання	Термін зберігання, міс.	Натура – маса певного об'єму зерна, виражена в грамах; г/л	Скло-видність, %	Масова частка клейковини, %	Індекс деформації клейковини (ІДК), од.
Одноповерховий склад	0	760	55	24,8	80
	8	751	50	25,0	75
Металевий силос	0	765	53	24,8	76
	8	760	51	24,9	77
Елеватор	0	760	52	23,8	76
	8	757	50	23,7	70
ПЕТ рукав	0	768	54	23,8	82
	8	764	52	23,9	76

Джерело: складено за даними підприємства

Таким чином, порівнюючи різні способи зберігання зерна, можна відзначити, що найбільш значне зниження маси зерна відбувається при його зберіганні на майданчику току, найменші кількісні втрати зерна відзначені при зберіганні в металевому силосі і поліетиленовому рукаві. Крім того, зберігання на майданчику сприяє збільшенню вологості і засміченості зерна.

Як показують результати досліджень, показники якості зерна змінюються на різну величину залежно від способів зберігання. Так, при зберіганні зерна на майданчику току його натура знизилася на 9 г/л, що пояснюється збільшенням показників вологості і засміченості. Зберігання зерна в умовах частих змін погодних умов осінньо-зимового періоду, перепадів вологості знижує скловидність зерна з 52 до 38% [15, с. 352].

Резервом підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є оптимізація матеріальних запасів.

Завдання оптимізації запасів матеріальних ресурсів на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» та підвищення ефективності управління ними стає в умовах

сучасної ринкової економіки досить актуальним, оскільки розмір запасів безпосередньо впливає на кінцеві результати діяльності підприємства. Забезпечити високий рівень якості продукції та надійність її поставок споживачам неможливо без створення запасів готової продукції, а також запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, продукції незавершеного виробництва та інших ресурсів, необхідних для безперервного і ритмічного функціонування виробничого процесу.

Важливим резервом підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в галузі вирощування та переробки соняшнику є реалізація заходів щодо збільшення врожайності та вмісту олії в олійних культурах. Одним з напрямків вирішення зазначеного питання є використання біопрепаратів.

Застосування біопрепаратів на основі природних ґрунтових та ендоефітних мікроорганізмів та їхніх біологічно активних речовин (фітогормонів, вітамінів, ферментів) значно поліпшує обмінні процеси в тканинах рослин. Як наслідок, підвищується стійкість проти хвороб, посилюється розвиток та ріст рослин, накопичується більша кількість цукрів, жирів, протеїну, вітамінів. Безперечно, все це позитивно відбивається на якості та кількості продукції.

На практиці перевірено, що спеціально розроблений біопрепарат Біокомплекс-БТУ для технічних культур за обробки ним насіння дає змогу зменшити кількість застосовуваних мінеральних добрив удвічі. Завдяки обробці насіння Біокомплексом, коренева система збільшується в 1,3–1,5 рази, рослини дуже швидко починають рости. Крім цього, обробка спеціальним Біокомплексом додатково захищає насіння від патогенних грибів та бактерій. Азотфіксуючі бактерії, що входять до складу Біокомплексу, фіксують молекулярний азот, фосфор-мобілізатори живлять рослину вкрай необхідним фосфором, адже він, як правило, міститься у ґрунті в нерозчинному стані, сприяють розчиненню та засвоєнню калію,

інших потрібних для швидкого росту мікро- та макроелементів. Спостерігається зміцнення імунної системи рослин.

Враховуючи затяжні зими та спричинене ними пізнє висівання зернових і технічних культур, дефіцит опадів та понаднормову температуру повітря, дуже важливо вчасно, в оптимальні фази розвитку, застосувати для стимуляції росту та живлення рослин позакореневе підживлення. Соняшник дуже позитивно реагує на таке підживлення спеціальними біокомплексами.

Це високопродуктивний ранньостиглий гібрид інтенсивного типу, період вегетації - 84–86 днів. У насінні накопичується до 53% олії. Висота рослин -175–185 см. Стійкий проти несправжньої борошнистої роси, толерантний до фомопсису, фомозу, кошикової та стеблової форм білої та сірої гнилей.

Важливим показником продуктивності соняшнику є гектарний вихід олії, оскільки соняшник - олійна культура. Збір олії визначається врожайністю і вмістом олії в насінні. Підвищуючи врожайність насіння, біопрепарат сприяв збільшенню олійності: зростання, порівняно з контролем, на 110 кг/га (9,0%). Біопрепарат сприяв збільшенню маси 1000 насінин на 1,7 г (2,8%). Кількість зерен в одному кошику за внесення Біокомплексу-БТУ збільшилась, порівняно з контролем, на 59 шт. (4,0%). Також збільшилась кількість виповнених насінин у кошику (на 63 шт. (5,4%) порівняно з контролем). Рівень зав'язування насінин у кошику становив на контролі 79%, у варіанті з використанням препарату - 81%.

Ефективність дії Біокомплексу-БТУ полягає в його поліфункціональності. Поліпшити загальний обмін речовин, мінеральне й, особливо, фосфорне та калійне живлення рослин, забезпечити пригнічення більшості фітопатогенної мікрофлори та санації ґрунтової мікробіоти можливо завдяки комплексній обробці сільськогосподарських культур, а саме: передпосівній обробці насіння та обприскуванню рослин по вегетації. Це показано на прикладі вирощування соняшнику у ФГ «Марухна Ю.Д.», Вінницька обл. Насіння соняшнику перед висівом на площі 10 га було

оброблене Біокомплексом-БТУ з додаванням прилипача Липосам. Пізніше вегетуючі рослини обприскали розчином цих самих біопрепаратів згідно з рекомендованими нормами. Оброблені рослини суттєво відрізнялися ростом і розвитком, меншою мірою піддавалися пошкодженню хворобами, кошики були більшими, з виповненим насінням. Урожайність становила 2,25 т/га, прибавка врожаю - 0,45 т/га.

Таким чином двократна обробка рослин соняшнику гібрида Кубанський 930 селекції ВНДІОК Біокомплексом-БТУ по вегетації сприяла підвищенню структурних елементів урожаю та продуктивності щодо зерна на 0,23 т/га порівняно з контролем. Продуктивність соняшнику за показником збору олії визначалась рівнем урожаю насіння, забезпечивши надбавку щодо контролю на 110 кг/га. Комплексне застосування біопрепаратів, включаючи передпосівну обробку насіння, позакореневе підживлення по вегетації, а також дотримання необхідних агротехнічних заходів забезпечили поліпшення схожості насіння соняшнику, посилення розвитку кореневої системи, покращання фітосанітарного стану рослин та значну прибавку врожаю.

Іншим резервом підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є диверсифікація виробничих напрямків через ведення в сівозміну підприємства нових (нішевих) олійних культур на невеликих площах, відмова від моновиробництва і концентрації на 1-2 культурах. Такими культурами можуть виступати льон олійний, гірчиця. Співставлення показників економічної ефективності олійних культур показало, що «нішеві» олійні культури (гірчиця, льон) можуть скласти достойну конкуренцію основним олійним і забезпечувати високий рівень прибутків - до 3,0 грн/га при майже однакових витратах на 1 га посіву і забезпечити рівень рентабельності понад 50%. Головна значимість альтернативних (малопоширених) олійних культур полягає в тому, що вони здатні бути гарними заміниками традиційних олійних культур сівозміні на тлі перенасичення соняшником, розширити і наситити внутрішній ринок

альтернативними культурами, а також забезпечити високий рівень рентабельності суб'єктам господарювання.

Оптимізації використання матеріальних ресурсів сприяє також якісне насіння високопродуктивних сортів. Особливості, якими мають володіти нові сорти і гібриди насіння олійних культур: більш висока врожайність, адаптованість до несприятливих погодних умов, стійкість до шкідників і хвороб, скоростиглість, висока якість насіння. Динаміка урожайності олійних культур доводить, що є значний резерв у її зростанні на перспективу, оскільки розрив між потенційним і фактичним рівнем урожайності доволі значний. Середній рівень урожайності соняшнику в практичному використанні менше потенційного рівня на 40-60% (24 ц /га фактичний рівень проти 30-50 ц /га потенційного), по ріпаку – на 48-60% (25 ц /га фактичний рівень проти 50-65 ц /га потенційного), по сої - на 55-64% (22 ц /га фактичний рівень проти 40-50 ц /га потенційного).

Таким чином, існує достатня кількість резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» на всіх стадіях технологічного процесу, використання яких сприятиме оптимізації витрат на матеріальні ресурси та підвищення прибутковості діяльності підприємства.

3.2. Оптимізація витрат на зберігання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Одним із видів діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є вирощування зернових культур, а також надання послуг елеваторів та експорту зерна. Крім того, для забезпечення своєї виробничої діяльності необхідним обсягом сировини ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» укладає договори та фінансує сільгосппідприємства, які вирощують зернові та олійні культури. З цих причин оптимізація витрат на зберігання сировини є особливо актуальною, оскільки при зберіганні зернові та олійні культури можуть піддаватися

негативним факторам, серед яких шкідники, неналежні умови зберігання, що призводять до погіршення якості сировини та до її псування тощо.

Одним з напрямків оптимізації витрат на зберігання матеріальних ресурсів є впровадження сучасних технологій зберігання олійних та зернових культур.

З кінця 90-х років намагаючись вирішити проблему зберігання зерна, фермери стали експериментувати з технологією зберігання зерна в полімерних рукавах. Після того, як експерименти дали вдалий результат, технологія почала поширюватися, а потім - масово застосовуватися спершу в Аргентині, а потім і в інших країнах світу. Цей метод вже спробували і адаптували в багатьох країнах.

Суть технології – герметичне зберігання зерна. Досягається шляхом створення всередині полімерного рукава середовища, в якому завдяки респіраторному процесу дихання зерна, комах і мікроорганізмів змінюється склад атмосфери - знижується рівень кисню O_2 за рахунок його заміщення вуглекислим газом CO_2 . Так як повітрообмін із зовнішнім середовищем закритий, відбувається консервація зерна в середовищі вуглекислого газу, який є ідеальним натуральним консервантом. Атмосфера всередині, насичена CO_2 і збіднена O_2 інактивує або скорочує здатність до відтворення та розвитку комах і грибків, а також власну активність зерна і дозволяє зберігати його, залежно від вологості, до 18 місяців. При цьому всі комахи і шкідники гинуть вже через 10-20 днів.

Перевагами технології є:

- мінімальні інвестиції. Усі інвестиції – це покупка недорогого обладнання та підготовка майданчика для закладання рукавів із зерном;
- швидка окупність інвестицій в устаткування (у багатьох господарствах технологія зберігання зерна в рукавах окупила себе за півсезону);
- економія на будівництві стаціонарних зерносховищ, ангарів, послугах елеваторів;

- купівля рукавів (мішків) тільки на урожай - зниження зайвих витрат;
- дозволяє уникнути процесу вимушеної зупинки прибирання, яке часто має місце через чергу на елеватор, відсутності вільної площі на токах і т. п.;
- зберігання сухого зерна або зерна з підвищеною вологістю;
- можливість подальшої сушки вологого зерна із закладкою сухого на довгострокове зберігання;
- відсутність необхідності транспортування зерна на елеватор;
- вибір місця зберігання в залежності від виробничих потреб;
- вивільнення автомобільної та іншої сільськогосподарської техніки;
- зберігання відсортованого зерна товарними партіями по однорідним якісним показникам;
- зерно не потребує дезінсекції, виняток зараження;
- виключення витрат по зберіганню на елеваторі (15-35% від вартості зерна);
- низька собівартість зберігання;
- скорочення транспортних витрат (15-35% від вартості зерна);
- відсутність знеособлення і заниженої оцінки елеваторами якості зерна;
- можливість надання упакованого в мішки зерна банкам або оцінювачам страхової компанії в якості застави для отримання кредиту.

Разом із численними перевагами, у цієї технології є і недоліки:

- дотримання рівномірної вологості зерна в рукаві, бажано в межах 12-13%;
 - вплив зовнішнього середовища та різних температурних коливань;
 - низька механічна міцність рукава;
 - потреба у спеціальній техніці для завантаження-розвантаження;
 - регулярний контроль за станом зерна в рукаві, ручна термометрія;
- здорожчення відносно об'єму і терміну експлуатації стаціонарного сховища [25].

При зберіганні пшениці в зерносховищах різних типів – одноповерховому складі, металевому силосі, елеваторі і рукаві спостерігалися зміни показників якості зерна.

Для порівняння різних способів зберігання зерна скористаємося даними, наведеними в табл. 3.3.

Економічний ефект показує фактичну вартість зерна в розмірі 100 тонн, за вирахуванням витрат на зберігання, вантажно-розвантажувальні роботи та втрат зерна при зберіганні.

Таблиця 3.3

Ефект при різних способах зберігання зерна

Показники	Одноповерховий склад	Металевий силос	Елеватор	ПЕТ рукав
Обсяг зберігання зерна, тон	100	100	100	100
Вартість зерна, грн.	573450	573450	573450	573450
Тариф витрат на зберігання, грн./т.	130	130	270	100
Витрати на зберігання, грн.	13000	13000	27000	10000
Тариф вантажно-розвантажувальні роботи*, грн./т	150	150	150	50
Витрати на вантажно-розвантажувальні роботи, грн.	15000	15000	15000	5000
Втрати зерна, т	4,2	0,5	1,4	0,4
Грошовий вираз втрат зерна, грн	24084,9	2867,25	8028,3	2293,8
Загальні витрати на зберігання, грн.	52084,9	30867,25	50028,3	17293,8
Економічний ефект, грн.	521365,1	542582,75	523421,7	556156,2

*Примітка: тариф на зберігання розраховується як вартість зберігання 1 тони зерна 1день на кількість днів зберігання (в табл. розрахунок на 5 місяців, для елеваторів тариф 1,8 грн./1день), тарифи на вантажно-розвантажувальні роботи включають оплату послуг приймання зерна в пункті зберігання та відвантаження його після закінчення терміну зберігання

Джерело: складено автором за [15, с. 353].

Як свідчать дані табл. 3.3, ефективність зберігання зерна в підсумку буде визначатися не тільки збереженням його кількості і якості, але і витратами на його зберігання.

Одноповерховий склад здатний забезпечити зберігання кількості і якості зерна на більш високому рівні порівняно з критим майданчиком за умови виконання знезараження зерносховища. Однак, одноповерхові склади

не завжди дозволяють розмістити на зберігання весь вирощений урожай, а спорудження капітального зерносховища вимагає великих витрат.

В даний час значна частина елеваторів знаходиться у володінні приватних підприємців, які для підвищення рентабельності сховищ прагнуть забезпечити повне завантаження ємностей і часто відмовляються приймати зерно від невеликих підприємств. Збереження 1 т зерна в елеваторі обійдеться здавачеві, щонайменше, 100 грн/т. Крім цього, необхідно сплатити прийом зерна в сумі 30-40 грн/т і відвантаження його після закінчення терміну зберігання – 120-130 грн/т. З цієї причини аграрії неохоче везуть зерно на елеватор, намагаючись зберігати його в своєму підприємстві.

Як показують результати табл. 3.3, нові способи зберігання, які отримують широке поширення в даний час, – металевий силос і поліетиленовий рукав, дозволяють забезпечити збереження зернової маси без втрати якості. Вартість зберігання 1 т зерна зазначеними способами, включаючи вантажно-розвантажувальні роботи, знаходиться в межах 140-150 грн – в металевому силосі, 50 грн – в поліетиленовому рукаві. У разі вибору металевого зерносховища необхідно враховувати витрати на підготовку основи і проведення монтажних робіт з установки силосу. Поліетиленові рукави не потребують спеціальної основи, що дозволяє розміщувати їх безпосередньо в полі.

Порівняно з традиційними способами зберігання зернових у мішках-рукавах має унікальну перевагу, тому що дозволяє зберігати зернові з вологістю до 30-40 %. Дослідження науковців із США, Аргентини, Німеччини свідчать про те, що вологе зерно в мішках самоконсервується, а мінусові температури повітря сприяють його природному охолодженню, таким чином цей спосіб зберігання є економним. Збереження вологого зерна в мішках-рукавах під час холодних температур, тобто протягом пізньої осені та зими, природнім чином сприяє його охолодженню. Отже, ще однією передумовою безпечного зберігання вологого зерна є його закладання в холодну пору року та відвантаження до настання стійкого тепла [15, с. 354].

Для великих підприємств, таких як ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» з мережею власних елеваторів при зберіганні зерна злакових, бобових, олійних культур та зернопродуктів найбільш вигідним є використання азотного середовища, що дозволяє:

- збільшити термін зберігання зернопродуктів, зберігаючи при цьому первинні якісні показники, а також життєздатність, генетичну цілісність і силу росту посівних матеріалів;
- суттєво скоротити енергетичні витрати і споживання інших ресурсів при зберіганні зернопродуктів, тим самим, зменшивши їх вартість;
- виключити використання токсичних хімічних фумігантів, що застосовуються для знищення шкідників, забезпечуючи при збереженні гігієнічну чистоту сільгосппродукції. Це дуже важливо для її експорту, так як на світових ринках стають все жорсткішими вимоги екологічного характеру. Після фумігації зерна хімічним способом залишки отруйних сполук стовідсотково видалити неможливо;
- запобігти втратам і зараженню зерна, що виникають у результаті життєдіяльності шкідників та шкідливої мікрофлори;
- звести до мінімуму механічні пошкодження зерна в процесі зберігання;
- знизити ймовірність загоряння, що може мати місце при зберіганні недостатньо сухих зернопродуктів.

Безумовною перевагою герметичних сховищ з інертним середовищем азоту є додатковий опір вторгненню комах і мікрофлори з навколишнього середовища. Азот є хімічно інертним газом, який безпосередньо не взаємодіє з продуктом. Азот використовується для витіснення атмосферного повітря і, таким чином, кисню з парами води, що дозволяє запобігти окисленню. Кисень замінюється азотом використанням двох різних методів: барботажа, за допомогою якого видаляється розчинений кисень, і заповнення, за допомогою якого забезпечується відсутність кисню у вільному просторі.

Ця технологія дозволяє економити ресурси та енергію, яка використовується при перевезенні зерна до елеваторів та обслуговуванні

самого елеватора, тобто не потребує особливих витрат і додаткових зусиль. Пристрій для наповнення мішка зерном – бейгер – має досить просту конструкцію: на трьох колесах широкий металевий обід, на який надівається горловина мішка, згори – завантажувальний бункер і подавальний шнек, який карданним валом з'єднується з розподільчим валом трактора.

Мішок має на боках спеціальні мітки, за якими можна визначити, до якої межі він розтягнувся. Коли цієї межі досягнуто, трактор з бейгером просувається далі, а мішок, який виробники складають «гармошкою», поступово розгортається. Такий простий пристрій дозволяє наповнити мішок за годину. Мішки з багат шарового еластичного пластика мають 2 м у діаметрі, 60 м завдовжки і можуть вміщувати до 200 тонн зерна. Їх можна застосовувати як альтернативу елеватору, так і в складах.

У них можна зберігати зерно кукурудзи, пшениці, сої, соняшника, причому не лише фуражне, а й продовольче і навіть насіннєве, яке у природному газовому середовищі зберігає схожість. Зерно при цьому не потребує досушування, його можна закладати за природної вологості (для кукурудзи, наприклад, 19,5-14,8%), а концентрація вуглецю всередині мішка спричиняє стовідсоткову загибель комах-шкідників.

Для впровадження такої технології в першу чергу необхідно облаштувати майданчик для розміщення полімерних зернових рукавів. Порядок підготовки майданчика і розміщення партій зерна на ньому регламентовано Інструкцією щодо технології зберігання зерна в ПЗР (Наказ Мінагрополітики № 10 від 04.02.2011 р.).

Застосування нової технології зберігання зернових та олійних культур передбачає виконання операцій із підвезення зерна, його завантаження в рукава і подальшого вивантаження зерна з рукавів. Завантаження зерна в завантажувач здійснюється за допомогою завантажувачів зерна ЗМ-60 (ЗМ-80). Для завантаження зерна використовуються зернопакувальні машини ЗПМ-180, призначену для пакування зерна в поліетиленові мішки для подальшого зберігання під відкритим небом.

Для впровадження нової технології зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» необхідно придбати спеціальне обладнання. На початковому етапі впровадження нових технологій зберігання зернових та олійних культур підприємству пропонується придбати обладнання для зберігання 20% зернових та олійних культур, що становить орієнтовно 600 тис. тон.

Розрахунок витрат на впровадження нових технологій зберігання олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» представимо в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок витрат на придбання обладнання для зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в ПЕТ-мішках

Вид обладнання	Кількість, шт.	Вартість., гр. од./шт.	Загальні витрати, тис. гр. од.
Завантажувальна машина, т/год	12	14000	168
Розвантажувальна машина, т/год	12	24000	288
Бункер-перевантажувач причіп	12	30000	360
Бункер-перевантажувач типу «мобільна завальна яма»	12	17000	204
ПЕТ-мішок (місткість 200 тон), гр. од.	3000	400	1200
Усього	-	-	2 220

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Таким чином, загальна сума витрат на придбання обладнання для зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» в ПЕТ-мішках становитиме 2 220 тис. гр. од.

Для оцінки ефективності впровадження нових технологій зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» використаємо дані підприємства та представимо результати в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Оцінка ефективності впровадження нових технологій зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Показники	Елеватор	ПЕТ рукав	Абсолютне відхилення
1	2	3	4
Обсяг зберігання насіння соняшнику, тис. тон	600	600	0

продовження таблиці 3.5

1	2	3	4
Вартість соняшнику, гр. од./т.	380	380	0
Тариф витрат на зберігання, гр. од./т.	10,2	3,7	-6,5
Витрати на зберігання, тис. гр. од.	6120	2220	-3900
Тариф вантажно-розвантажувальні роботи, гр. од./т	5,4	2,3	-3,1
Витрати на вантажно-розвантажувальні роботи, тис. гр. од.	3240	1380	-1860
Втрати насіння соняшнику, т	2840	640	-2200
Грошовий вираз втрат насіння соняшнику, тис. гр. од.	1079	243	-836
Загальні витрати на зберігання з урахуванням втрат насіння соняшнику, тис. гр. од.	10439	3843	-6596
Вартість соняшнику, тис. гр. од.	228000	228000	0
Економічний ефект, тис. гр. од.	217561	224157	6596

Джерело: складено та розраховано автором за даними підприємства

Таким чином, в результаті використання ПЕТ-мішків для зберігання соняшнику ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» може зменшити витрати на зберігання матеріальних ресурсів на 6 596 тис.гр.од.

Крім того, застосування технології зберігання зерна у поліетиленових мішках сприятиме збільшенню доходу від реалізації зерна за рахунок реалізації зернових культур у період основного цінового «піку».

3.3. Вплив запропонованого заходу на ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Реалізація заходів щодо оптимізації витрат на зберігання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» передбачає зменшення матеріальних витрат підприємства при незмінних обсягах виробництва, таким чином, для оцінки ефективності запропонованого заходу приймаємо, що в наступні періоди чистий дохід від реалізації продукції та всі інші витрати (крім матеріальних) залишаються без змін на рівні 2018р. Витрати на придбання обладнання складають 2220 тис. гр. од. (див. табл. 3.4). В наступні роки необхідно буде

купувати ПЕТ-мішки, оскільки вони одноразові, тому сума інвестицій становитиме тільки вартість ПЕТ-мішків (1200 тис. гр. од.). Собівартість реалізованої продукції зменшиться на суму зменшення матеріальних витрат (6596 тис. гр. од. відповідно до табл. 3.5).

Чистий грошовий потік буде дорівнювати:

$$\text{ЧГП} = \Delta\text{ЧП} + \Delta\text{А}, \quad (3.1)$$

Де $\Delta\text{ЧП}$ – приріст чистого прибутку, тис. грн.

$\Delta\text{А}$ – приріст амортизаційних відрахувань, тис. грн.

Для оцінки грошових потоків в результаті реалізації запропонованого заходу використаємо табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Очікувані результати від впровадження нових технологій
зберігання насіння соняшнику (ПЕТ-мішків) в перший плановий період
після реалізації проекту, тис. гр. од.**

Статті доходів/витрат	Значення
<i>1</i>	<i>2</i>
Приріст чистого доходу від реалізації продукції	120000
Інвестиції (витрати на реалізацію заходу)	2220
Собівартості реалізованої продукції	103400
Приріст валового прибутку	16600
Приріст інших операційних витрат	12850
Прибуток до оподаткування	3750
Податок на прибуток (18%)	675
Приріст чистого прибутку	3075
Приріст амортизації	185
Грошовий потік на кінець року за результатами реалізації проекту	3260

Джерело: власні розрахунки автора

Для оцінки ефективності проектів доцільніше використовувати показники, які дають змогу розрахувати значення критеріїв ефективності проектів, беручи до уваги комплексну оцінку вигід і витрат, зміну вартості

грошей у часі та інші чинники. Правильне визначення обсягу початкових витрат на проект є запорукою якості розрахунків окупності проекту.

Розрахуємо економічні показники прибутковості проекту.

Чиста теперішня вартість (net present value) інвестиційного проекту - це різниця між сумою теперішніх вартостей дисконтованих грошових потоків від інвестицій в кожен період часу і теперішньою вартістю самих інвестицій.

Якщо чисту теперішню вартість проекту визначимо як NPV, то отримаємо:

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{P_k}{(1+r)^k} - I_o, \quad (3.2)$$

де P_k – річні грошові надходження, тис. грн. ;

r – норма дисконту (в частках одиниці);

k – рік грошових надходжень;

I_o – величина інвестицій, тис. грн.

Норма дисконту приймаємо на рівні облікової ставки НБУ, яка станом на 26.04.2019р. становить 17,5%. Для розрахунку приймаємо ставку дисконтування 20%, враховуючі можливі фінансові ризики в умовах економічної нестабільності.

$$NPV = 3260/(1+0,2) - 2220 = 497 \text{ тис. грн. од.}$$

$NPV > 0$, то це означає, що норма прибутковості проекту перевищує необхідну ставку прибутковості інвестицій (ставку дисконту). Таким чином, реалізація запропонованого проекту є доцільною.

Наступний показник – індекс прибутковості. Індекс прибутковості інвестиційного проекту – це відношення теперішньої вартості грошових надходжень від проекту після оподаткування до теперішньої вартості інвестицій.

Індекс прибутковості – це міра прибутковості проекту на 1 грн. інвестицій. Якщо $PI > 1$, то проект, що розглядається, має позитивну чисту теперішню вартість:

$$PI = \frac{\sum_{k=1}^n \frac{P_k}{(1+r)^k}}{I_0}, \quad (3.3)$$

де P_k – річні грошові надходження, тис. грн. ;

r – норма дисконту (в частках одиниці);

k – рік грошових надходжень;

I_0 – величина інвестицій, тис. грн.

$$PI = 3260 / ((1+0,2)/2220) = 1,22 > 1$$

Індекс прибутковості проекту більше 1, тобто проект є привабливим для реалізації.

Відповідно до розрахованих показників проект є ефективним та може бути реалізованим.

Термін окупності – це один з найпоширеніших показників, що застосовуються для оцінки ефективності інвестицій (особливо попередньої). Поширений він і в нашій країні.

Термін окупності (недисконтований) капітальних вкладень розраховуємо за формулою 3.4 буде складати:

$$T = K_n / \Delta\Pi \quad (3.4)$$

де K_n – інвестиції по проекту;

$\Delta\Pi_{рч}$ – сума грошового потоку.

$$T_0 = 2220 / 3260 = 0,68 \text{ або } 8 \text{ місяців і } 5 \text{ днів}$$

Термін окупності визначається як період часу, упродовж якого інвестиції будуть повернені за рахунок доходів, одержаних від реалізації Інвестиційного проекту. Точніше, під терміном окупності розуміють тривалість періоду, протягом якого сума чистих доходів, дисконтованих на момент завершення інвестицій, дорівнює сумі використаних інвестицій.

Термін окупності дисконтований визначається за формулою:

$$T_0 = \frac{I_0}{\sum_{k=1}^n \frac{P_k}{(1+r)^k}} \quad (3.5)$$

$$T_0 = 2220 / (3260 / (1+0,2)) = 0,817 \text{ років, а саме } 9 \text{ місяців і } 24 \text{ дні.}$$

Фінансування запропонованого заходу потребує коштів в сумі 2220 тис.гр.од. ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» пропонується фінансувати даний захід за рахунок власних коштів, зокрема з чистого прибутку підприємства.

Розміщення ПЕТ-мішків не потребує особливих умов. ПЕТ-мішки розміщуються безпосередньо на полі на заздалегідь підготовлених майданчиках (вирівняних та прибраних від залишків соняшнику).

Проаналізуємо вплив заходу на показники діяльності підприємства та ефективність використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» до та після впровадження заходів в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Вплив запровадження нових технологій зберігання насіння
соняшнику на показники діяльності та ефективності використання
матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»**

Найменування показника	До впровад- ження	Після впровад- ження	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. гр. од.	2403003	24253003	120000	5
Собівартість реалізованої продукції, тис. гр. од.	2107677	2211077	+103400	4,9
Валовий прибуток, тис. гр. од.	318401	335001	+16600	5,2
Матеріальні витрати, тис. гр. од.	1872392	1865796	-6596	-0,4
Матеріаловіддача, гр. од.	1,28	1,35	0,07	5,4
Матеріалоемність, гр. од.	0,78	0,74	-0,04	-5,1
Питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції, %	88,8	84,3	-0,5	-5

Джерело: власні розрахунки автора

Відповідно до даних табл. 3.7 в результаті впровадження нових технологій для зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» підприємство може зменшити обсяг матеріальних витрат на 6 596 тис.гр.од. або на 0,4%, а метеріалоемність продукції зменшиться на 5,1%, матеріаловіддача зросте на 5,4%, а питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції зменшиться на 0,5%.

Показники ефективності інвестиційного проекту представлені в табл. 3.8.

З таблиці 3.8 видно, що для реалізації проекту необхідні інвестиції на придбання обладнання в сумі 2220 тис. гр. од. Чиста теперішня вартість проекту складає 497 тис. гр. од., а індекс прибутковості 1,22, що свідчить про доцільність реалізації проекту.

Таблиця 3.8

Показники ефективності інвестиційного проекту використання ПЕТ-мішків зберігання насіння соняшнику ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»

Найменування показника	Значення
Обсяг інвестицій, тис.гр.од.	2220
Чиста теперішня вартість проекту, тис.гр.од.	497
Індекс прибутковості	1,22
Термін окупності недисконтований, міс.	8,2
Термін окупності дисконтований, міс.	9,8
Сума грошового потоку, тис. гр. од.	3260
Чистий економічний ефект, тис. гр. од.	1040

Джерело: власні розрахунки автора

Дисконтований термін окупності становитиме 9,8 місяців, а чистий економічний ефект в перший рік реалізації проекту 1040 тис. гр. од. Оскільки в наступні роки підприємству не потрібно буде вкладати кошти в обладнання, а лише купувати ПЕТ-мішки, оскільки вони є одноразовими, то ефективність реалізації заходу збільшиться.

Таким чином, з метою підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» запропоновано оптимізувати витрати на зберігання зернових та олійних культур за рахунок використання для зберігання ПЕТ-мішків. На початковому етапі впровадження нової технології зберігання пропонується зберігати 20% сировини (600 тис. тон). Проведені розрахунки показують, що нові технології зберігання дозволять підвищити ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства.

Висновки до розділу 3

Одним з важливих чинників підвищення ефективності діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є раціональне використання матеріальних ресурсів. Актуальність оптимізації матеріальних запасів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» і управління ними обумовлена тим, що стан матеріальних запасів значно впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і результати діяльності.

Специфіка діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» обумовлює певні особливості резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Основними серед яких є:

- 1) реалізація заходів щодо підвищення врожайності зернових та олійних культур та вмісту олії в олійних культурах;
- 2) наближення заводів до місць вирощування олійних культур;
- 3) впровадження сучасних енергозберігаючих технологій для зберігання зернових та олійних культур;
- 4) контроль та оптимізація виробничих запасів;
- 5) реалізація заходів щодо зменшення втрат матеріальних ресурсів в процесі зберігання та переробки;
- 6) збільшення обсягів власного сільгоспвиробництва зернових та олійних культур;
- 7) використання транспортних та інших послуг третіх сторін;
- 8) диверсифікація виробничих напрямків через ведення в сівозміну підприємства нових (нішевих) олійних культур на невеликих площах, відмова від моновиробництва і концентрації на 1-2 культурах.

Для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» запропоновано оптимізувати витрати на їх зберігання за рахунок використання ПЕТ-мішків.

У результаті впровадження нових технологій для зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» підприємство може зменшити обсяг матеріальних витрат на 6596 тис. гр. од. або на 0,4%, а матеріалоємність продукції зменшиться на 5,1%, матеріаловіддача зросте на 5,4%, а питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції зменшиться на 0,5%.

Для реалізації проекту необхідні інвестиції на придбання обладнання в сумі 2220 тис. гр. од. Чиста теперішня вартість проекту складає 497 тис. гр. од., а індекс прибутковості 1,22, що свідчить про доцільність реалізації проекту.

Дисконтований термін окупності становитиме 9,8 місяців, а чистий економічний ефект в перший рік реалізації проекту 1040 тис. гр. од. Оскільки в наступні роки підприємству не потрібно буде вкладати кошти в обладнання, а лише купувати ПЕТ-мішки, оскільки вони є одноразовими, то ефективність реалізації заходу збільшиться.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши сутність поняття матеріальних ресурсів ми дійшли висновку, що вони є необхідним елементом виробничого процесу, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, тому повністю переносять свою вартість на продукцію, створену в процесі виробництва. До матеріальних ресурсів включаються усі елементи засобів виробництва і предметів споживання, які мають матеріальну форму, тобто всі елементи сукупного суспільного продукту.

На ефективність використання матеріальних ресурсів впливає ряд факторів, які можна розділити на дві основні групи: внутрішні і зовнішні. Підприємство може впливати на внутрішні фактори з метою підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Використання традиційного методу оцінювання матеріальних ресурсів у вигляді розрахунку показників є недостатнім для повного аналізу, тому нами було проведено систематизацію інших методів оцінювання матеріальних ресурсів. Для оцінювання матеріальних ресурсів використовують традиційні методи аналізу використання, забезпеченості виробництва матеріальних ресурсів; метод показників ефективності використання обігових коштів підприємства; систему показників і моделювання взаємозв'язку для оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів; оцінювання динаміки та впливу ефективності використання матеріальних ресурсів на величину матеріальних витрат.

Ефективна організація аналізу виробничих запасів сприяє виявленню негативних аспектів у процесах забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх раціонального використання у виробничих цілях. У свою чергу, це дасть змогу виявити резерви скорочення матеріальних витрат та, відповідно, зниження собівартості продукції.

ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є найбільшим у світі експортером та найбільшим регіональним виробником соняшникової олії, провідним

експортером зернових та олійних культур з Чорноморського регіону, має значні виробничі потужності та ефективно розвиває свою діяльність на ринку сільськогосподарської продукції України.

Аналіз показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дозволяє зробити висновок про збільшення обсягів реалізації продукції, але спостерігається зменшення ефективності діяльності підприємства, про що свідчить зменшення валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності та чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Спостерігається також зростання матеріальних витрат та матеріаломісткості продукції. Зростання активів та основних засобів свідчить про зростання забезпеченості підприємства майном та виробничими засобами. Ефективність використання основних засобів підвищується протягом 2016-2018 років.

Прибутковість ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» зменшується в 2016-2018р.р. в результаті зменшення чистого прибутку.

Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дає можливість зробити висновок, про недостатньо стійкий фінансовий стан підприємства.

Аналіз використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» дозволяє зробити висновок, що обсяг матеріальних витрат зростає щороку значними обсягами переважно за рахунок зростання вартості сировини, що негативно позначається на динаміці показника матеріаловіддачі, який протягом 2016-2018 років зменшився з 1,41 гр.од. до 1,28гр.од., відповідно показник матеріалоемності мав тенденцію до зростання. Питома вага матеріальних витрат у загальній собівартості є досить високою, що свідчить про значні темпи зростання також інших статей собівартості продукції.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що підприємству необхідно шукати шляхи оптимізації матеріальних витрат ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД», активно впроваджувати сучасні оптимізаційні технології у

виробництво, що дозволить оптимізувати використання матеріальних ресурсів.

Одним з важливих чинників підвищення ефективності діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» є раціональне використання матеріальних ресурсів. Актуальність оптимізації матеріальних запасів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» і управління ними обумовлена тим, що стан матеріальних запасів значно впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і результати діяльності.

Специфіка діяльності ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» обумовлює певні особливості резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Основними серед яких є:

- 1) реалізація заходів щодо підвищення врожайності зернових та олійних культур та вмісту олії в олійних культурах;
- 2) наближення заводів до місць вирощування олійних культур;
- 3) впровадження сучасних енергозберігаючих технологій для зберігання зернових та олійних культур;
- 4) контроль та оптимізація виробничих запасів;
- 5) реалізація заходів щодо зменшення втрат матеріальних ресурсів в процесі зберігання та переробки;
- 6) збільшення обсягів власного сільгоспвиробництва зернових та олійних культур;
- 7) використання транспортних та інших послуг третіх сторін;
- 8) диверсифікація виробничих напрямків через ведення в сівозміну підприємства нових (нішевих) олійних культур на невеликих площах, відмова від моновиробництва і концентрації на 1-2 культурах.

Для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» запропоновано оптимізувати витрати на їх зберігання за рахунок використання ПЕТ-мішків.

У результаті впровадження нових технологій для зберігання зернових та олійних культур на ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД» підприємство може зменшити

обсяг матеріальних витрат на 6596 тис.гр.од. або на 0,4%, а матеріалоємність продукції зменшиться на 5,1%, матеріаловіддача зросте на 5,4%, а питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції зменшиться на 0,5%.

Для реалізації проекту необхідні інвестиції на придбання обладнання в сумі 2220 тис. гр. од. Чиста теперішня вартість проекту складає 497 тис.гр.од., а індекс прибутковості 1,22, що свідчить про доцільність реалізації проекту.

Дисконтований термін окупності становитиме 9,8 місяців, а чистий економічний ефект в перший рік реалізації проекту 1040 тис. гр. од. Оскільки в наступні роки підприємству не потрібно буде вкладати кошти в обладнання, а лише купувати ПЕТ-мішки, оскільки вони є одноразовими, то ефективність реалізації заходу збільшиться.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багрій К.Л. Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2010. № 7(1). С. 50-58.
2. Білоножко М.М. Основні аспекти процесу формування та активізації механізму управління витратами сільськогосподарських підприємств у позаштатних ситуаціях. Науковий журнал «Молодий вчений», 2017. №4.4. С. 68–72.
3. Благодир Л.М. Конкуренція в олійно-жировій галузі України: поведінковий і функціональний аспекти. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 6. С. 35-42.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
5. Горлачук В. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.
6. Григорців М. В. Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Формування ринкових відносин в Україні : Збірник наукових праць. К. : [б. в.], 2016. № 6. С. 88-91.
7. Дивнич О.Д., Демиденко Л.М. Інноваційні напрями зниження собівартості виробництва продукції рослинництва. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 13. С.435-441.
8. Дмитренко А. В. Економічна сутність поняття виробничі запаси. Економіка і регіон. 2016. № 2. С. 149-152.
9. Жаворонок А. В. Особливості аналізу виробничих запасів на підприємстві. Молодий вчений. 2017. № 6. С. 422-426.
10. Запаси: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 від 01.01.2012 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

11. Зінченко О. В. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. Приазовський економічний вісник. 2017. Вип. 3 (03). С. 77-84.

12. Інструкція щодо технології зберігання зерна у зерносховищах із застосуванням полімерних зернових рукавів затверджена Наказом Міністерства аграрної політики і продовольства України від 04.02.2011. №10.

13. Касич А. О. Сучасні підходи до методики аналізу використання матеріальних ресурсів. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_9.

14. Кирпа М. Я. Наукове обґрунтування інноваційних промислових технологій зберігання зерна / М. Я. Кирпа // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони. - 2013. - № 5. - С. 93-98.

15. Коваленко М.В. Економічне обґрунтування інноваційних технологій зберігання зерна. Економіка і суспільство. 2018. Вип. №16. С.348-356.

16. Коваленко О. Як підвищити врожайність соняшнику. Миколаївський державний аграрний університет. URL: <https://propozitsiya.com/ua/yak-pidvishchiti-vrozhaynist-sonyashniku-0>

17. Колмакова О. М. Фактори, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів на підприємстві та шляхи її підвищення. Молодий вчений. 2018. № 5.1. С. 42-45.

18. Косовець Г.М. Методичні аспекти оцінки забезпеченості овочепереробних підприємств якісною сировиною. Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1-2(2). С. 266-277.

19. Крохмаль С.С. Оцінка показників ефективності управління матеріальними ресурсами на багатомісному машинобудівному підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 4(1). С. 47-53.

20. Крохмаль С.С. Управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві. Бізнес Інформ. 2012. № 10. С. 109-113.

21. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: підруч. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451с.
22. Круш П. В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2017. № 14. С. 239-245.
23. Кузьмінська О.Е. Напрями аналізу виробничих запасів підприємств. Вчені записки: зб. наук. пр. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». 2014. № 16. С. 174-180.
24. Кучеренко С. Ю. Організаційно-економічні засади ефективного виробництва соняшнику в Україні. Економічний вісник університету. 2015. Вип. 24(1). С. 45-50.
25. Лисенко В. М. Шляхи підвищення енергоефективності при зберіганні зернових та олійних культур. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Механізація та автоматизація виробничих процесів. 2014. Вип. 11. С. 42-46.
26. Літковець, Ю. О. Оцінювання стану та перспектив розвитку олійно-жирової галузі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 169-172.
27. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Економіка. 2012. - Т. 189, Вип. 177. С. 67-71.
28. Манзій О. П. Поняття ресурсного потенціалу як економічної категорії. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 4. С. 90-93.
29. Марцин В.С. Економіка торгівлі: Підручник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 603 с.
30. Маценко А. А. Інтегральний коефіцієнт визначення ефективності системи матеріально-технічного забезпечення на промисловому підприємстві. URL:<http://nauka.zinet.info/21/matsenko.php>

31. Михайлюк М. О. Систематизація методичних підходів до оцінювання матеріальних ресурсів на промислових підприємствах. Ефективна економіка. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5499>
32. Орлова В.С. Пошук резервів зниження витрат на матеріальні ресурси. Молодий вчений. 2014. № 4-2(63). С. 141–143.
33. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром». URL: <http://www.ukroilprom.org.ua/?q=node/1>
34. Офіційний сайт ТОВ «Кернел Трейд». URL: <https://www.kernel.ua/ua/about/>
35. Пилипів Н. Поняття і сутність товарно-виробничих запасів. Економічний аналіз. 2013. Т. 12(3). С. 303-307.
36. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
37. Подпрятков Г.І. Технологія зберігання та переробки продукції рослинництва: підручник. К. : Аграрна освіта. 2014. 393 с.
38. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>
39. Попович П.Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві. Тернопіль: Економічна думка, 2010. 209 с.
40. Потапова Н. О. Особливості системи управління запасами на підприємствах сільського господарства. Молодий вчений. 2017. № 6. С. 479-484.
41. Роева О. С. Проблемні питання визначення економічної сутності виробничих запасів. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 1. С. 224-229.

42. Савицька Г. В.. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. - 3-тє вид., випр. і доп. - К. : Знання, 2007. 668с.
43. Селюченко Н.Є. Обґрунтування конкурентних стратегій виробників олії в процесі забезпечення їхнього сталого розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 20. С. 33-37.
44. Смачило В.В. Адаптація систем збалансованих показників для оцінювання діяльності транспортних підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. Харків: УкрДАЗТ. 2011. № 33. С. 191–194.
45. Стадник І. Зберігання зерна у сховищах. Пропозиція. 2016. № 11. С. 174-177.
46. Талах Т. А. Особливості багатофакторного аналізу матеріальних ресурсів підприємства. Економічний форум. 2019. № 1. С. 124-133.
47. Урманов Ф.Ш. Особливості підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/225.pdf>.
48. Фалінська М. Економічна сутність та аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів. Галицький економічний вісник. 2012. № 6(39). С. 132-137.
49. Фещур Р.В. Групи показників (індикаторів) оцінювання рівня розвитку підприємств. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10053/1/36.pdf>
50. Фінансовий облік: конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна. Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.
51. Чередніченко О. О. Економічна ефективність виробництва та переробки соняшнику та шляхи її підвищення в Арцизькому районі Одеської області. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181(2). С. 327-334.

52. Чехова І.В. Пропозиції щодо підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур. Запоріжжя. Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України (ІОК НААН). 2018. 48с.

53. Чурсінов, Ю. О. Аналіз способів та режимів зберігання зернових мас. Хранение и переработка зерна. 2011. № 6. С. 27-30

54. Шаманська О. І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. 2013 № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1860>

55. Шендригоренко М. Т. Особливості та сфери застосування методів оцінки запасів при їх вибутті. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 9 (34). Частина 2. Луцьк, 2012. С. 572-580.

ДОДАТКИ

Консолідований звіт про фінансовий стан

за рік, який закінчився 30 червня 2017 р. (у тисячах доларів США, якщо не вказано інше)

	Примітки	Станом на 30 червня 2017 р.	Станом на 30 червня 2016 р.
Активи			
Оборотні активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	8	143,392	60,372
Торгова дебіторська заборгованість, нетто	9	87,192	75,207
Передплати постачальникам та інші оборотні активи, нетто	10, 34	82,701	52,983
Передплатений податок на прибуток		8,198	7,400
Податки, що підлягають відшкодуванню та передплатені, нетто	11	135,257	130,378
Запаси, нетто	12	386,660	200,213
Біологічні активи	13	256,247	190,312
Інші фінансові активи	37	21,041	—
Активи, класифіковані як утримувані для продажу	14	—	3,602
Всього оборотних активів		1,120,688	720,467
Необоротні активи			
Основні засоби, нетто	15	569,714	538,728
Нематеріальні активи, нетто	16	104,861	36,818
Гудвіл	17	114,110	121,912
Інвестиції у спільні підприємства	33	51,025	52,164
Відстрочені податкові активи	24	11,924	20,161
Передплатений податок на прибуток		5,028	8,056
Інші необоротні активи	18, 34	31,733	11,049
Всього необоротних активів		888,395	788,888
Всього активів		2,009,083	1,509,355
Зобов'язання та власний капітал			
Поточні зобов'язання			
Торгова кредиторська заборгованість	34	52,776	41,910
Аванси від покупців та інші поточні зобов'язання	19, 34	88,665	76,945
Короткострокові позики	20	131,679	179,615
Поточна частка довгострокових позик	21	2,782	74,835
Процент за випущеними облігаціями	23, 30, 36	17,949	—
Всього поточних зобов'язань		293,851	373,305
Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові позики	21	5,562	81,841
Зобов'язання за фінансовим лізингом	22	2,902	2,275
Відстрочені податкові зобов'язання	24	24,865	17,143
Випущені облігації	23	493,648	—
Інші довгострокові зобов'язання	7, 34	30,646	37,736
Всього довгострокових зобов'язань		557,623	138,995
Капітал, який належить акціонерам Kernel Holding S.A.			
Випущений акціонерний капітал		2,164	2,104
Емісійний дохід		481,878	463,879
Додатковий капітал		39,944	39,944
Резерв для виплат винагород працівникам на основі акцій		7,014	6,582
Резерв переоцінки		43,815	43,815
Резерв курсових різниць		(707,458)	(691,885)
Нерозподілений прибуток		1,285,671	1,130,890
Всього капіталу, який належить акціонерам Kernel Holding S.A.		1,153,028	995,329
Частка учасників, які не здійснюють контроль		4,581	1,726
Всього власного капіталу		1,157,609	997,055
Всього зобов'язань та власного капіталу		2,009,083	1,509,355
Балансова вартість		1,153,028	995,329
Кількість акцій	38	80,338,776	79,683,410
Балансова вартість у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США/польських злотих/євро)		14.35	12.49
Розмита кількість акцій	38	82,407,733	81,384,851
Розмита балансова вартість у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США/польських злотих/євро)		13.99	12.23

Від імені Ради директорів

Андрій Веревський
Голова Ради директорівАнастасія Усачова
Фінансовий директор

Консолідований звіт про прибутки та збитки

а рік, який закінчився 30 червня 2017 р. (у тисячах доларів США, якщо не вказано інше)

	Примітки	30 червня 2017 р.	30 червня 2016 р.
Виручка	25	2,168,931	1,988,520
Чиста зміна справедливої вартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції	13	(2,875)	20,134
Собівартість реалізації	26, 34	(1,722,756)	(1,548,474)
Валовий прибуток		443,300	460,180
Інші операційні доходи, нетто	27	40,684	44,617
Операційні витрати			
Витрати на збут	28	(159,022)	(158,323)
Загальні та адміністративні витрати	29	(59,923)	(59,284)
Прибуток від операційної діяльності		265,039	287,190
Фінансові витрати, нетто	30	(62,280)	(57,121)
(Збиток)/прибуток від курсових різниць, нетто	31	(2,729)	30,442
Інші витрати, нетто	32, 34	(1,452)	(16,608)
Частка (збитку)/прибутку у спільних підприємствах	33	(1,139)	3,886
Прибуток до вирахування податку на прибуток		197,439	247,789
Витрати з податку на прибуток	24	(18,836)	(3,910)
Прибуток за період від діяльності, що продовжується		178,603	243,879
Припинена діяльність:			
Збиток за період від припиненої діяльності	14	—	(17,035)
Прибуток за період		178,603	226,844
Прибуток за період, який належить:			
Акціонерам компанії Kernel Holding S.A.		176,243	225,150
Частці учасників, які не здійснюють контроль		2,360	1,694
Прибуток на акцію			
Від діяльності, що продовжується та припиненої діяльності			
Середньозважена кількість акцій	38	80,338,776	79,683,410
Прибуток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		2.19	2.83
Розмита кількість акцій	38	82,407,733	81,384,851
Розмитий прибуток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		2.14	2.77
Від діяльності, що продовжується			
Середньозважена кількість акцій	38	80,338,776	79,683,410
Прибуток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		2.19	3.04
Розмита кількість акцій	38	82,407,733	81,384,851
Розмитий прибуток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		2.14	2.98
Від припиненої діяльності			
Середньозважена кількість акцій	38	80,338,776	79,683,410
Збиток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		—	(0.21)
Розмита кількість акцій	38	82,407,733	81,384,851
Розмитий збиток у розрахунку на одну просту акцію (в доларах США)		—	(0.21)

Від імені Ради директорів

Андрій Веревський
Голова Ради директорів

Анастасія Усачова
Фінансовий директор

Консолідований звіт про фінансовий стан

за рік, що закінчився 30 червня 2018 р. (у тис. дол. США, якщо не встановлено інше)

	Примітки	Станом на 30 червня 2018	Станом на 30 червня 2017
Активи			
Поточні активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	8	132,018	143,392
Торгова дебіторська заборгованість, нетто	9	92,355	87,192
Аванси поставальникам та інші поточні активи, нетто	10, 34	113,342	82,701
Передплатлений податок на прибуток		6,937	8,198
Податки до відшкодування і передоплати за податками, нетто	11	114,695	135,257
Запаси	12	368,453	386,660
Біологічні активи	13	289,436	256,247
Інші фінансові активи	37	72,344	21,041
Активи, класифіковані як утримувані для продажу	14	14,689	—
Всього поточні активи		1,204,269	1,120,688
Довгострокові (непоточні) активи			
Основні засоби, нетто	15	588,127	569,714
Нематеріальні активи, нетто	16	104,466	104,861
Гудвіл	17	103,691	114,110
Інвестиції у спільні підприємства	33	52,218	51,025
Відстрочені податкові активи	24	18,536	11,924
Передплатлений податок на прибуток		4,645	5,028
Інші довгострокові активи	18, 34	134,562	31,733
Всього довгострокові активи		1,006,245	888,395
Всього активи		2,210,514	2,009,083
Зобов'язання та капітал			
Поточні зобов'язання			
Поточна кредиторська заборгованість	34	73,629	52,776
Аванси, отримані від клієнтів та інші поточні зобов'язання	19, 34	104,898	88,665
Короткострокові кредити	20	224,773	131,679
Поточна частина довгострокових кредитів	21	2,811	2,782
Відсоток за випущеними облігаціями	23, 30, 36	17,949	17,949
Інші фінансові зобов'язання	37	51,456	—
Всього поточні зобов'язання		475,516	293,851
Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити	21	2,812	5,562
Зобов'язання з фінансової оренди	22	7,710	2,902
Відстрочені податкові зобов'язання	24	19,570	24,865
Випущені облігації	23	494,796	493,648
Інші довгострокові зобов'язання	7, 34	32,506	30,646
Всього довгострокові зобов'язання		557,394	557,623
Капітал, що відноситься до акціонерів Kernel Holding S.A.			
Випущений капітал		2,164	2,164
Емісійний дохід		481,878	481,878
Резервний капітал		39,944	39,944
Резерв винагород працівникам, що виплачуються дольовими інструментами		8,114	7,014
Резерв переоцінки		43,815	43,815
Резерв курсових різниць		(724,054)	(707,458)
Нерозподілений прибуток		1,318,872	1,285,671
Всього капітал, що відноситься до акціонерів Kernel Holding S.A.		1,170,733	1,153,028
Неконтрольована доля		6,871	4,581
Загальна сума власного капіталу		1,177,604	1,157,609
Всього зобов'язання та власний капітал		2,210,514	2,009,083
Балансова вартість			
Кількість акцій	38	1,170,733	1,153,028
Балансова вартість на одну акцію (у дол. США)		81,941,230	80,338,776
Кількість акцій з врахуванням розводнення	38	14.29	14.35
Балансова вартість на одну акцію з врахуванням розводнення (у дол. США)		82,887,231	82,407,733
		14.12	13.99

Від Ради директорів
Андрій Веревський
 Голова Ради директорів

Анастасія Усачова
 Фінансовий директор

Консолідований звіт про прибутки і збитки

за рік, що закінчився 30 червня 2018 р. (у тис. дол. США, якщо не встановлено інше)

	Прибутки	30 червня 2018	30 липня 2017
Дохід (виручка)	25	2,403,003	2,168,931
Чисті зміни у справедливій вартості біологічних активів та с/г продукції	13	18,699	(2,875)
Собівартість реалізованої продукції	26, 34	(2,107,677)	(1,722,756)
Валовий прибуток		314,025	443,300
Інші операційні доходи, нетто	27	59,092	40,684
Операційні витрати			
Витрати на збут	28	(153,553)	(159,022)
Загальні та адміністративні витрати	29	(79,999)	(59,923)
Прибуток від операційної діяльності		139,565	265,039
Фінансові витрати, нетто	30	(65,099)	(62,280)
Прибуток/(збиток) від курсових різниць, нетто	31	5,375	(2,729)
Інші витрати, нетто	32, 34	(30,980)	(1,452)
Частка прибутку/(збитку) від участі у спільних підприємствах	33	1,193	(1,139)
Прибуток до оподаткування		50,054	197,439
Дохід/(витрати) з податку на прибуток		5,900	(18,836)
Прибуток за період від діяльності, що триває		55,954	178,603
Прибуток за період		55,954	178,603
Прибуток за період, що належить:			
Власникам акцій Kernel Holding S.A.		52,143	176,243
Неконтрольована доля		3,811	2,360
Прибуток на акцію			
Від діяльності, що триває			
Середньозважена кількість акцій	38	81,941,230	80,338,776
Прибуток на звичайну акцію (у дол. США)		0.64	2.19
Кількість акцій з врахуванням розподілення	38	82,887,231	82,407,733
Розподілений прибуток на звичайну акцію (у дол. США)		0.63	2.14

Від Ради директорів
Андрій Верецький
 Голова Ради директорів

Анастасія Усачова
 Фінансовий директор